Restaurant Supply (Wholesaler)

ਉੱਚ ਕੁਆਲਿਟੀ ਦੇ ਭਾਂਡਿਆਂ, ਪਤੀਲੇ, ਕੁੱਕਵੇਅਰ, ਸਰਵਵੇਅਰ, ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਜੂਸਰ, ਐਸਪਰੈਸੋ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਅਤੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਲਈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

1125 Howard Street. Elk Grove Village. IL 60007
Ph: 847-979-5970. 847-979-5990.
847-228-0150, pragint@aol.com

Prag International
Ravi Kapoor (CEO)

Twenty-Sixth Year of Publication
ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ
Price 50¢
Email:punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com
ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 27, Issue 41; October 10, 2026
20451 N. Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074
Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

ਗਿਆਨੇਸ਼ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਅੰਤ੍ਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਤੋਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇਨਕਾਰ

ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਮੁਤਾਬਕ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਰੱਦ ਕਰਾਂਗੇ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਗਿਆਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ 'ਤੇ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਕ ਪਾਸੜ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਤੇ ਦੋ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਫ਼ੈਸਲਾ ਲਏ ਜਾਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨੋਟਿਸ ਤਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਅੰਤ੍ਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਦੂਜੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਸੁਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ।

ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਸੂਰਿਆਕਾਂਤ, ਜਸਟਿਸ ਯਮਾਲਿਆ ਬਾਗਚੀ ਤੇ ਜਸਟਿਸ ਵੀ. ਉਹਨਾ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਪਟਨਾ ਵਾਸੀ ਰਾਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਵਿਕਾਸ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਸੁਣਨ ਮਗਰੋਂ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ, ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ (ਸੀਈਸੀ) ਗਿਆਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਡਾ. ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ,ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵਿਵੇਕ ਜੋਸ਼ੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਮਨੀਸ਼ ਗਰਗ ਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ 'ਚ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ (ਆਈਟੀ) ਸੀਮਾ ਖੰਨਾ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਜਵਾਬ ਤਲਬ ਕੀਤਾ।

ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਵਿਕਾਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੀਈਸੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਮਸਲਾ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ 2023 ਦੇ ਸੋਧੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 16 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੁਰੱਖਿਆ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕਿਆ। ਵਿਕਾਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਤਤਕਾਲ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਵਾਬ ਆਉਣ ਦਿਓ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕਪਾਸੜ ਫ਼ੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸੀਈਸੀ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਕੰਮਕਾਜ ਠੱਪ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਚੋਣਾਂ ਕੌਣ ਕਰਵਾਏਗਾ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਜਾਂ ਬਹੁਮਤ ਨਾਲ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ।

ਫਾਰਮ 6 ਸਬੰਧੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ: ਸੀਜੇਆਈ

ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਕਾਰਜਸ਼ੈਲੀ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਹਨ। ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਹੋਰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਮੇਨਕਾ ਗੁਰੂਸਵਾਮੀ ਨੇ ਫਾਰਮ-6 'ਚ ਕੀਤੇ ਗਏ । ਬਦਲਾਵਾਂ 'ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਗਰਿਕ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ 'ਚ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਲਈ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਫਾਰਮ-6 'ਚ ਕੀਤੀ। ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੋਧ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਜਦੋਂ ਰਿਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਕਿ ਕਿਸ ਨੇ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਹੈ ਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਸਹਿਮਤ ਹੈ। ਖ਼ੁਦ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਫਾਰਮ-6 ਸੋਧਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ

(ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 4 'ਤੇ)

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਜਾਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ

ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦੇ ਓ.ਐਸ.ਡੀ. ਦੇ ਘਰ ਅਤੇ ਦਫ਼ਤਰ ਉੱਤੇ ਰੇਡ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਥਿਤ ਘਪਲਿਆਂ 'ਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦੇ ਲੱਗੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈਂਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ (ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ.) ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਲਗਭਗ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ.ਬੀ. ਆਈ. ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਓ ਐਸ ਡੀ ਰਾਜਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਮਣ ਦੇ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਉੱਤੇ ਤਾਬੜ-ਤੋੜ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸੈਕਟਰ-2 ਦੀ ਕੋਠੀ ਨੰਬਰ 50 ਉੱਤੇ, ਮੋਹਾਲੀ ਦੇ ਫੇਜ਼ 11 ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਰਾਜਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਮਣ ਦੇ ਸੰਗਰੂਰ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦੇ ਪਿੰਡ ਘਰਚੋਂ ਵਾਲੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੀ ਵੱਡੀ ਟੀਮ ਨੇ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਹ ਖਬਰ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਤੱਕ ਵੀ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਓ.ਸੀ.ਡੀ. ਰਾਜਬੀਰ ਘੁੰਮਣ, ਰੋਮੀ ਰਾਜਾ, ਨਿਤਿਨ ਗੋਹਲ ਅਤੇ ਦੋ ਵੱਡੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਸਮੇਤ ਛੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋ ਵਿਚੋਲੀਏ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਠ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਛਾਪੇ ਮਾਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਜਲੰਧਰ, ਪਟਿਆਲਾ, ਸੰਗਰੂਰ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਮਿਸ਼ਰਾ ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਰੋਹਿਤ ਕਪੂਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਡਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ (ਈ.ਡੀ.) ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਸੰਗੀਨ ਅਪਰਾਧ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। 'ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ 'ਚ ਐੱਫ਼.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ।

(ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 4 'ਤੇ)

India Palace Restaurant
And Banquet Hall
Best Price Wholesale
Ph: 630-400-0996
Lakhvir S. Johal
Ph: 317-709-7800
Restaurant-Fine Indian Cuisine
(Ph: 317-298-0773)
Banquet Hall Available Up to 550 People
Amber Carmel Ph: 317-580-0828
Amber Indianapolis Ph: 317-578-4400
Royal, Indianapolis, 317-893-2633
Desi Bazar Grocery Store Restaurant, Ph: 317-888-2040
Desi Bazar Indianapolis, Ph: 317-709-7800

Singh Auto Group
3983 ST RD 38E
Lafayette, IN 47905
Ph: 765-607-1300
www.singhautosgroup.com

University Motors
3312 Klondike Rd, West Lafayette, IN 47906
Ph: 765-497-1100
www.universitymotors1.com
Serving Indian American community over 30 years in Midwest for their auto needs.
ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਡੀ ਖਰੀਦਣ ਜਾਂ ਵੇਚਣ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ:
Jaspal S. Ghotra: 765-337-5151

Bhaura Transport LLC
Noblesville, IN
ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ
*ਵੈਲਿਡ ਸੀ ਡੀ ਐਲ ਏ ਲਾਈਸੈਂਸ
*ਘੱਟੋ ਘੱਟ 2 ਸਾਲ ਦਾ ਤਜਰਬਾ
*ਖਾਲੀ ਅਤੇ ਲੋਡ ਸਮੇਤ ਮੀਲ .60 ਸੈਂਟ
*ਸਾਈਨ ਔਨ ਬੋਨਸ
*ਹਰ ਵੀਕਐਂਡ 'ਤੇ ਪੱਕਾ ਘਰ
*ਡਾਇਰੈਕਟ ਡਿਪਾਜ਼ਿਟ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ
*ਹਫਤਾਵਾਰ ਮੀਲ 3000 ਤੋਂ 4000
*ਪ੍ਰੀ-ਪਾਸ, ਈ ਜ਼ੀ ਪਾਸ ਅਤੇ ਫਿਊਲ ਕਾਰਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ
*ਇੰਡੀਆਨਾ, ਨਿਊ ਜਰਸੀ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਅਤੇ ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ ਦੇ ਪੱਕੇ ਲੋਡ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 317-403-0493

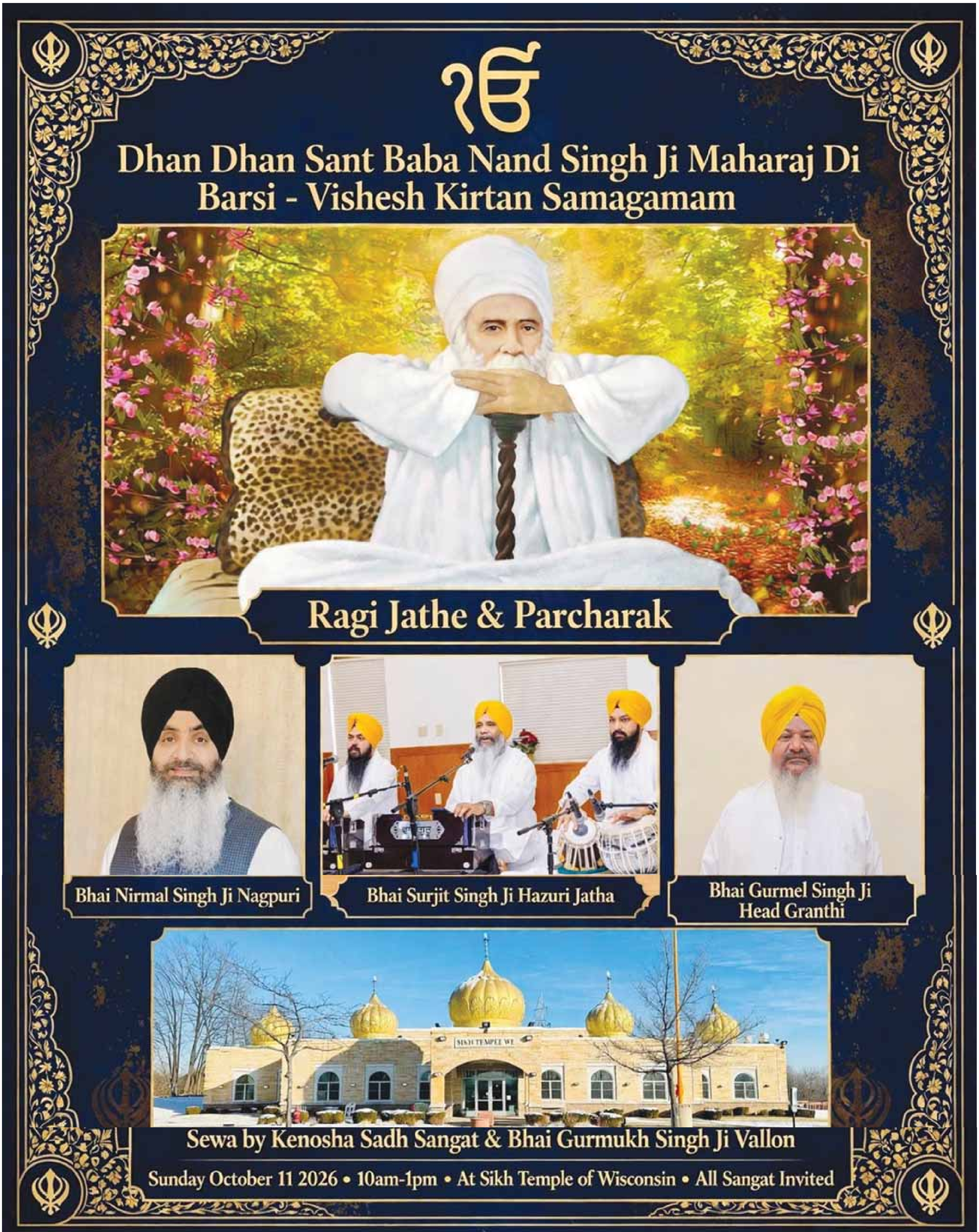

Sikh Temple of Wisconsin (7512 South Howell Avenue, Oak Creek, WI-53154)
ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਮਿਲਵਾਕੀ 414-339-3689

ਰਾਜਸਥਾਨ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੀ: ਜਥੇਦਾਰ ਗੜਗੱਜ, ਧਾਮੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਗੜਗੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਗੰਗਾਨਗਰ ਵਿਖੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੰਦਰ ਰਾਜਸਥਾਨ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅਦਬ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੱਟ ਮਾਰੀ ਗਈ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਨੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਗੰਗਾਨਗਰ ਸਥਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਿਖੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਭਾਈ ਤੇਜਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਟਿੰਮਾ ਨੂੰ ਰਾਜਸਥਾਨ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਝੂਠੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਧਾਮੀ ਨੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਗੰਗਾਨਗਰ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਵਾਪਰੀ ਪੂਰੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ।

ਅਮਰੀਕਾ ‘ਚ 50 ਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵੀਜ਼ਾ ਬਾਂਡ ਲਾਗੂ, ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਛੋਟ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਵੱਡਾ ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਅਪਡੇਟ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਲਈ ਇਕ ਵੱਡੀ ਰਾਹਤ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਅਮਰੀਕੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ 50 ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਸ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਬਿਜ਼ਨਸ ਤੇ ਟੂਰਿਸਟ ਵੀਜ਼ਾ (ਬੀ1/ਬੀ2) ਲਈ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਤੱਕ ਦਾ ਭਾਰੀ ਵੀਜ਼ਾ ਬਾਂਡ (ਜ਼ਮਾਨਤ ਰਕਮ) ਦੇਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 50 ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਬਿਜ਼ਨਸ ਅਤੇ ਟੂਰਿਸਟ ਵੀਜ਼ਾ ਲਈ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਤੱਕ ਦਾ ਵੀਜ਼ਾ ਬਾਂਡ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਭਾਰਤ ਨੂੰ (ਇਸ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼, ਭੂਟਾਨ ਅਤੇ ਨੇਪਾਲ ਵਰਗੇ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ਿਆਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਕ ਸੂਚੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਲਈ ਬੀ1/ ਬੀ2 ਵੀਜ਼ਾ ਲਈ ਯੋਗ ਪਾਇਆ ਜਾਣ ‘ਤੇ ਬਾਂਡ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅਮਰੀਕੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਭਾਗ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਸਖ਼ਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਟੀਚਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ‘ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਣ ‘ਤੇ ਤੈਅ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵੱਧ’ ਸਮਾਂ (ਓਵਰਸਟੇ) ਰੁਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਆਫ ਹੋਮਲੈਂਡ ਸਕਿਓਰਿਟੀ ਦੀ ਓਵਰਸਟੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਸੂਚੀਬੱਧ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੌਂਸਲਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਮੁਤਾਬਕ 10 ਹਜ਼ਾਰ, 15 ਹਜ਼ਾਰ ਜਾਂ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ (ਕਰੀਬ 8 ਤੋਂ 16 ਲੱਖ ਰੁਪਏ) ਤੱਕ ਦੀ ਰਕਮ ਬਾਂਡ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲੇ ਅਤੇ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਵਪਾਰਕ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹਵਾਈ ਅੱਡਿਆਂ ਦੀ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ, ਉਹ ਚਾਰਟਰ ਉਡਾਣਾਂ ਜਾਂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਬੰਦਰਗਾਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਣਗੇ।

ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਲਈ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ ਛੁੱਟੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਨਿੱਜੀ ਕੰਪਨੀ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤੇ ਦਫਤਰ ਦੇ ਕੰਮ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬੱਚੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਦੂਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਕੌਮੀ ਮਹਿਲਾ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਐੱਨਸੀਡਬਲਿਊ) ਨੇ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮਰਦ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਲਈ ਛੁੱਟੀ ਜਾਂ ਚਾਈਲਡ ਕੇਅਰ ਲੀਵ (ਸੀਸੀਐੱਲ) ਦੇਣ ਤੇ ਤਨਖਾਹ ਨਾਲ ਪਿਤਾ ਲਈ ਛੁੱਟੀ (ਪੇਡ ਪੈਟਰਨਿਟੀ ਲੀਵ) ਦੇਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸਾਲ 2030 ਤੱਕ ਪੰਜ ਲੱਖ ਕੈਚ ਸੀਟਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਕੈਚ ਬਾਲ ਦੇਖਭਾਲ ਕੇਂਦਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕੰਮ-ਕਾਜੀ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਦੇਖਭਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਐੱਨਸੀਡਬਲਿਊ ਨੇ ਮਾਤਾ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲਾਅ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ 37 ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

PUNJAB DJ

Our company is located in Chicago

We do all types of Parties

*Wedding *Private Parties *Birthdays *Engagements

*Retirement Parties *Corporate Parties & much more

We provide standard equipments, lighting and digital turntables.

Contact: 708-996-7315

E-Mail: Punjabdj06@gmail.com

Matrimonials

ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Ramgarhia family looking for a USA citizen/Green card holder match for their beautiful, family oriented 29 years old, height 5’5" daughter. She has work visa and located in Virginia (USA). Cast no bar. Please contact us at: 757-238-1686 or E-Mail: prabkaur031997@gmail.com

39-42

Khatri Punjabi family looking for a well educated US citizen Hindu/Sikh match for their August 92 born height 5’6, slim and fair complexion daughter. She has done B.tech M.S in C.S. &MBA. Working in Artificial intelligence. Boy Between the age of 31-38 years will be prefered.
Contact us at: 269-830-0980

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Dhaliwal Jatt Sikh family is looking for a suitable match for their son, born June 1998, 6’2" tall, currently living in the USA. He has a Diploma in Engineering. The family is from Ludhiana, Punjab, and owns 11 acres of agricultural land, a spacious house in Punjab, and a house in the USA. Family includes grandparents, parents, and one married sister. Looking for an educated girl from a good family. Serious and genuine inquiries only, please.
Contact 929-395-3922

39-42

Ramgarhia Family seeks a suitable match for their USA Born and Raised Non-vegetarian 32 year 5’7" Gursikh son. PhD. & working as Chemical Analyst at Pfizer. Girl should be Gursikh and educated. Caste no bar. If you are interested please call us at 224-422-4773.

WEATHER XPERTS, INC.

ਹੀਟ ਅਤੇ ਏਅਰ ਕੰਡੀਸ਼ਨਰ ਲਗਵਾਉਣ ਅਤੇ ਠੀਕ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ।

* ਅਸੀਂ ਹੀਟ ਅਤੇ ਕੂਲਿੰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

* ਵਧੀਆ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ

* ਪਿਛਲੇ ਵੀਹ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕੁੱਕ ਅਤੇ ਲੇਕ ਕਾਊਂਟੀ ਵਿਚ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ।

Call: BRIAN STREET Owner/President

847-255-2665

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@live.com

Lowest Fares With Excellent Service

United Airlines
British Airways

For Emergency
Call anytime at
847-436-9010

EARLY BIRD SALE!!!!

Etihad, Air India,
KLM, Lufthansa,
Delta, Qatar Airlines.

Domestic fares available

UMA TRAVELS

2541 W. Devon Ave., Chicago, IL 60659

For Delhi Amritsar-Bombay Ahmedabad, Hydrabad-Madras

Call For Special Sale Fares

Call: 773-338-5603

Punjab Times
Established in 2000
26th Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388
Email:punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com

Founder Editor:
Amolak Singh Jammu
Managing Editor
Jaspreet Kaur
Editor
Lakhvinder S. Johal
Astt. Editor
Amrit Pal Kaur

Photographer
Kamaljit Singh Virdi
Ph. 847-502-2703
Our Columnists
Gurbakhsh Singh Bhandal
Buta Singh
Tarlochan Singh Dupalpur
Corrspondents
California
Ashok Bhaura
New York
Iqbal S. Jabowalia
917-375-6395

Postmaster: Please send address changes to Punjab Times, 20451 N. Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074

Distributed in:
California, Illinois, Indiana, Ohio, Michigan, Wisconsin, Mississippi, Iowa, Arkansas, Massachusetts, Texas, Virginia, Nevada, Washington, Oregon, Arizona, Georgia, Florida, New York, New Jersey, Connecticut, Oklahoma, Pennsylvania, Missouri, Kentucky, Kansas.

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 140 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer

The views expressed in the articles published in the columns of Punjab Times are that of their writers, and it is not implied that Punjab Times endorses them.

Sameway Punjab Times does not necessarily endorses the claim made in the advertisement published in Punjab Times.

All disputes subject to Chicago jurisdiction.

ਚਾਵਲਾ ਮਾਮਲਾ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਓ.ਐਸ.ਡੀ. ਤੋਂ ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਤੱਕ ਪੁੱਛਗਿੱਛ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਦਰਜ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪੁਲੀਸ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ (ਐੱਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ.) ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਹਿਤ ਪੁਲੀਸ ਵੱਲੋਂ ਐੱਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਓ.ਐੱਸ.ਡੀ. ਸਤਬੀਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਕਰੀਬ ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਤੱਕ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਡੀ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜਸ਼ਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ 21 ਅਗਸਤ 5 2026 ਨੂੰ ਐੱਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰਬਰ 149 ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲੀਸ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ

ਐੱਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਵਿੱਚ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾਅ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਓ.ਐੱਸ.ਡੀ. ਵਜੋਂ ਸਤਬੀਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਸਰਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਡੀ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਲੀਸ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਜਾਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਐਂਟਰੀ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤਹਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਠਹਿਰਨ ਸਬੰਧੀ ਕੀ ਨਿਯਮ ਹਨ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਰਿਕਾਰਡ ਕਿਵੇਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਔਰਤ ਦੇ ਸਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਠਹਿਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰਿਕਾਰਡ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਮਿਲੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਸਬੰਧੀ ਵੀ ਤੱਥ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਲੀਸ ਇਹ ਵੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਕਿਹੜੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਠਹਿਰਨ ਦੌਰਾਨ ਕੀ ਕੁਝ ਵਾਪਰਿਆ। ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੋਕ ਕੇ ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ...

(ਪਹਿਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਸੀਨੀਅਰ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਦੋਸ਼ ਗੰਭੀਰ

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਈ.ਡੀ. ਵਲੋਂ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਮਹਿਜ਼ ਉਸ ਦੀ ਰਾਇ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸੰਬੰਧੀ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਲੋਂ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਮੱਗਰੀ 'ਚ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਥਿਤ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਤਬਾਦਲਿਆਂ 'ਚ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ, ਨੀਤੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨ 'ਚ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣ, ਟੈਂਡਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ, ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੇ ਸ਼ੱਕੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣਾਉਣ ਵਰਗੇ ਗੰਭੀਰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸੀ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਟਸਐਪ ਚੈਟਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਤੇ ਇਸ 'ਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਜਾਂਚ ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਗਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਤਬਾਦਲਿਆਂ, ਨੀਤੀਗਤ ਫੈਸਲਿਆਂ, ਟੈਂਡਰਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਮਕਾਜ ਵਿੱਚ ਕਥਿਤ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸੀਬੀਆਈ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿਤੀ ਹੈ।

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਜਾਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਡਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਸੀਬੀਆਈ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰ ਕੇ ਤੁਰੰਤ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ ਲਿਆ।

ਚੀਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਜਾਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਆਧਾਰ ਸਾਲ 2020 ਵਿੱਚ ਲਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਵੰਬਰ 2020 ਵਿੱਚ ਤਤਕਾਲੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਲਈ ਸੀਬੀਆਈ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਆਮ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ ਸੀ। ਇਸੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਵੇਗੀ।

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਮਿਸ਼ਰਾ ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਰੋਹਿਤ ਕਪੂਰ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਦਾਇਰ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਜਾਂਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੀਬੀਆਈ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਸਬੰਧੀ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ 7 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸੀਜੇਆਈ ਨੇ ਕਿਹਾ...

(ਪਹਿਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਇਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਐੱਸਆਈਆਰ ਵਾਲੇ ਸੂਬਿਆਂ 'ਚ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਨਾਂ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ, ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਦਾ ਨਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਐੱਸਆਈਆਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ 'ਚ ਦਰਜ ਸੀ। ਆਲੋਚਕਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਇਕ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ 27 ਮਈ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ 'ਚ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ 27 ਮਈ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 45 ਦੇ ਨੁਕਤੇ 'ਐੱਫ' ਜਿਹੜਾ ਸਫਾ 58 'ਤੇ ਹੈ, 'ਚ ਫਾਰਮ-6 ਦੇ ਨਾਲ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕੋਰਟ ਨੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਐੱਸਆਈਆਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਵੋਟਰ ਬਣਨ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀਅਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਅਗਲੇ ਪੈਰੇ 'ਚ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਸੀ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਐੱਸਆਈਆਰ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਫਾਰਮ-6 ਦੇ ਨਾਲ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਯਾਨੀ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਜਤਾਈ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੀਤੀ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਵੀ ਸਖ਼ਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਈ.ਡੀ. ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੇ ਕਈ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਨੇ 28 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਈ.ਡੀ. ਤੋਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਪੜ੍ਹਨਯੋਗ ਕਾਪੀਆਂ ਮੰਗੀਆਂ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੜ੍ਹਨਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਕਿਵੇਂ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ? ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਪੱਸ਼ਟ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ- ਵਟਾਂਦਰਾ ਤੇ 29 ਵਿਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੀ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਈ.ਡੀ. ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਜਿਹੀ ਰਹੀ ਕਿ 'ਸਫ਼ਰ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜੇ।'' ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਤੇ ਜੇਕਰ ਉਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸੰਗੀਨ ਅਪਰਾਧ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਐੱਫ਼.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਜਾਂਚ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਰੀਬ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨ, ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੇ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਪੜ੍ਹਨਯੋਗ ਕਾਪੀਆਂ ਮੰਗਣਾ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਦਾ। ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਉਸ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਜਾਂ ਸੰਭਾਵਿਤ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਕਾਰਜਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਹਵਾਲੇ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਐੱਫ਼.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਤੁਰੰਤ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੇ 'ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ 'ਚ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਹਰ ਸੰਭਵ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਡਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਜਾਂਚ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਤੇ ਨਤੀਜੇ ਸੰਬੰਧੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਵੀ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਭਾਜਪਾ: ਬਲਤੇਜ ਪੰਨੂ

ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੀਡੀਆ ਇੰਚਾਰਜ ਬਲਤੇਜ ਪੰਨੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਇਮਾਨਦਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕੀ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਨੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਟੀਮ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸੀਬੀਆਈ ਅਤੇ ਈਡੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵੀ ਉਸੇ ਪੈਟਰਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੁਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਅਪਣਾਏ, ਜਿੱਥੇ ਚੋਣਾਂ ਨੇੜੇ ਸਨ। ਪੰਨੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਭਲਾਈ ਸਕੀਮਾਂ ਪਹੁੰਚਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਰਹਿਣ। ਪੰਨੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚਾਹੇ 600 ਯੂਨਿਟ ਮੁਫ਼ਤ ਬਿਜਲੀ ਹੋਵੇ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਦਿਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਦੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇ, ਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਫੰਡ ਰੋਕੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਸਭ ਜਾਰੀ ਰੱਖ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਢਿੱਲੋਂ
ਡਾ. ਇਨਕਲਾਬੀ ਥਾਂਦੀ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ
ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ
ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ
ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰੜ
ਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੌੜਾ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ
ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ
ਗੁਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ (ਅਮਰ ਕਾਰਪੇਟ)
ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ
ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਹਰਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਲੈਲ
ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ
ਸੁਖਮੇਲ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ
ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ (ਹੈਪੀ ਹੀਰ)
ਆਗਿਆਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਾਠ
ਪਰਮਵੀਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਮਨਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੀਰ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ

ਭਾਈ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਗਹਿਰੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ

ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਸਟੇਟ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰੀ ਸਦਮਾ ਲੱਗਾ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਜਵਾਈ, ਭਾਈ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ। ਇਸ ਦੁੱਖ ਦੀ ਘੜੀ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੇ ਸ. ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਡੂੰਘੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਂਝੇ ਸ਼ੋਕ ਸੰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਨਵੀਨਰ ਸ. ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਖੜੌਦ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੁਲਾਰ, ਸਕੱਤਰ ਜਨਰਲ ਸ. ਰੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਠ, ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸ. ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸ. ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਲੋਅਰਖ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਸ ਫਾਨੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਤੁਰ ਜਾਣਾ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਕਦੇ ਨਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਘਾਟਾ ਹੈ।

ਸਮੂਹ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਵਿਛੜੀ ਹੋਈ ਨੇਕ ਰੂਹ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਸਦੀਵੀ ਨਿਵਾਸ ਬਖਸ਼ਣ ਅਤੇ ਪਿੱਛੇ ਸ. ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਸਮੇਤ ਸਮੁੱਚੇ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਸਾਕ-ਸਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਸਹਿ ਤੇ ਅਕਹਿ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣ ਦਾ ਬਲ ਬਖਸ਼ਣ।

ਭਾਰਤ ਵਲੋਂ ਰੂਸ-ਯੂਕਰੇਨ ਜੰਗ ਖ਼ਤਮ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨ ਤੇਜ਼

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਐਸ. ਜੈਸ਼ੰਕਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨੇ ਰੂਸ-ਯੂਕਰੇਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਵਲ ਵਕਾਲਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧਦਿਆਂ ਹਾਲੀਆ ਮਹੀਨਿਆਂ 'ਚ ਕੀਵ (ਯੂਕਰੇਨ) ਤੇ ਮਾਸਕੋ (ਰੂਸ) ਦੋਵਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਯਤਨ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਇਸ ਜੰਗ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਬਾਰੇ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਟਿੱਪਣੀ ਹੈ। ਜੈਸ਼ੰਕਰ ਦੀ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਇਕ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰੂਸੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਲਾਦੀਮੀਰ, ਪੁਤਿਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਕੋਲ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਆਪਸੀ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲਾ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਲਈ ਵਧੀਆ ਵਿਚਾਰ ਹਨ।

ਯੂਕਰੇਨ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਐਂਡਰੀ ਸਿਬੀਹਾ ਨੇ ਵੀ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀਵ ਨੂੰ ਸੰਭਾਵਿਤ ਜੰਗਬੰਦੀ ਲਈ ਭਾਰਤ ਤੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੇਰਵੇ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦਿਆਂ ਜੈਸ਼ੰਕਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਕਾਲੇ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਸਮੁੰਦਰੀ ਆਵਾਜਾਈ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਨਾਜ ਦੀ ਬਰਾਮਦ ਤੇ ਊਰਜਾ ਸਪਲਾਈ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ, ਭਾਰਤ ਲਗਾਤਾਰ ਗੱਲਬਾਤ ਅਤੇ ਕੂਟਨੀਤੀ ਰਾਹੀਂ ਯੂਕਰੇਨ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੰਖੇਪ ਪਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੇ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਸਾਰੇ 7-ਇਲੈਵਨ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਬੰਦ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਕਨਵੀਨੀਐਸ ਸਟੋਰ ਚੇਨ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਫ੍ਰੈਂਚਾਈਜ਼ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਦੇ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਿਲਾਇੰਸ ਰਿਟੇਲ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ 7-ਇਲੈਵਨ ਕਨਵੀਨੀਐਸ ਸਟੋਰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਟੈਕਸਾਸ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਅਮਰੀਕੀ ਕਨਵੀਨੀਐਸ ਸਟੋਰ ਚੇਨ ਦੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦਗੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਰਿਲਾਇੰਸ ਰਿਟੇਲ 7-ਇਲੈਵਨ ਫਾਰਮੈਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਗਪਗ 60 ਸਟੋਰ ਚਲਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅੱਧੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬੰਦ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਕਸ਼ਮੀਰ 'ਚ ਲੱਗੇ ਭੂਚਾਲ ਦੇ ਝਟਕੇ, ਲੋਕ ਸਹਿਮੇ

ਸ੍ਰੀਨਗਰ: ਕਸ਼ਮੀਰ 'ਚ ਐਤਵਾਰ ਅੱਧੀ ਰਾਤ 4.9 ਤੀਬਰਤਾ ਵਾਲੇ ਭੂਚਾਲ ਦੇ ਝਟਕੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚ ਰਿਹਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਝਟਕੇ ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਬੇਚੈਨੀ ਵਧ ਗਈ। ਭੂਚਾਲ ਦੇ ਝਟਕਿਆਂ ਕਾਰਨ ਕਿਤੋਂ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭੂਚਾਲ ਵਿਗਿਆਨ ਕੇਂਦਰ (ਐੱਨਸੀਐੱਸ) ਮੁਤਾਬਕ ਭੂਚਾਲ ਐਤਵਾਰ ਅੱਧੀ ਰਾਤ 1 ਵੱਜ ਕੇ 57 ਮਿੰਟ 24 ਸਕਿੰਟ 'ਤੇ ਆਇਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ 220 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੇਠਾਂ ਸੀ।

ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ 150 ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ੀ ਡਿਪੋਰਟ

ਸ੍ਰੀਨਗਰ: ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ 'ਚ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਹੇ 150 ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਡਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਵਾਈ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਵ ਜਹਾਜ਼ 'ਚ ਸ੍ਰੀਨਗਰ ਤੋਂ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਬਾਗਡੋਗਰਾ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੀਐੱਸਐੱਫ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਅੱਗ ਲੱਗਣ ਨਾਲ 12 ਨਵੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਸੜੀਆਂ

ਮੁੰਬਈ: ਇੱਥੇ ਬ੍ਰਹਮ ਮੁੰਬਈ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਕ ਸਪਲਾਈ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ (ਬੈਸਟ) ਦੇ ਡੀਪੂ ਵਿਚ ਸੋਮਵਾਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲੱਗ ਗਈ। ਅੱਗਜ਼ਨੀ ਦੌਰਾਨ 12 ਨਵੀਆਂ ਏਅਰਕੰਡੀਸ਼ੰਡ ਬੱਸਾਂ ਸੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸ਼ਾਮ ਕਰੀਬ 5:45 ਵਜੇ ਇਹ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਸੀ। ਜਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਰਿਹਾ।

ਪਾਕਿ ਲਈ ਜਾਸੂਸੀ ਕਰਦੇ ਸਾਬਕਾ ਫ਼ੌਜੀ ਸਣੇ 2 ਫੜੇ

ਗੁਹਾਟੀ: ਅਸਾਮ 'ਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਲਈ ਜਾਸੂਸੀ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ 'ਚ ਇਕ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਫ਼ੌਜੀ ਸਮੇਤ ਦੋ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਫ਼ੌਜੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਚੰਪਾਰਨ ਵਾਸੀ ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਕੁਮਾਰ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਸਾਮ ਐੱਸਟੀਐੱਫ ਨੇ ਗੁਹਾਟੀ ਤੋਂ ਇਹ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਸੀ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਖੁਫ਼ੀਆ ਤੰਤਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਹਨੀਟ੍ਰੈਪ 'ਚ ਫਸਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਕੋਲੋਂ ਇਕ ਮੋਬਾਈਲ, ਸਿਮ ਕਾਰਡ ਅਤੇ ਕਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਪਾਕਿ ਦੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਨੇਵੀ ਦਾ ਜਵਾਨ ਫੜਿਆ

ਕੋਇੰਬਟੂਰ: ਭਾਰਤੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਜਵਾਨ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਔਰਤ ਜਾਸੂਸ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਲੀਕ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਆਂਧਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕਾਊਂਟਰ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਸੈੱਲ ਨੇ ਬੰਗਾਲ ਦੇ 31 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਦੀਪ ਮੁਖਰਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਜਾਸੂਸ ਨੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਜਵਾਨ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਦੋਸਤੀ ਵਧਾਈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵਿਸ਼ਾਖਾਪਟਨਮ ਸਮੁੰਦਰੀ ਫ਼ੌਜ ਬੇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਣਨੀਤਕ ਜਲ ਸੈਨਾ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ, ਬੇੜੇ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਅਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਢਾਂਚੇ ਬਾਰੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਿਲ ਕਰ ਲਈ। ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਜਾਸੂਸੀ ਤੇ ਅੱਤਵਾਦੀ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਖ਼ਾਸ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ 'ਸੀਆਈ ਸੈੱਲ' ਨੇ ਜਵਾਨ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਣ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ।

ਯਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋ ਨਿੱਬੜੀ 'ਹਰਦੀਪ ਗਿੱਲ' ਨਾਲ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮਿਲਣੀ

ਹਰਦੀਪ ਗਿੱਲ ਨੇ ਲਾਈ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ-ਪੁਰਾਣੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਛਹਿਬਰ

ਸ. ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ ਦੀ ਪੋਤੀ।

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਲੰਘੇ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ' ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸ. ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ ਅਤੇ ਸ. ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ ਵਲੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਯਾਰੀ ਨਿਭਾਉਂਦਿਆਂ 'ਸ਼ਹਿਰ ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਮੁੱਛ ਫੁੱਟ ਗੱਭਰੂ ਨੇ ਸੋਹਣੇ' ਗੀਤ ਨਾਲ ਨਾਮਣਾ ਖੱਟਣ ਵਾਲੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਹਰਦੀਪ ਗਿੱਲ ਨਾਲ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮਿਲਣੀ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹਰਦੀਪ ਗਿੱਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ-ਪੁਰਾਣੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਛਹਿਬਰ ਲਾਈ ਕਿ ਸਰੋਤੇ ਅਸ਼-ਅਸ਼ ਕਰ ਉਠੇ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਐਂਕਰ ਗੁਰਲੀਨ ਕੌਰ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸਰੋਤਿਆਂ ਤੇ ਉਚੇ-ਲੰਮੇ ਕੱਦ ਵਾਲੇ ਤੇ ਪੱਗ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗਾਇਕ ਨੂੰ 'ਜੀ ਆਇਆਂ' ਆਖਦਿਆਂ ਹਰਦੀਪ ਗਿੱਲ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗੱਭਰੂਆਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸ਼ੇਅਰ

ਮੈਂ ਹਾਂ ਪੱਗ ਪੰਜਾਬ ਦੀ,
ਹੁੰਦੀ ਇਜ਼ਤਾਂ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨ,
ਮੈਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਪੁੱਤ ਪੰਜਾਬ ਦੇ
ਤੇ ਤੁਰਦੇ ਹਿੱਕਾਂ ਤਾਣ।

ਸੁਣਾ ਕੇ ਹਰਦੀਪ ਗਿੱਲ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਬਾਬਾ ਬੋਹੜ ਆਖ ਕੇ ਵਡਿਆਇਆ, ਜੋ ਕਿ ਹਾਕੀ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਵੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸਰੋਤਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ 30-40 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਾਈ ਹਰਦੀਪ ਨੂੰ ਸੁਣਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਤੋਂ ਆਏ ਕੈਮ ਗਿੱਲ ਨੇ ਹਰਦੀਪ ਗਿੱਲ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕੁਝ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਤਾਜ਼ਾ ਕੀਤੀਆਂ।

ਹਰਦੀਪ ਗਿੱਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਲਖ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪਾਤਸਾਹੀਆਂ, ਜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਨਦਰਿ ਕਰੇ' ਨਾਲ ਰੱਬ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਯਾਰਾਂ ਪਰਮਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ, ਜੈਦੇਵ ਭੱਠਲ ਅਤੇ ਲੰਮਾ ਸਫ਼ਰ ਤੈਅ ਕਰਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਬਾਰਡਰ ਨੇੜਿਉਂ ਆਏ ਸੋਹੀ ਤੇ ਔਜਲਾ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਪੁਰਾਣੀ ਯਾਰੀ ਨੂੰ 'ਯਾਰੀ ਜੱਟ ਦੀ ਤੂਤ ਦਾ ਮੋਸ਼ਾ, ਕਦੇ ਨਾ ਵਿਚਾਲੋਂ ਟੁੱਟਦੀ' ਨਾਲ ਸਿਜਦਾ ਕੀਤਾ। ਹਰਦੀਪ ਗਿੱਲ ਨੇ ਪਰਮਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ ਨੂੰ ਯਾਰਾਂ ਦਾ ਯਾਰ ਆਖਦਿਆਂ ਆਪਣੀ 45 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਯਾਰੀ ਦੀ ਬਾਤ ਸੁਣਾਈ।

ਬਾਈ ਹਰਦੀਪ ਗਿੱਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੁਰੀਲੀ ਤੇ ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗਾਣਾ 'ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਤੂੰ ਡੋਲੀ ਨੀਂ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਆਈ', ਤੈਨੂੰ ਘੁੰਡ ਕੱਢਣਾ ਨਾ ਆਇਆ' ਤਾਂ ਸਰੋਤੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੀ ਭਲਿਆਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਗੀਤ ਆਮ ਹੀ ਗੱਭਰੂਆਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸਰੋਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਇਸ ਗਾਣੇ 'ਤੇ ਝੂਮਦੇ ਰਹੇ। ਦੂਜਾ ਗੀਤ 'ਸਈਓਂ ਨੀ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਲੈ ਗਿਆ, ਸੰਧੂਰੀ ਪੱਗ ਵਾਲਾ' ਗਾ ਕੇ ਪੱਗਾਂ ਵਾਲੇ, ਛੈਲ ਛਬੀਲੇ ਤੇ ਪਟਿਆਲਵੀ ਗੱਭਰੂਆਂ ਨੂੰ ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਦਿਨ ਯਾਦ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੇ। ਭੰਗੜੇ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਰਮਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ ਤੇ ਅਮਨ ਕੁਲਾਰ ਨੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਭੰਗੜਾ ਦੇ ਜੌਹਰ ਵੀ ਦਿਖਾਏ। 'ਮੁੰਡੇ ਗੱਭਰੂ ਪੰਜਾਬੀ ਨੇ, ਪੱਬਾਂ ਵਿਚ ਗਾਉਂਦੇ, ਬੋਲੀਆਂ ਪਾਉਂਦੇ' ਗਾ ਕੇ ਵਾਹ-ਵਾਹ ਖੱਟੀ।

ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਮਾਹੌਲ ਸਿਰਜਦਿਆਂ ਹਰਦੀਪ ਗਿੱਲ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿੱਕੀਆਂ-ਨਿੱਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਹਾਸਾ-ਮਜ਼ਾਕ ਵੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ ਹੀ ਨੇ ਕਿ ਅਜੇ ਵੀ ਸਰੋਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਲਈ ਦੂਰੋਂ-ਨੇੜਿਓਂ ਪੁੱਜਦੇ ਨੇ। ਡਾ. ਵਿਕਰਮ ਗਿੱਲ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਗੀਤ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਕਿੰਤੂ-ਪਰੰਤੂ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦਿਨਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਵੀ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਸਰੋਤਿਆਂ ਵਲੋਂ ਵੀ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੌਸਲਾ ਅਫਜ਼ਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ।

ਕੁੜੀਆਂ, ਮੁਟਿਆਰਾਂ, ਬੀਬੀਆਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕ ਬੋਲੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਡਾਂਸ ਫਲੋਰ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਗਿੱਧਾ ਪਾਉਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਸਾਰੀਆਂ ਇਕ ਦੂਜੀ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਨੱਚ ਕੇ ਮਨ ਦੇ ਚਾਅ ਪੂਰੇ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

'ਅੱਜ ਚਾਅ ਜਿਹਾ ਚੜ੍ਹਦਾ ਜਾਂਦੈ ਨੱਚਣ ਨੂੰ ਕਰਦਾ ਜੀਅ ਮਿੱਤਰੋ' ਜਦੋਂ ਗਾਇਆ ਤਾਂ ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਡਾਂਸ ਫਲੋਰ 'ਤੇ ਭੰਗੜਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਪੈਰ ਥਿਰਕਣ ਲੱਗੇ। ਹਰਦੀਪ ਨੇ 'ਅੱਜ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਗੀਤ ਵੇ ਲੋਕੋ, ਇਕ ਕੁੜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਕਰਾਂਗਾ, ਪਰ ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ' ਜਦੋਂ ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਗਾਇਆ ਤਾਂ ਸਰੋਤੇ ਮੰਤਰ-ਮੁਗਧ ਹੋ ਕੇ ਸੁਣਦੇ ਰਹੇ। ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਹਾਸੇ-ਮਜ਼ਾਕ ਵਿਚ ਪੁੱਛਿਆ ਕੁੜੀ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਸ ਦਿਉ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕੁੜੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਸਾਡੀ 'ਮਾਂ ਬੋਲੀ' ਪੰਜਾਬੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਕਵੀ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ ਦਾ ਗੀਤ 'ਮਾਏਂ ਨੀ ਮਾਏਂ ਨੀ ਮੈਂ ਇਕ ਸ਼ਿਕਰਾ ਯਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੂ' ਜਦੋਂ ਉਚੀ ਤੇ ਲੰਮੀ ਹੇਕ ਨਾਲ ਸੁਣਾਇਆ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਜਿਵੇਂ ਸੁੰਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਾਰੇ ਕੁਰਸੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਇਸ ਗੀਤ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਰਹੇ ਸਨ।

'ਸ਼ਹਿਰ ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਮੁੱਛ ਫੁੱਟ ਗੱਭਰੂ ਨੇ ਸੋਹਣੇ' ਜਦੋਂ ਗਾਇਆ ਤਾਂ ਸਰੋਤੇ ਅਸ਼-ਅਸ਼ ਕਰ ਉਠੇ। ਤਾੜੀਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਹਾਲ ਵੀ ਗੂੰਜ ਉਠਿਆ ਤੇ ਪੱਗਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਭੰਗੜੇ ਦੇ ਸਟੈੱਪ ਵੀ ਪਾਏ। 'ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਕੁੜੀ' ਨੇ ਵੀ ਖ਼ੂਬ ਤਾੜੀਆਂ ਬਟੋਰੀਆਂ। 'ਜੱਟ ਦੀ ਯਾਰੀ' ਗੀਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਦੋਸਤਾਂ, ਵਾਲੀਆ, ਭੱਠਲ, ਸੋਹੀ, ਔਜਲਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤਾ।

'ਨੋਟ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਾਰ ਦਿਆਂ ਮੈਂ ਇਕ ਇਕ ਗੇੜੇ 'ਤੇ
ਜੇ ਕਿਧਰੇ ਤੂੰ ਨੱਚਦੀ ਨੱਚਦੀ ਡਿੱਗ ਪਏਂ ਮੇਰੇ 'ਤੇ।'

ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਬੁਲੰਦ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਗਾਇਆ ਤਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਝੂਮਣ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵੱਡੇ ਵੀ ਇਸ ਗੀਤ 'ਤੇ ਨੱਚ ਰਹੇ ਸੀ। ਡੀ ਜੇ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਪ੍ਰਿੰਸ ਨੇ ਵਧੀਆ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ।

ਹਰਦੀਪ ਗਿੱਲ ਨੇ 'ਕਿਤੋਂ ਲੱਭ ਕੇ ਲਿਆ ਦੇ, ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਈ ਜਵਾਨੀ' ਜਦੋਂ ਗਾਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯਾਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੌਸਲਾ ਅਫਜ਼ਾਈ ਕੀਤੀ। ਕਈ ਸ਼ੇਅਰ ਵੀ ਸੁਣਾ ਕੇ ਵਾਹ-ਵਾਹ ਖੱਟੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਦੁਨੀਆ ਉਤੇ ਛਾ ਗਈ ਯਾਰੋ ਪੱਗ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੀ' ਗੀਤ ਨਾਲ ਸਮਾਪਤੀ ਕੀਤੀ।

ਦਰਸ਼ਕਾਂ/ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਕਰਨੀ ਵੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਸਰੋਤਿਆਂ/ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਰੋਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਸਰੋਤੇ ਬੁਲਾਰੇ/ਗੀਤਕਾਰ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਚੰਗੇ ਸਰੋਤੇ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਹਾਸਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਹਰਦੀਪ ਗਿੱਲ ਨਾਲ ਭੰਗੜਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ।

ਸਿਕੰਦਰ ਔਜਲਾ ਨੇ 'ਕਿੱਥੋਂ ਲੱਭਣੇ ਨੇ ਯਾਰ ਜੋ ਅਣਮੁੱਲੇ ਹੁੰਦੇ' ਸ਼ੇਅਰ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਜਦਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਰਦੀਪ ਗਿੱਲ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਪੁਰਾਣੀ ਸਾਂਝ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਗੀਤਕਾਰ ਗਿੱਲ ਸੁਰਜੀਤ ਨੂੰ ਵੀ ਯਾਦ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਗੀਤ 'ਸੁੱਤਾ ਰਹੀਂ ਨਾ ਰਜਾਈ ਵਾਲਾ ਪੱਲਾ ਕਿਤੇ ਓੜ ਕੇ... ਸੌਖੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲੀਆਂ ਸਰਦਾਰੀਆਂ' ਗੀਤ ਨਾਲ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਵਡਿਆਇਆ। ਪਰਦੇਸੀਆਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦਾ ਗੀਤ 'ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਉਹ ਪਿੰਡ ਰਹੇ ਨਾ' ਵੀ ਗਾ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ।

ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ ਤੇ ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ ਵਲੋਂ ਹਰਦੀਪ ਗਿੱਲ ਦਾ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀਆਂ ਨਾਲ ਉਲੀਕਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਰਦੀਪ ਗਿੱਲ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ 1979 ਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਹੀ ਆਏ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਿਲੀ ਤਮੰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਮਹਾਨ ਕਲਾਕਾਰ ਨੂੰ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਕਰਨ। ਦੂਰੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਆਏ ਔਜਲਾ, ਸੋਹੀ ਤੇ ਕੈਮ ਗਿੱਲ ਦਾ ਵੀ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਲੰਮਾ ਸਫਰ ਤੈਅ ਕਰਕੇ ਪੁੱਜੇ ਸੀ। ਪਰਮਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ ਨੇ ਸਭ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਲੋਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਵੀ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

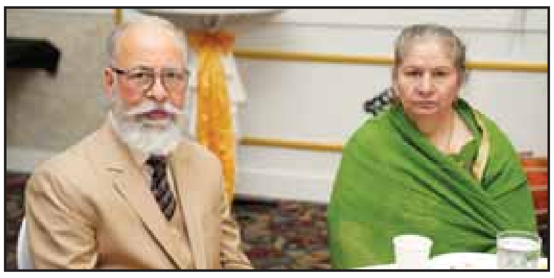

ਤਸਵੀਰਾਂ: ਏਸ਼ੀਅਨ ਮੀਡੀਆ ਯੂ.ਐੱਸ.ਏ.

ਓਹਾਇਓ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਤੱਖਰ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸਦਮਾ, ਮਾਤਾ ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਤੱਖਰ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਸੋਗ ਦੀ ਲਹਿਰ

ਓਹਾਇਓ: ਇੱਥੇ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ, ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਸਫ਼ਲਤਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਾਂਝ ਲਈ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਤੱਖਰ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਗਹਿਰਾ ਸਦਮਾ ਲੱਗਾ, ਜਦੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਤੱਖਰ ਪਤਨੀ ਸ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤੱਖਰ ਨੇ ਲੰਬੀ

ਬਿਮਾਰੀ ਨਾਲ ਜੂਝਦਿਆਂ ਲੰਘੇ ਦਿਨੀਂ ਦੁਪਹਿਰ ਸਮੇਂ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਆਖ਼ਰੀ ਸਾਹ ਲਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਦੀ ਦੁਖਦਾਈ ਖ਼ਬਰ ਮਿਲਦਿਆਂ ਹੀ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਹਲਕਿਆਂ, ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸਨੇਹੀਆਂ ਵਿਚ ਸੋਗ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦੌੜ ਗਈ।

ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਤੱਖਰ, ਆਰ ਐਂਡ ਆਰ ਤੱਖਰ ਆਇਲ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤੱਖਰ ਅਤੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੱਖਰ 'ਰੈਂਡੀ' ਦੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਨਾਲ ਤੱਖਰ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਛਤਰ-ਛਾਇਆ ਗੁਆ ਲਈ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸਨੇਹੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਤੱਖਰ ਨੂੰ ਮਮਤਾ, ਸਾਦਗੀ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਇਕਜੁੱਟ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਵਜੋਂ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਤੱਖਰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਹਿੱਸੋਵਾਲ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਕਰੀਬ ਚਾਰ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਪਹੁੰਚੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ, ਇਮਾਨਦਾਰੀ, ਲਗਨ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਨਾਲ ਓਹਾਇਓ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਵਿਲੱਖਣ ਪਛਾਣ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਆਰ ਐਂਡ ਆਰ ਤੱਖਰ ਆਇਲ ਕੰਪਨੀ ਰਾਹੀਂ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਵੀ ਗਹਿਰੀ ਸਾਂਝ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖੀ ਹੈ।

ਤੱਖਰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸਫ਼ਲਤਾ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਲੋਂ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਕਾਬਲੀਅਤ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਗਈ ਪਛਾਣ ਦੀ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਰਹਿਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨਾਤਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਤੱਖਰ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਓਹਾਇਓ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਵਰਗਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ, ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਆਗੂਆਂ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ, ਦੋਸਤਾਂ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸਨੇਹੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਤੱਖਰ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਡੂੰਘੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਈ ਅਹਿਮ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤੱਖਰ, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੱਖਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਦੁੱਖ ਸਾਂਝਾ ਕਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਤੱਖਰ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਜਰਨਲਿਸਟਸ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਸੂਬਾਈ ਸਕੱਤਰ ਜਨਰਲ ਅਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸੰਤੋਖ ਗਿੱਲ ਦੇ ਭੂਆ ਜੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਨਾਲ ਸੰਤੋਖ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਗਿੱਲ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਗਹਿਰਾ ਸਦਮਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਦੁੱਖ ਦੀ ਘੜੀ ਵਿਚ ਇੰਡੀਅਨ ਜਰਨਲਿਸਟਸ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਕੌਮੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਵਿੰਦਰ ਜੰਮੂ, ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਜਰਨਲਿਸਟਸ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਸੂਬਾਈ ਚੇਅਰਮੈਨ ਬਲਬੀਰ ਜੰਡੂ, ਸੂਬਾਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੈ ਸਿੰਘ ਛਿੱਬਰ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਕੌਂਸਲ ਮੈਂਬਰ ਸੁਖਨੈਬ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਤੱਖਰ ਅਤੇ ਗਿੱਲ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਦੁੱਖ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹਮਦਰਦੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਂਟਰ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਅਨ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ (ਸੀਟੂ) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੂਬਾਈ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਲਜੀਤ ਕੁਮਾਰ ਗੋਰਾ ਨੇ ਵੀ ਤੱਖਰ ਅਤੇ ਗਿੱਲ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਤੱਖਰ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ 'ਤੇ ਡੂੰਘਾ ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਤਾ ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਤੱਖਰ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਨਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਘਾਟਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੁੱਖ ਦੀ ਘੜੀ ਵਿਚ ਸਮੁੱਚਾ ਭਾਈਚਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਦੁੱਖ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਕਿ ਵਿੱਛੜੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਬਖ਼ਸ਼ਣ ਅਤੇ ਤੱਖਰ ਤੇ ਗਿੱਲ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਅਸਹਿ ਦੁੱਖ ਸਹਿਣ ਦਾ ਬਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ।

ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਤੱਖਰ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸਸਕਾਰ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ 10 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 12 ਤੋਂ 2 ਵਜੇ ਦਰਮਿਆਨ 226 W Main St, Eaton, OH 45320 ਵਿਖੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਪਰੰਤ ਅੰਤਿਮ ਅਰਦਾਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਡੇਅਟਨ (2320 Harshman Rd, Dayton, OH) ਵਿਖੇ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ 3 ਤੋਂ 5 ਵਜੇ ਤੱਕ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਦੁਖ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਤਰ ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਫੋਨ ਨੰਬਰ 937-414-0730 ਜਾਂ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ 937-414-0729 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹਾਕੀ ਉਲੰਪੀਅਨ ਪ੍ਰਗਟ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਰੱਥ: ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ

ਸਾਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ: ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਂਗਰਸ ਵਲੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਨੌਜਵਾਨ ਸਿਆਸਤਦਾਨ, ਹਾਕੀ

ਉਲੰਪੀਅਨ ਪਦਮਸ੍ਰੀ ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉੱਘੇ ਖੇਡ ਪ੍ਰੋਮੋਟਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਆਗੂ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਚੇਅਰਮੈਨ ਗਾਖਲ ਗਰੁੱਪ ਯੂ.ਐੱਸ.ਏ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਮੁਕੰਮਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਆਸਾਂ ਹਨ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾਮ ਦੁਨੀਆਂ 'ਤੇ ਚਮਕਾਇਆ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਵੱਖਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕਰਨਗੇ। ਸ. ਗਾਖਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ, ਸੂਝਵਾਨ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਵੱਡੇ ਮੁੱਦੇ ਉਠਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੰਜੀਦਾ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗਾਖਲ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਗਾਖਲਾਂ 'ਚ ਸਾਢੇ 4 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਕਰੋਨਾ ਕਾਲ 2021 'ਚ ਗੰਦੇ ਨਿਕਾਸੀ ਪਾਣੀ ਦਾ ਛੱਪੜ ਪੂਰ ਕੇ ਸੁੰਦਰ ਪਾਰਕ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਯਾਦਗਾਰੀ ਉਦਘਾਟਨੀ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਸ. ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਵੀ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡ ਗਾਖਲਾਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਅਤੇ ਗਾਖਲ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਭ ਇੱਛਾਵਾਂ ਭੇਟ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਗਾਖਲ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਲੰਪੀਅਨ ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਵਧਾਈਆਂ ਦਿੰਦਿਆਂ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਸ਼ੁੱਭ ਇੱਛਾਵਾਂ ਵੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀਆਂ।

ਟਰੱਕਰ ਭਰਾਵਾਂ ਲਈ ਖ਼ੁਸ਼ਖਬਰੀ !

ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੇ ਟਰੱਕਰਜ਼ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੂਚਨਾਵਾਂ

ਟਰੱਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਟੈਕਸੀ ਕੈਬ (Taxi Cab) ਚਲਾਉਣਾ ਕਿਉਂ ਹੈ ਵਧੇਰੇ ਫਾਇਦੇਮੰਦ?

ਸ਼ਿਕਾਗੋ-ਨਿਊਯਾਰਕ ਆਦਿ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਟੈਕਸੀ ਕੈਬਜ਼ (Taxi-Cabs) ਦਾ ਲਾਇਲੈਂਸ ਲੈਣਾ ਬਹੁਤ ਮਹਿੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਹਾਲਾਤ ਬਦਲ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਹੁਣ ਇਹ ਲਾਇਸੈਂਸ ਸਸਤੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। Business Pool ਤੋਂ ਅੱਜ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚ 35-40 ਡਾਲਰ ਘੰਟੇ ਦੀ ਬੁਕਿੰਗ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਨਿਊਯਾਰਕ ਵਿਚ ਰੇਟ 40 ਤੋਂ 50 ਡਾਲਰ ਹੈ।

* ਟੈਕਸੀ ਕੈਬ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਖਾਸੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ 24 ਘੰਟੇ/ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨੇ ਚੱਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ 40-50 ਮੀਲ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘਰ ਤੋਂ ਇਕ ਘੰਟੇ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਹੀ।
* ਟਰੱਕਿੰਗ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਲਾਗਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਟੈਕਸੀ-ਕੈਬ ਵਿਚ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਖਰਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਇਨਕਮ 400 ਤੋਂ 500 ਡਾਲਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
* ਜੇ ਤੁਸੀਂ investment ਨਹੀਂ ਵੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ rent 'ਤੇ ਕਾਰ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਪੈਸੇ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹੋ।

*ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਸ਼ਹਿਰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਵੀ ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਸਸਤਾ ਹੈ।

*** ਊਬਰ (Uber) ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਟੈਕਸੀ ਕੈਬ (Taxi-Cab) ਤੋਂ ਬਣਦੇ ਹਨ ਵਧੇਰੇ ਪੈਸੇ:**

* ਊਬਰ ਵਿਚ 40% ਦੀ ਕਟੌਤੀ ਹੋ ਕੇ ਡਰਾਈਵਰ ਕੋਲ ਤਕਰੀਬਨ 60% ਪੈਸੇ ਹੀ ਬਚਦੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਟੈਕਸੀ ਕੈਬ ਵਿਚ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ cost ਕਰੀਬ 25 ਡਾਲਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਪੈਸੇ ਉਸ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਕਈ ਮਿਹਨਤੀ ਡਰਾਈਵਰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ 400-500 ਡਾਲਰ ਦੀ ਬੁਕਿੰਗ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

HARDEEP GILL: 847-226-2515, JASSI GILL: 773-759-0433, PAUL SINGH: 847-293-0643

‘ਨਵਾਬ’ ਬਣਿਆ ਤਸਕਰ ਨਵਪ੍ਰੀਤ ਡਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ

105 ਕਿੱਲੋ ਹੈਰੋਇਨ ਤਸਕਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੇਸ ‘ਚ ਸੀ ਲੋੜੀਂਦਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ:ਕੇਂਦਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ ਤੁਰਕੀ ਤੋਂ ਡਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੈਰੋਇਨ ਤਸਕਰ ਨਵਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਉਰਫ਼ ਨਵ ਵਜ਼ੀਰ ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।ਇਸ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ‘ਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।ਤਸਕਰ ਨਵਪ੍ਰੀਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਿਹਾਤੀ ਵਜ਼ੀਰ ਭੁੱਲਰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਬਿਆਸ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤਹਿਤ ਪੈਂਦੇ ਪਿੰਡ ਵਜ਼ੀਰ ਭੁੱਲਰ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਨਵਪ੍ਰੀਤ ਨਵ ਪਿਛਲੇ ਸੱਤ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਤੁਰਕੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਈ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਹੈਰੋਇਨ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਖੇਪਾਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਨਵਾਬ ਵਿਰਕ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਤੁਰਕੀ ‘ਚ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਥੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ਹਾਸਿਲ

ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਮੁਲਜ਼ਮ ਕਈ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਹਵਾਲਾ ਰਾਹੀਂ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਨਵਪ੍ਰੀਤ ਨਵ ਵਜ਼ੀਰ ਭੁੱਲਰ ਦਾ ਨਾਂ ਉਦੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਬਿਆਸ ਦੇ ਇਕ ਘਰ ਵਿੱਚੋਂ 105 ਕਿੱਲੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈਰੋਇਨ ਦੀ ਖੇਪ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈ ਸੀ।

ਗਿਰੋਹ ਦੇ ਦੋ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਕਬੂਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਤਸਕਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਰਾਵੀ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹੈਰੋਇਨ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚੀ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕੇਂਦਰ ‘ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ ਦੇਣ ਲਈ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। 2016-17 ਵਿਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨਵ ਵਜ਼ੀਰ ਭੁੱਲਰ ਨੇ ਜਾਅਲੀ ਪਾਸਪੋਰਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਤੁਰਕੀ ਵਿਚ ਲੁਕਣ ਲਈ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ।

ਉਸ ਨੇ ‘ਨਵਾਬ ਵਿਰਕ’ ਨਾਂ ਹੇਠ ਤੁਰਕੀ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ। ਦਰਅਸਲ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚੋਂ ਰੂਪੋਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੁੱਕ ਆਊਟ ਨੋਟਿਸ ਅਤੇ ਰੈੱਡ ਕਾਰਨਰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਵਿਚ ਅਸਮਰੱਥ ਰਹੇ। ਅਕਤੂਬਰ 2024 ਵਿਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੇ ਬਿਆਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ 105 ਕਿੱਲੋ ਹੈਰੋਇਨ, 32 ਕਿੱਲੋ ਕੈਫੀਨ ਐਨਹਾਈਡ੍ਰਸ ਅਤੇ 17 ਕਿੱਲੋ ਹੋਰ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਲੁਕਾਏ ਸਨ। ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਇਕ ਸਾਥੀ ਰਿਜ਼ਵਾਨ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਨੂੰ ਵੀ 2021. ਵਿਚ ਦੱਖਣੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੈਰੋਇਨ ਦੀ ਵੱਡੀ ਖੇਪ ਨਾਲ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਨਵਪ੍ਰੀਤ ਵਜ਼ੀਰ ਭੁੱਲਰ ਵਿਰੁੱਧ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਿਹਾਤੀ ਪੁਲਿਸ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਕਪੂਰਥਲਾ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਸਟੇਟ ਸਪੈਸ਼ਲ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸੈੱਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਫਿਲੌਰ ਵਿਚ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ ਸਬੰਧੀ ਮਾਮਲੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

17,874 ਕਰੋੜ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ

2019 ਤੋਂ 2026 ਤਕ ਭਗੌੜਿਆਂ ਦੀ ਕੁੱਲ 17,874 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ 18,762 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੁਲਕ ਛੱਡ ਕੇ ਭੱਜੇ ਆਰਥਿਕ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦਾ ਪੈਸਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ 401 ਭਗੌੜੇ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ ਰੈੱਡ ਕਾਰਨਰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕੱਲੇ ਪਿਛਲੇ ਜੁਲਾਈ ਵਿਚ ਕੁੱਲ 182 ਰੈੱਡ ਕਾਰਨਰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਹੋਏ ਹਨ।

ਨਵਪ੍ਰੀਤ ਦੀ ਹਵਾਲਗੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ: ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ

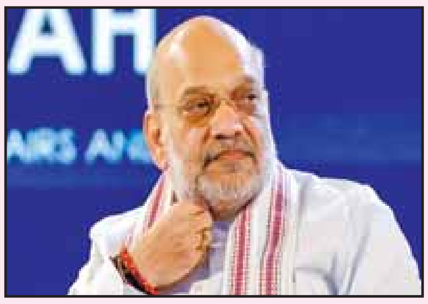

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ:ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਡਰੱਗਜ਼ ਤਸਕਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਰਗਨਾ ਮ`ਨਵਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਉਰਫ਼ ਨਵਾਬ ਵਿਰਕ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਣ ਬਾਰੇ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਅਹਿਮ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੱਸਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।ਐਕਸ ‘ਤੇ ਪੋਸਟ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮੁਲਜ਼ਮ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੈਰੋਇਨ ਅਤੇ ਮੈਥਾਮਫੇਟਾਮਾਈਨ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਤੁਰਕੀਏ ਸਮੇਤ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸ ਦੀ ਫਰਜ਼ੀ ਪਛਾਣ (ਨਵਾਬ ਵਿਰਕ) ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜ ‘ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭਗੌੜਿਆਂ ਦੀ ਹਵਾਲਗੀ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਤਰਜੀਹ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਤਾਲਮੇਲ ਵਾਲੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ ਹੈ।

ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਇਨਫਲੂਐਂਸਰ ਸੰਧੂ ਦਾ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਕਤਲ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ:ਛਾਉਣੀ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਲੋਹਾਰਕਾ ਰੋਡ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ‘ਤੇ ਸਵਾਰ ਦੋ ਅਣਪਛਾਤੇ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਇਨਫਲੂਐਂਸਰ, ਮੇਕਅਪ ਆਰਟਿਸਟ ਤੇ ਫਿਲਮ ਕਲਾਕਾਰ ਮੈਡ ਸੰਧੂ ਉਰਫ਼ ਮਧੂਸੂਦਨ ਦਾ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਤਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਵੇਂ ਮਾੜੇ ਅਨਸਰ ਆਪਣੀ ਬਾਈਕ ਭਜਾ ਕੇ ਫ਼ਰਾਰ ਹੋ ਗਏ।

ਮੰਦਭਾਗੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਣ ‘ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਪੂਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਨਾਕਾਬੰਦੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਹਮਲਾਵਰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ। ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਮੌਕੇ ‘ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਵਾਇਆ, ਜਿੱਥੇ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਕੁਝ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਅਨਸਰ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਹੈਂਡਲਾਂ ‘ਤੇ ਗਲਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਫੈਲਾਉਣ ਲਈ ਇਨਫਲੂਐਂਸਰ

ਨੂੰ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰਨ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੌਕੇ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਏਡੀਸੀਪੀ ਵੇਨੀਲਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਘਟਨਾ ਸ਼ਾਮ 6 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਵਾਪਰੀ ਸੀ। ਲੋਹਾਰਕਾ ਰੋਡ ‘ਤੇ ਵਾਪਰੀ ਘਟਨਾ ਸਬੰਧੀ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਸਬੰਧੀ ਅਹਿਮ ਸੁਰਾਗ਼ ਮਿਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਉਤੇ ਸਵਾਰ ਦੋ ਅਣਪਛਾਤੇ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੇ ਅਚਾਨਕ ਇਨਫਲੂਐਂਸਰ ਸੰਧੂ ‘ਤੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਭੱਜ ਗਏ। ਚਸ਼ਮਦੀਦਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਡ ਸੰਧੂ ਸ਼ਾਮ 6 ਵਜੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਲਈ ਡ੍ਰੀਮ ਸਿਟੀ ਸਥਿਤ ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੇ ਬਾਹਰ ਸੜਕ ‘ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਬਾਈਕ ਸਵਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦੇ ਹੀ ਮਾੜੇ ਅਨਸਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ‘ਤੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸੰਧੂ ਡ੍ਰੀਮ ਸਿਟੀ ਕਲੋਨੀ ਵਿਚ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਮਕਾਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਬਿਰਧ ਮਾਂ ਅਤੇ ਭਰਾ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸੈਲੂਨ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਅਕਾਊਂਟ ਚਲਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੱਪੜਿਆਂ ਅਤੇ ਗਲਤ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰਨ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਸਨ। ਸੰਧੂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਅਹਿਮਦ ਨੇ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ’ਤੇ ਚੁੱਕੇ ਸਵਾਲ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ:ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਭਵਨ ਵਿਖੇ ਮੀਡੀਆ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕਾਂ ਅਤੇ ਚਿੰਤਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਮੀਡੀਆ, ਜੋ ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਅਤੇ ‘ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਵੱਲ ਝੁਕਾਅ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਇਸਲਾਮੋਫੋਬੀਆ ਅਤੇ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਤੇ ਦਲਿਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਮਾਤ-ਏ-ਇਸਲਾਮੀ ਹਿੰਦ ਦੇ ਕੌਮੀ ਸਕੱਤਰ ਸਲਮਾਨ ਅਹਿਮਦ ਨੇ ‘ਸਮਾਜਿਕ

ਮੁੱਦਿਆਂ ਵਿਚ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ’ ਵਿਸ਼ੇ ‘ਤੇ ਮੁੱਖ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੀਡੀਆ ਲਗਾਤਾਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਦਲਿਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਭਾਈਚਾਰੇ ਬਦਨਾਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਮਕਸਦ ਹਾਕਮਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਤ ਨੀਤੀਆਂ ‘ਤੇ ਪਰਦਾ ਪਾਉਣਾ ਹੈ, ਜੋ ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਲੁੱਟ ਨੂੰ ਵਧਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਸਿਆਸੀ ਗੁੰਝਲਾਂ ਦੀਆਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੱਲਾਂ

ਜੈ ਸਿੰਘ ਛਿੱਬੜ

ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਚੋਣਾਂ ਨੇੜੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਸਿਵਲ ਸਕੱਤਰੇਤ ਦੇ ਗਲਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਰੰਗ ਵੀ ਬਦਲਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਮੱਸਿਆ ਜਾਂ ਮੰਗ ਬਾਰੇ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਰਾਜਸੀ ਨੇਤਾ ਜਾਂ ਸਬੰਧਤ ਅਫ਼ਸਰ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੋਕ ਟੋਕ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਗਰੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਕੱਤਰੇਤ ‘ਚ ਬਦਲਾਅ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਕਿ ਕਈ ਟੌਪ ਦੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦਫ਼ਤਰ ਨਾ ਆਇਆ ਕਰੋ। ਅਫ਼ਸਰਾਂ ‘ਤੇ ਇਕ ਤਾਂ ਈਡੀ ਦਾ ਡਰ ਮੰਡਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਹੈ ਦੂਜਾ ਸਰਕਾਰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਟੌਪ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ‘ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅੰਦਰਲੀ ਖ਼ਬਰ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੱਤਾ ਦੇ ਗਲਿਆਰਿਆ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁੱਝ ਕੁ ਪੱਤਰਕਾਰ ਹੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤੇਲ੍ਹ ਦੇਣ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਇਕੱਲੀ-ਇਕੱਲੀ ਗੱਲ ਸਿਆਸੀ ਆਕਾਵਾਂ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਚੋਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹ ਨਿਰਪੱਖ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਕੁੱਝ “ਚੁਗਲਖੋਰ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ” ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਵੀ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਸਮੇਂ ਦਾ ਗੇੜ

ਸਮਾਂ ਕਦੋਂ ਬਦਲ ਜਾਵੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਤਾਂ ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਸਲਾਮਾਂ ਹਨ। ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਹਲਕਾ ਇੰਚਾਰਜ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਆਈ.ਏ.ਐਸ. ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹਲਕੇ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਪੋਟਲੀ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਹੋਏ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਸੱਤਾ ਦੇ ਗਲਿਆਰਿਆ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਹੈ ਕਿ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਪੀ.ਸੀ.ਐਸ. ਤੋਂ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਬਣਿਆ ਉਕਤ ਨੇਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਆਈ.ਏ.ਐਸ. ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਲੈ ਕੇ ਮਿਲਣ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹੈ। ਤਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਮਾਂ ਬਹੁਤ ਬਲਵਾਨ ਹੈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ ਕਦੋਂ ਕੌਣ ਕਿਸ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਜਿਹੜਾ ਪੀ.ਸੀ.ਐਸ. ਅਧਿਕਾਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠਦਾ ਰਿਹੈ ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹੈ, ਅੱਜ ਉਹੀ ਉਲਟ ਦਿਸ਼ਾ ‘ਚ ਬੈਠਾ ਆਈ.ਏ.ਐਸ. ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਰਿਹੈ।

ਸੋਨਾ ਦੇਣਾ ਪਿਆ ਮਹਿੰਗਾ

ਈਡੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਬਿਲਡਰ ਤੇ ਹੋਰ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਕਾਫ਼ੀ ਡਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਸਹਿਮ ਦੇ ਸਾਏ ਹੇਠ ਦਿਨ ਕੱਟ ਰਹੇ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਈਡੀ ਆ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਬੁਲਾ ਲਵੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਸੋਨੇ ਦਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਵੀ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਕਾਫ਼ੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੈ। ਈਡੀ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨ ਰਾਜਧਾਨੀ ‘ਚ ਛਾਪਾ ਮਾਰ ਕੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਜਿਊਲਅਰਜ਼ ਦੀ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤਕ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸੱਤਾ ਦੇ ਗਲਿਆਰਿਆ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਊਲਅਰਜ਼ ‘ਤੇ ਰੇਡ ਪੈਣ ਨਾਲ ਟੌਪ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਨੇਤਾ ਦੀਆਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿੱਲੋਆਂ ਦੇ ਭਾਅ ਨਾਲ ਸੋਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਭੇਤ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ। ਚਰਚਾ ਹੈ ਕਿ ਸੋਨੇ ਦਾ ਵਪਾਰੀ ਬਹੁਤ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸੋਨਾ ਦੇਣਾ ਮਹਿੰਗਾ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸੱਥ ਵਿਚ ਜਾਓ

ਸਰਕਾਰੀ ਕੋਠੀਆਂ ਦਾ ਭੇਤ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਬਾਅਦ ਸੈਕਟਰ 39 ‘ਚ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਪਹਿਰਾ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੰਪਲੈਕਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਲਈ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ‘ਤੇ ਰੋਕ ਲੱਗ ਗਈ ਹੈ। ਪੱਤਰਕਾਰ ਤੇ ਦੋਧੀਆਂ ਤੱਕ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਬੀਤੇ ਕੱਲ੍ਹ ਕੁੱਝ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀ ਧਰਨਾ ਦੇਣ ਆ ਗਏ ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਝੜਪ ਹੋਈ। ਚਰਚਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਲਈ ਧੱਕਾ-ਮੁੱਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਇਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਮੇਹਣਾ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੱਥ ਵਿਚ ਜਾਓ, ਸਰਕਾਰ ਸੱਥਾਂ ‘ਚੋਂ ਚੱਲਦੀ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਆਇਆ।

ਤਿੰਨ ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ

ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਹਰ ਥਾਂ ਤਿੰਨ ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਚਰਚਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਕ ਬੀਬੀ ਤਾਂ ਸੁਖਪਾਲ ਖਹਿਰਾ ਦੇ ਟਰੈਕ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਫਸੀ ਕਿ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ‘ਚ ਹਮਦਰਦੀ ਮਿਲਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਤੋਹਮਤਾਂ ਦੇ ਗੋਲੇ ਚੱਲ ਪਏ। ਸਿਆਸੀ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਕਈਆਂ ਨੇ ਬੀਬੀ ਦੇ ਹੱਕ ‘ਚ ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੱਲੇ ਵੀ ਬਦਨਾਮੀ ਤੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਹੀ ਪਈ। ਦੂਜੀ ਬਹਿਰੀਨ ਵਾਲੀ ਬੀਬੀ ਜਿਸ ਨੇ ਚਾਵਲਾ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਚੁਰਾਸੀ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਚਾਵਲਾ, ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਧਰਮ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਫਸਾ ਦਿੱਤਾ। ਚਾਵਲਾ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁੱਪ ਹਨ ਅਤੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਚੁੱਪੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛ ਰਹੇ ਹਨ।

ਤੀਜੀ ਬੀਬੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈਂਦੀ ਫੜੀ ਗਈ। ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ‘ਚ ਉਸ ਨੇ ਬੜੇ ਚਾਵਾਂ ਨਾਲ ਆਲ ਇਜ਼ ਵੈੱਲ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ। ਸੱਤਾ ਦੇ ਗਲਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਹੈ ਕਿ ਬੀਬੀ ਦੇ ਆਲ ਇਜ਼ ਵੈੱਲ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਉਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਫਸਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਬੀਬੀ ਦੀ ਭੁਗਤ ਸੁਆਰੀ ਹੋਣ, ਸਿਰ ਮੂੰਹ ਸਭ ਢੱਕਿਆ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਬੀਬੀ ਜੀ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਦਿਖ ਰਹੇ ਸਨ।

ਤਿੰਨ ਔਰਤ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ 'ਤੇ ਬਦਸਲੂਕੀ ਦਾ ਦੋਸ਼

ਜਾਂਚ ਲਈ ਮਾਮਲਾ ਕ੍ਰਾਈਮ ਬ੍ਰਾਂਚ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਜੰਤਰ ਮੰਤਰ 'ਤੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉੱਤੇ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਰਖਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਕ੍ਰਾਈਮ ਬ੍ਰਾਂਚ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਕਮਿਸ਼ਨਰ (ਏ.ਸੀ.ਪੀ.) ਨੇ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਗਿਆਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਅਸਤੀਫ਼ੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੱਥ ਲਾਇਆ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਗਈ ਤਾਂ ਫੌਰੀ ਕੇਸ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਮੰਚ 'ਐਕਸ' 'ਤੇ ਪਾਏ ਸੰਦੇਸ਼ 'ਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕ੍ਰਾਈਮ ਬ੍ਰਾਂਚ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਦਸਲੂਕੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕਤੰਤਰ 'ਚ ਅਜਿਹੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਮੰਚ 'ਐਕਸ' 'ਤੇ ਪਾਏ ਸੰਦੇਸ਼ 'ਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕ੍ਰਾਈਮ ਬ੍ਰਾਂਚ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਦਸਲੂਕੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕਤੰਤਰ 'ਚ ਅਜਿਹੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਡਰ ਦੇ ਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਫੌਰਨ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਡਰ ਜਾਂ ਧਮਕੀ ਦੇ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ: ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ' ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਬਦਸਲੂਕੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਮੰਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਮੰਚ 'ਐਕਸ' 'ਤੇ ਪਾਏ ਸੰਦੇਸ਼ 'ਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਜਵਾਬ ਦੇਣ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਔਰਤ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨਾਲ ਜੰਤਰ ਮੰਤਰ ਵਿਖੇ ਇਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਲੋਂ ਬਦਸਲੂਕੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਸੈਂਕੜੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਧਰਨੇ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਇਕ ਮੰਗ ਲੈ ਕੇ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਖੜਗੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਮੁਲਾਕਾਤ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਲਿਕਅਰਜੁਨ ਖੜਗੇ ਅਤੇ ਲੋਕ ਸਭਾ 'ਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਮੰਚ 'ਐਕਸ'

'ਤੇ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪ ਇਸ ਸੰਬੰਧ 'ਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਅਤੇ ਹੌਸਲਾ ਅਫ਼ਜ਼ਾਈ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਅਦਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਪ੍ਰਤੀ ਵਚਨਬੱਧ ਹਨ। 'ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਦੇਸ਼ 'ਚ ਅੱਗੇ ਇਕਜੁੱਟਤਾ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਵੀਂ ਊਰਜਾ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਤਾਕਤ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਿਹਤਰ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਾਂਗੇ। ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਲਿਕਅਰਜੁਨ ਖੜਗੇ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੰਭਾਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਾ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲਿਆ।

ਕੇਰਲਮ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਗਿਆਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਜਾਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮ

ਸੜਕ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ 'ਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਤੇ 2006 'ਚ ਮਲੇਸ਼ੀਆਈ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਦੋਸ਼

ਤਿਰੂਵਨੰਤਪੁਰਮ: ਕੇਰਲਮ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਰਮੇਸ਼ ਚੇਨੀਥਲਾ ਨੇ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਗਿਆਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਜਾਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਸੂਤਰਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੇਰਲਮ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਰਮੇਸ਼ ਚੇਨਿਥਲਾ ਨੇ ਕੇ.ਐਸ.ਟੀ.ਪੀ. ਸੜਕ ਨਿਰਮਾਣ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਤੇ 2006 ਵਿਚ ਇੱਕ ਮਲੇਸ਼ੀਆਈ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਜਾਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ, ' ਮੌਜੂਦਾ ਸੀ.ਈ.ਸੀ., ਗਿਆਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਸੂਬੇ ਦੇ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਭਾਗ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.ਡੀ) ਸਕੱਤਰ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਅ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਭਾਰਤ ਭਰ ਵਿਚ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀਆਂ ਦੇ 'ਸਪੈਸ਼ਲ ਇੰਟੈਂਸਿਵ ਰਿਵੀਜ਼ਨ' (ਐਸ.ਆਈ.ਆਰ.) ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਗਿਆਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਕੇਰਲ ਕੇਡਰ ਦਾ ਇੱਕ ਆਈ.ਏ.ਐਸ. ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਕਈ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਕੇ.ਪੀ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਗੂ ਮਲੇਇਨਕੀਝੂ ਵੇਣੂਗੋਪਾਲ ਵਲੋਂ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਗਿਆਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੇਨਿਥਲਾ ਨੇ ਜਾਂਚ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਚੇਨਿਥਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਮੁੱਢਲੀ ਯੋਗਤਾ' ਪਾਈ ਹੈ।ਮੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਜਾਂਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।' ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਮਨੋਜ ਅਬਰਾਹਿਮ ਨੂੰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਜਾਂਚ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵੀ.ਡੀ. ਸਤੀਸਨ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। 2006 ਵਿਚ,,ਕੇਰਲ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ (ਕੇ.ਐਸ.ਟੀ.ਪੀ.) ਨੇ 215 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵ ਬੈਂਕ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਅੰਗਮਾਲੀ ਤੋਂ ਤਿਰੂਵਨੰਤਪੁਰਮ ਤੱਕ ਐਮ.ਸੀ. ਰੋਡ ਦਾ ਪੁਨਰ ਨਿਰਮਾਣ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਤੀ-ਬੇਲ, ਇੱਕ ਮਲੇਸ਼ੀਆਈ ਕੰਪਨੀ ਅਤੇ ਭਾਗੀਰਥ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉੱਦਮ, ਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਮਲੇਸ਼ੀਆਈ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸਦੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਇੰਜੀਨੀਅਰ, ਲੀ ਸੀ ਬੀਨ, ਨੇ ਉਸਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ ਸਨ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ।

ਹਾਕੀ ਦੀ ਕਪਤਾਨੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਕਪਤਾਨੀ ਤੱਕ

ਜਲੰਧਰ: ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਕਪਤਾਨ ਤੇ ਓਲੰਪੀਅਨ ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਮਿੱਠਾਪੁਰ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਾਕੀ 'ਚ ਭਾਰਤ ਦਾ ਨਾਂ ਰੋਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖੇਡਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ। ਖੇਡ ਵਿਭਾਗ 'ਚ ਆਪਣੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਫਿਰ ਰਾਜਨੀਤੀ 'ਚ ਵੀ ਆਪਣੀ ਵਿਲੱਖਣ ਪਛਾਣ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਜਲੰਧਰ ਕੈਂਟ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਵਿਧਾਇਕ ਚੁਣੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈਕਮਾਨ ਨੇ ਹੁਣ ਸੂਬਾ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਅਹਿਮ ਵਾਗਡੋਰ ਸੌਂਪੀ ਹੈ।

5 ਮਾਰਚ 1964 ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਮਿੱਠਾਪੁਰ, ਜਲੰਧਰ 'ਚ ਜਨਮੇ ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਾਇਲਪੁਰ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਜਲੰਧਰ 'ਚ ਗੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਤੇ ਹਾਕੀ 'ਚ ਆਪਣਾ ਕਰੀਅਰ ਬਣਾਇਆ।

ਛੇ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ 'ਚ ਹਾਕੀ ਫੜਨ ਵਾਲੇ ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ 'ਚ ਬਤੌਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਡਿਫੈਂਡਰ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਈ।

1983 'ਚ ਹਾਂਗਕਾਂਗ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਖੇਡ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਰੀਅਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ।

1985 ਜੂਨੀਅਰ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ, 1986 ਤੇ 1990 ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ 'ਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕੀਤੀ। 1990 ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ 'ਚ ਉਹ ਟੀਮ ਦੇ ਕਪਤਾਨ ਸਨ।

1988 ਸੀਓਲ, 1992 ਬਾਰਸੀਲੋਨਾ ਤੇ 1996 ਅਟਲਾਂਟਾ ਓਲੰਪਿਕ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਰਹੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਬਾਰਸੀਲੋਨਾ ਤੇ ਅਟਲਾਂਟਾ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਦੀ ਕਪਤਾਨੀ ਕੀਤੀ।'

1996 'ਚ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਾਕੀ ਤੋਂ ਸੰਨਿਆਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਹ ਖੇਡ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹੇ। ਉਹ ਐੱਫਆਈਐੱਚ ਐਥਲੀਟ ਪੈਨਲ ਤੇ ਰੂਲਜ਼ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਪੈਨਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਰਹੇ, 1998 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦੇ ਕੋਚ ਬਣੇ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖੇਡ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨਿਭਾਈਆਂ। ਵਜੋਂ ਵੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਰਜੁਨ ਅਵਾਰਡ (1989), ਪਦਮ ਸ੍ਰੀ (1998), ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਵਾਰਡ (2005) ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ 2012 ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਬਣ ਕੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2017 ਤੇ 2022 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਚੋਣ ਲੜ ਕੇ ਲਗਾਤਾਰ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਵਿਧਾਇਕ ਬਣਨ ਦਾ ਮਾਣ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ।

2022 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਜਦੋਂ ਆਪ ਦੀ ਹਨੇਰੀ ਝੁੱਲੀ ਤੇ 92 ਵਿਧਾਇਕ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਚੁਣੇ ਗਏ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਦੁਆਬੇ 'ਚ ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਿੱਤ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਮਾਨ ਸਨਮਾਨ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ। ਚੰਨੀ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ। ਸਕੂਲੀ ਸਿੱਖਿਆ, ਉਚੇਰੀ ਸਿੱਖਿਆ, ਖੇਡਾਂ ਤੇ ਯੁਵਕ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਐੱਨਆਰਆਈ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾਈਆਂ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਦੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਸੰਗਠਨ 'ਚ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਅਹਿਮ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਨਿਭਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੁੱਟਬੰਦੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹਾਈਕਮਾਨ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰੇ ਅਕਸ ਵਾਲੇ ਤੇ ਹਰਫਨ ਮੌਲਾ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਰੇ ਧੜਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲ ਸਕੇ।

ਪਾਰਟੀ ਹਾਈ ਕਮਾਨ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੇਡ ਦੇ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਟੀਮ ਵਰਕ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਿਆ ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਤਮਗਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿੱਤੀ, ਉਸੇ ਤਰੀਕੇ ਉਹ ਸਿਆਸਤ 'ਚ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੁੱਟਬਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਦਰਪੇਸ਼ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ 'ਚੋਂ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਕਦਮ ਜਿੱਤ ਵੱਲ ਵਧਾਉਣਗੇ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

10 ਅਕਤੂਬਰ, ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਆਈ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ.

ਪੰਜਾਬ ਸਮੇਤ ਪੰਜ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਬਾਕੀ ਹਨ। ਬਹੁ-ਕੋਨੇ ਚੋਣ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੀ ਆਹਟ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਿਹਾ ਪੰਜਾਬ, ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਬਦਲਾਓ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਭਾਰੀ ਵੰਗਾਰਾਂ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗਮਾਡਾ ਵਿਚ ਹੋਏ ਕਥਿਤ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਕਥਿਤ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵੱਲੋਂ, ਮਈ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਵਰ੍ਹਾਏ ਗਏ, ਨੋਟਾਂ ਦੇ ਮੀਂਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਵੰਗਾਰਾਂ ਦੀ ਸਿਖਰ ਉਦੋਂ ਦੇਖੀ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕਦਮ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਛੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਤੁਰੰਤ ਐਫ.ਆਈ. ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਤੋਂ ਸੰਗਰੂਰ ਤੱਕ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਜਲੰਧਰ ਤੱਕ ਅੱਠ ਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਤਾਬੜਤੋੜ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦੇ ਓ.ਐਸ.ਡੀ. ਰਾਜਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਮਣ ਸਮੇਤ ਅੱਧੀ ਦਰਜਨ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਚੋਲਿਆਂ 'ਤੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਰਾਜਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਮਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਿਤਿਨ ਗੋਹਲ, ਜਿਤਿਨ ਗੋਹਲ, ਰੋਮੀ ਰਾਜਾ ਮਹਾਜਨ, ਬੀਰ ਦਵਿੰਦਰ, ਆਰ.ਐਸ. ਨਾਗਰਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਣਪਛਾਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਟੀਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਅੱਠ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਕੈਂਪ ਦਫ਼ਤਰ, ਮੁਹਾਲੀ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਪਟਿਆਲਾ, ਸੰਗਰੂਰ ਅਤੇ ਜਲੰਧਰ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਛਾਪਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈਪਟਾਪ, ਮੋਬਾਈਲ ਫ਼ੋਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੀ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਾ ਕਾਫ਼ੀ ਗਰਮਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆਵਾਂ ਆਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਐਕਸ 'ਤੇ ਟਵੀਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ, 'ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਸ਼ੁਰੂ...ਮੇਰੇ ਕੈਂਪ ਆਫ਼ਿਸ ਵਿਚ ਰੇਡ ਕੀਤੀ ਗਈ...ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਈਡੀ ਅਤੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਤਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।"

ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਸਰਕਾਰੀ ਬਦਲੀਆਂ ਤੇ ਪੋਸਟਿੰਗਾਂ 'ਚ ਕਥਿਤ ਲੈਣ-ਦੇਣ, ਅਨੁਕੂਲ ਨੀਤੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਟੈਂਡਰਾਂ 'ਚ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਈ.ਡੀ. ਵੱਲੋਂ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 66(2) ਤਹਿਤ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਸਨ।

ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਮਾਣਯੋਗ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਮੌਕਾ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਉਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਏ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਨਾਂ 'ਤੇ ਜੂੰ ਨਾ ਸਰਕੀ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦਿਆਂ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ.ਨੂੰ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਪੈ ਗਈ। ਪਰ ਉਦੋਂ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ।

ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀ। ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਐਂਟਰੀ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਤਰੀਕਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਵੀ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸਮਝ ਨਾ ਸਕੀ। ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੀ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਤਾਸੀਰ ਬਦਲਦਾ ਦਿਸ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਂਝ ਭਾਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਜੇ ਸੁਣਨੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸੇ ਦਿਨ ਉਦੋਂ ਇਕ ਹੋਰ ਝਟਕਾ ਵੀ ਲੱਗਾ ਜਦੋਂ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੇ ਪੰਜ ਕਰੋੜ ਦੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਈ.ਡੀ. ਵੱਲੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਸਾਂਢੂ ਅਮਰਦੀਪ ਗਰੇਵਾਲ ਨੂੰ ਵੀ ਤਲਬ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 'ਚ ਜਬਰ-ਜਨਾਹ ਦੇ ਦਰਜ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਇਹ ਰਿਸ਼ਵਤਖ਼ੋਰੀ ਦਾ ਵਿਵਾਦ ਜੁੜਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਵਾਦ 'ਚ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ 'ਤੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਣ ਲਈ ਕਥਿਤ ਪੰਜ ਕਰੋੜ ਦੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਮੰਗਣ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜੱਜ ਜਸਟਿਸ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵੱਲੋਂ ਰਿਸ਼ਵਤ ਮੰਗਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਸਨ। ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਮਾਨ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਬਕਾ ਜੱਜ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੋਟਿਸ ਵੀ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੌਮੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਤੇ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਤਲਬ ਕੀਤੀ ਸੀ।ਇੱਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਲੱਗ ਰਹੇ ਝਟਕਿਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਹੁੰਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਵਲੋਂ ਲੜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਬਚਾਉ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਤੋਂ ਪਾਸਾ ਵੱਟ ਕੇ ਬੈਠੀ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਿਰੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ? ਇਹ ਸਮਾਂ ਹੀ ਦੱਸੇਗਾ!

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼

ਕਪਤਾਨ ਪ੍ਰਧਾਨ!

ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦੀ ਬੇੜੀ ਪੰਜਾਬ ਵਾਲੀ, ਬਣੀਉਂ ਪਈ ਸੀ ਜੰਗੀ ਮੈਦਾਨ ਭਾਈ।
ਪੰਥਕ ਪਿੜਾਂ ਦੀ ਦਲ ਦਲ ਤੋਂ ਖ਼ੁਸ਼ ਹੋਏ, ਨੇੜੇ ਜਾਪੀ ਸੀ 'ਜਿੱਤ' ਆਸਾਨ ਭਾਈ।
'ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ' ਬਣਨ ਦੀ 'ਝਾਕ' ਅੰਦਰ, ਦੱਸਣ ਡਹੇ ਸੀ ਖੁਦ ਨੂੰ 'ਮਹਾਨ' ਭਾਈ।
'ਢੂੰਨਾਂ ਵਾਲੇ' ਇਹ ਦੇਖ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ, ਚਿਤ-ਚੇਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਪਤਾਨ ਭਾਈ।
ਇਕ ਦਮ 'ਕੱਛ 'ਚੋਂ ਮੁੰਗਲੀ' ਕੱਢ ਮਾਰੀ, ਹਾਈਕਮਾਂਡ ਨੇ ਕਰਤਾ ਐਲਾਨ ਭਾਈ।
ਘੈਂਸ ਘੈਂਸ ਤਾਂ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ, ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ ਨਵਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭਾਈ!

ਸੰਵਾਦ ਤੋਂ ਸੜਕ ਤੱਕ: ਨਵੀਂ ਚੇਤਨਾ ਅਤੇ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ

ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਸਮੇਤ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਉੱਠਦੇ ਜਨ-ਅੰਦੋਲਨਾਂ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰੋਸ-ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਅੱਜ ਲੜਕੀਆਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸਹਾਇਕ ਜਾਂ ਪਿੱਛੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਤਿੱਖੇ ਸਵਾਲਾਂ, ਗਹਿਰੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਮਝ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨਾਲ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਦੀ ਅਗਲੀ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਸੰਵਾਦ ਦੇ ਬੰਦ ਕਮਰਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਭੌਤਿਕ ਧਰਾਤਲ ਤੱਕ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੂੰਜਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੇ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਤਕਦੀਰ, ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਲਿੰਗਕ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਖ਼ੁਦ ਕਰਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈਕਾਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਆ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪਲਾਹੀ
ਫੋਨ: 98158-02070

ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਲੜਕੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਮਰਦ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਹਥਿਆਰ ਅੱਜ ਵੀ ਓਨੇ ਹੀ ਸਰਗਰਮ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਲੜਕੀ ਕਿਸੇ ਅਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨੀਤੀ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਨਾਕਾਮੀ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਅਸਮਾਨਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੱਤਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਇੱਕ ਰਵਾਇਤੀ ਤਬਕਾ ਉਸ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਤਰਕਪੂਰਨ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਸ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਉੱਤੇ ਉਂਗਲ ਚੁੱਕਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਚਰਿੱਤਰ-ਹੀਣਤਾ ਦੇ ਦਾਗ਼ ਲਗਾਉਣਾ, ਲੋਕਰਾਜੀ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣਾ, ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉੱਤੇ ਟ੍ਰੋਲਿੰਗ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਦਬਾਅ ਪਾਉਣਾ-ਇਹ ਸਭ ਮਰਦ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਉਹ ਪੁਰਾਣੇ ਹਥਿਆਰ ਹਨ ਜੋ ਹਾਲੇ ਖੁੰਢੇ ਨਹੀਂ ਹੋਏ, ਪਰ ਅੱਜ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਬਦਲਾਅ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਇਹ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਹਥਕੰਡੇ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਭੈਅ, ਡਰ ਜਾਂ ਝਿਜਕ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਪਾਉਂਦੇ।

ਸੱਤਾ ਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀ ਮਰਦ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਚ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਮਾਜ ਦੇ ਅੱਧੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮ, ਅਦਬ, ਝਿਜਕ, ਲਾਜ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਚਾਦਰ ਹੇਠ ਲੁਕਾ ਕੇ ਕੈਦ ਰੱਖਣ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਰ ਅੱਜ ਉਸ ਭਰਮ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਚੂਲਾਂ ਹਿੱਲ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

ਸੜਕਾਂ, ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਅੰਦੋਲਨਕਾਰੀ ਮੰਚਾਂ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਸਪੇਸ ਉੱਤੇ ਗੂੰਜਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਧਮਕ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਸਿਆਸੀ ਦਲ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਜਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਮਾਮੂਲੀ ਰੌਲਾ-ਗੌਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਇਹ ਉਸ ਡੂੰਘੀ ਲਿੰਗਕ ਅਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਿੱਧੀ ਚੁਣੌਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਬਦਲੇ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਚੁੱਪ, ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਬਦਲੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਅੱਜ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਧਰਾਤਲ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਗਹਿਰਾ ਮਾਨਸਿਕ ਪਰਿਵਰਤਨ ਆਕਾਰ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇਨ-ਜ਼ੀ ਅਤੇ ਜੇਨ-ਅਲਫ਼ਾ ਦੀਆਂ ਇਹ ਲੜਕੀਆਂ ਕਿਸੇ ਸਥਾਪਤ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਦਲ, ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਸੰਸਥਾ, ਐਨ.ਜੀ.ਓ. ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਮਸੀਹੇ ਦੀ ਛਤਰ-ਛਾਇਆ ਹੇਠ ਆਪਣੀ ਲੜਾਈ ਨਹੀਂ ਲੜ ਰਹੀਆਂ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਆਪ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਨਾਗਰਿਕ ਹੱਕਾਂ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਖ਼ੁਦ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਨਵੀਂ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਚ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ, ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਅਤੇ ਡਿਜੀਟਲ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਧਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੜਕੀਆਂ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦਾ ਜ਼ਰੀਆ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਆਪੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ, ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਅਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ, ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੀਆਂ ਰੋਸ ਲਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਖਿੜਕੀ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਆਧੁਨਿਕ 'ਚੌਪਾਲ' ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਚਾਹੇ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਚੇਤਨਾ, ਸੋਚ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਏਕਤਾ ਲੜਕੀਆਂ ਖ਼ੁਦ ਤਿਆਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਡਿਜੀਟਲ ਮੰਚਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਤਿੱਖੀ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਲੋੜ ਪੈਣ ਉੱਤੇ ਇਕਜੁੱਟ ਹੋ ਕੇ ਸੜਕਾਂ ਉੱਤੇ ਉੱਤਰਨ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਤੱਕ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਮਾਦਾ ਵੀ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ।

ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਮੋਹਰੀ ਅਗਵਾਈ ਸਾਫ਼ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ, ਜੰਤਰ-ਮੰਤਰ ਜਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਕੈਂਪਸਾਂ ਵਿਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹੱਕਾਂ, ਕਿਸਾਨੀ ਮੰਗਾਂ, ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਜਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਲੜਕੀਆਂ ਸਿਰਫ਼ ਭੀੜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀਆਂ, ਸਗੋਂ ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ, ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਬਹਿਸਾਂ, ਲੌਜਿਸਟਿਕਸ ਸੰਭਾਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈੱਸ ਬਿਆਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਖ਼ੁਦ ਚੁੱਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸ਼ਾਹੀਨ ਬਾਗ਼ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਧਰਨੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਉੱਤੇ ਚੱਲੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਤੱਕ, ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨੈਤਿਕ ਬਲ, ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਛਾਣ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਜੰਤਰ-ਮੰਤਰ ਉੱਤੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਂ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਨਾਮਵਰ ਮਹਿਲਾ ਖਿਡਾਰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੱਤਾ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਗਲਿਆਰਿਆਂ ਅਤੇ ਖੇਡ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਵਿਰੁੱਧ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਧਰਨਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੀ ਕਿ ਅੱਜ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਆਪਣੇ ਸਨਮਾਨ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਢਾਂਚੇ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਝਿਜਕਦੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਖੇਡ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਮੈਡਲਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੱਕ, ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਬੁਲੰਦ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਦੋਲਨ ਸਿਰਫ਼ ਖਿਡਾਰਨਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਨੇ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਦਾ ਨਵਾਂ ਜਜ਼ਬਾ ਭਰ ਦਿੱਤਾ।

ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਨਵੀਂ ਲਹਿਰ ਸਪਸ਼ਟ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕੋਟਾ, ਪ੍ਰਯਾਗਰਾਜ, ਦੇਹਰਾਦੂਨ, ਪੁਣੇ, ਜਾਮੀਆ ਮਿਲੀਆ, ਜਵਾਹਰਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਰਗੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਸਰਗਰਮ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਪੇਪਰ ਲੀਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ (ਜਿਵੇਂ ਨੀਟ ਜਾਂ ਹੋਰ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਦੀਆਂ ਗੜਬੜੀਆਂ) ਜਾਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਅਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲੱਗਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਲੜਕੀਆਂ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਸੜਕਾਂ ਉੱਤੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ ਜਾਂ ਕੈਰੀਅਰ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਰਹੀਆਂ, ਸਗੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਨਾਕਾਮੀਆਂ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਵਪਾਰੀਕਰਨ ਵਿਰੁੱਧ ਇਕਜੁੱਟ ਹੋ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਚੁੱਕ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਚਨਾਤਮਕ ਨਾਅਰੇ, ਮੀਮਜ਼ ਅਤੇ ਪੋਸਟਰ ਸ਼ੈਲੀ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦੇ ਰਵਾਇਤੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨੀਕ ਅਤੇ ਬੋਲਚਾਲ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਜੋੜ ਰਹੀ ਹੈ।

ਹਾਲ ਹੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਮਹਿਲਾ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਕੈਂਪਸਾਂ ਵਿਚ ਹਿੰਸਾ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦਾਨਾ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਉੱਤੇ ਹੋਏ ਮਾਰਚਾਂ ਵਿਚ ਲੜਕੀਆਂ ਨੇ ਬੜੇ ਸਾਫ਼ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਉੱਤੇ ਲਗਾਈਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮੱਸਿਆ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਅਪਰਾਧੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ-ਵਿਵਸਥਾ ਦੀਆਂ ਢਿੱਲਾਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਸਾਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ' ਵਰਗੇ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨਾਲ ਜਨਤਕ ਸਪੇਸ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਹੱਕ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ- ਵੋਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ, ਵੋਟ ਦੀ ਚੋਰੀ, ਅਤੇ ਈ.ਵੀ.ਐਮ. ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਬੈਲਟ ਪੇਪਰ ਰਾਹੀਂ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਵਰਗੇ ਗੰਭੀਰ ਸਵਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਲੜਕੀਆਂ ਪੂਰੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਨਾਲ ਸਵਾਲ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਉਹ ਇਹ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਸਮਝਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਚੋਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕਾਂ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਅਸਲ ਜ਼ਾਮਨੀ ਹੈ। ਉਹ ਹੁਣ ਸਿਰਫ਼ ਕਿਸੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ 'ਮੂਕ ਵੋਟ ਬੈਂਕ' ਨਹੀਂ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸੁਚੇਤ ਨਾਗਰਿਕ ਬਣ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਲੜਕੀਆਂ ਲਈ ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ਪੂਰਨ ਰਸਤਾ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਦੋਹਰੇ ਮੋਰਚਿਆਂ ਉੱਤੇ ਲੜਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਉਹ ਰਵਾਇਤੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਆਵਾਜਾਈ, ਪਹਿਰਾਵੇ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਜੀਵਨ ਉੱਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸੱਤਾ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ, ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਜਬਰ ਅਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੀਆਂ ਟ੍ਰੋਲ ਆਰਮੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਹਰ ਵਿਰੋਧੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੀਆਂ ਇਹ ਲੜਕੀਆਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ, ਸਿੱਖਿਆ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ, ਸ਼ਹਿਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਨਾਗਰਿਕ ਹੱਕਾਂ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿਚ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੁਝ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਸੰਵਾਦ ਦੇ ਘਰੇਲੂ ਕਮਰਿਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਤੱਕ ਫੈਲਿਆ ਲੜਕੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਅਸਥਾਈ ਅੰਦੋਲਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਇੱਕ ਸਮੁੱਚੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਸੋਚ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਚੇਤਨਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਬਣਤਰ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਇੱਕ ਨਵੀਂ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਅਟੱਲ ਕਹਾਣੀ ਹੈ।

ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪੱਕਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਇਸਤਰੀਆਂ ਹੁਣ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਬਦਲਾਅ ਦੀਆਂ ਮੂਕ ਦਰਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਰਹੀਆਂ, ਸਗੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੁੱਖ ਨਿਰਮਾਤਾ ਬਣ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਬੁਲੰਦ ਆਵਾਜ਼ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਅਸਲ ਤਾਕਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਜੋ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਨਿਰੰਤਰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਮੌਤ ਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ 'ਚੋਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤਲਾਸ਼ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਹੁਕਮਰਾਨ

16 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਜਗਦਲਪੁਰ (ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ) ਦੀ ਐੱਨ.ਆਈ.ਏ. ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ 2013 ਦੇ ਝੀਰਮ ਘਾਟੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ 10 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। 'ਮੁੱਖਧਾਰਾ' ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਆਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਰੂਰ ਕਤਲੇਆਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਸਾਲੀ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਣੀ ਹੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ! ਲਹੂ ਤਿਹਾਈ ਜ਼ਿਹਨੀਅਤ ਵਾਲੇ ਕੁਝ 'ਮੁੱਖਧਾਰਾ' ਹਿੱਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵੀ ਹੋਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਸਜ਼ਾ ਨਾਲ ਵੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਭਾਰਤੀ 'ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ' ਵਿਚ ਇਸ ਤੋਂ

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ

ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰੂਰ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਹ ਵਧੇਰੇ ਕਰੂਰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਜ਼ਰੂਰ ਉਠਣੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਦੁਨੀਆ ਭਰ 'ਚ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਹ ਗੰਭੀਰ ਬਹਿਸ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜੁਰਮਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ 'ਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਕੋਈ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤਾਂ ਕਈ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖ਼ਤਮ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਮਨੁੱਖੀ ਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਇਸਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਹਾਕਮ ਦਾਅਵੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਡੀ.ਐੱਨ.ਏ. ਵਿਚ ਲੋਕਤੰਤਰ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਘਿਣਾਉਣਾ ਜੁਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਸਮਝਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸੁੱਤੇ-ਸਿੱਧ ਹੀ ਭੀੜ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਕਥਿਤ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਫਾਹੇ ਲਾਓ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਉਬਾਲ਼ੇ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 1947 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਸੈਂਕੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫਾਹੇ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਆਬਜ਼ਰਬਰ ਅਨੁਸਾਰ 2025 ਦੇ ਅੰਤ 'ਚ ਭਾਰਤ ਵਿਚ 574 ਵਿਅਕਤੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਕਤਾਰ 'ਚ ਸਨ। ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਜੁਰਮ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੀ। ਇਹ ਦਰਅਸਲ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤ ਦੀ ਸੱਤਾ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੂਪ ਦੇਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜੱਜ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਜਾਪੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਬਿਨਾਂ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਮਜ਼ਲੂਮ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਕਤਲ ਕਾਂਡ ਲਈ ਫਾਹੇ ਲਾਉਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੀ, ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਗਤ ਨਾਕਾਮੀਆਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ।

ਝੀਰਮ ਘਾਟੀ ਕੇਸ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਛੜੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਛੜੇ ਤਬਕੇ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਗ਼ਰੀਬ ਆਦਿਵਾਸੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਸ ਵਿਚ ਦੋ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹਨ: ਪ੍ਰਮਿਲਾ ਮੋੜੀਅਮ, ਸੁਮਿੱਤਰਾ ਪੂਨਮ ਮੋੜਿਅਮ (ਦੋਵੇਂ ਔਰਤਾਂ), ਚੈਤੂ ਲੇਕਾਮ, ਮੁੱਕਾ ਮੰਡਾਵੀ, ਕਵਾਸੀ ਕੋਸਾ, ਆਯਤਾ ਮਰਕਾਮ, ਮੜਕਾਮੀ ਦੇਵਾ, ਜੋਗਾ ਮੜਕਮ, ਬੰਜਾਮੀ ਸੱਨਾ ਅਤੇ ਮਹਾਦੇਵ ਨਾਗ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜੱਜ ਦਾ ਨਾਂ ਅਜੈ ਸਿੰਘ ਰਾਜਪੂਤ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਏਜੰਸੀ ਐੱਨ.ਆਈ.ਏ. ਹੈ। ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਬਾਰੇ ਇੰਨੇ ਕੁ ਤੱਥ ਹੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਬਿਆਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਕਠਪੁਤਲੀ ਐੱਨ.ਆਈ.ਏ. ਤੋਂ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਤਾਕਤਵਰ ਧਨਾਢ ਵਿਅਕਤੀ ਧਨ ਅਤੇ ਤਾਕਤ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਜੁਰਮ ਦੇ ਸਬੂਤ ਘੜ ਅਤੇ ਮਿਟਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਵਕੀਲ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜੱਜ ਨੂੰ ਵੀ ਖ਼ਰੀਦ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੱਜ ਉੱਪਰ ਦਬਾਅ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਧਿਰ ਖ਼ੁਦ ਸੱਤਾ 'ਚ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਧੱਕੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਸਫ਼ਾਇਆ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ-ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਦੇ ਵਸੀਲੇ ਖੋਹਣ 'ਤੇ ਤੁਲੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾ ਦੀਆਂ ਤਰਜੀਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਨਿਆਂਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਗ਼ਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੌਖਿਆਂ ਹੀ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਨੈਸ਼ਨਲ ਲਾਅ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਦਿੱਲੀ ਦੀ 'ਡੈੱਥ ਪੈਨਲਟੀ ਇੰਡੀਆ ਰਿਪੋਰਟ' ਅਨੁਸਾਰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ 74.1 ਫ਼ੀਸਦੀ ਲੋਕ ਆਰਥਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ, ਹਿੰਦੂਤਵਵਾਦੀ, ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਕਿਰਦਾਰ ਕਾਰਨ ਜਿਹੜੇ ਬਾਕੀ ਬਚਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਨ ਜਾਂ ਦਲਿਤ ਜਾਂ ਆਦਿਵਾਸੀ।

ਝੀਰਮ ਘਾਟੀ ਕਾਂਡ 25 ਮਈ 2013 ਨੂੰ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ। ਸਖ਼ਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਵੱਡੇ ਆਗੂਆਂ ਦਾ 20 ਗੱਡੀਆਂ ਦਾ ਕਾਫ਼ਲਾ ਵਿਧਾਨ-ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ 'ਪਰਿਵਰਤਨ ਯਾਤਰਾ' ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਾਓਵਾਦੀ ਗੜ੍ਹ ਸੁਕਮਾ-ਬਸਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਸੈਂਕੜੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਛਾਪਾਮਾਰਾਂ ਨੇ ਘਾਤ ਲਾ ਕੇ ਕੀਤੇ ਇਸ ਹਮਲੇ 'ਚ ਇਸ ਵੱਡੇ ਕਤਲ ਕਾਂਡ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ। ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸ ਮੁਖੀ ਨੰਦ ਕਿਸ਼ੋਰ ਪਟੇਲ, ਸਾਬਕਾ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਸਲਵਾ ਜੁਡਮ ਦਾ ਬਾਨੀ ਮਹੇਂਦਰ ਕਰਮਾ, ਸਾਬਕਾ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਵਿਦਿਆ ਚਰਨ ਸ਼ੁਕਲਾ ਸਮੇਤ 29 ਵਿਅਕਤੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਮਹੇਂਦਰ ਕਰਮਾ ਉਹ ਬੇਹੱਦ ਬਦਨਾਮ ਸ਼ਖ਼ਸ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਜ਼ੋਰ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਉਜਾੜ ਕੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਾਜਕੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਸਲਵਾ ਜੁਡਮ ਮੁਹਿੰਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸਲਵਾ ਜੁਡਮ ਦੌਰਾਨ 650 ਆਦਿਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਸਾੜ ਕੇ ਸਵਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਬਲਾਤਕਾਰ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਬਣਾ ਕੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਔਰਤਾਂ ਉੱਪਰ ਗਿਣ-ਮਿੱਥ ਕੇ ਵਿਆਪਕ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਜਿਨਸੀ ਜ਼ੁਲਮ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। 2005-07 ਦੇ ਅਰਸੇ 'ਚ ਇਸ ਕਥਿਤ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮੁਹਿੰਮ ਨੇ ਬਸਤਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕਤਲੇਆਮ, ਸਾੜਫੂਕ ਅਤੇ ਸਮੂਹਿਕ ਬਲਾਤਕਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਐਨੀ ਭਿਆਨਕ ਤਬਾਹੀ ਮਚਾਈ ਸੀ ਕਿ 2011 'ਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਗ਼ੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਗਰੋਹ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਸੱਤਾ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਬਾਰੇ ਸਖ਼ਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਵੱਖਰਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਾਗਰਸੀ ਸਨ ਜਾਂ ਭਾਜਪਾਈ, ਨੇ ਅਦਾਲਤੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਜਰਿਮਾਂ ਨੂੰ ਐੱਸ.ਪੀ.ਓ. ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਾਂ ਦੇ ਕੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ।

ਇਹ ਕਾਂਡ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 250-300 ਛਾਪਾਮਾਰਾਂ ਨੇ ਰਾਤ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਪੁਲਿਸ ਅਕਸਰ ਹੀ ਬੌਖਲਾ ਕੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਛਾਪੇ ਮਾਰ ਕੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਡੀ.ਆਰ.ਜੀ. ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਉੱਤੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਡੀ.ਆਰ.ਜੀ. ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਨਕਸਲੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬਣਾਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫੋਰਸ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਬਸਤਰ ਵਿਚ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੂੰ ਚੁਣ-ਚੁਣ ਕੇ ਮਾਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ। ਉੱਘੀ ਕਾਰਕੁਨ ਬੇਲਾ ਭਾਟੀਆ ਅਨੁਸਾਰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਔਰਤ ਆਪਣੇ ਬਚਪਨ ਵਿਚ 'ਚੇਤਨਾ ਨਾਟਯ ਮੰਡਲੀ' ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁੰਡਾ ਉਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਆਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਸਾਬਕਾ ਸਰਪੰਚ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਬਸਤਰ ਵਿਚ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀਆਂ 99 ਫ਼ੀਸਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀਆਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫ਼ਰਜ਼ੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਉੱਪਰ ਪਾਏ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੈਰਵਾਈ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਦੂਰ ਰਿਹਾ, ਉਹ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਕੀ ਹੈ। ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਕਈ-ਕਈ ਸਾਲ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਹਮਲੇ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ 10 ਕਥਿਤ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਹੀ ਰਚੀ ਸੀ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਵੀ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਤ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਦਾ ਕੋਈ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਲੇ-ਦੁਆਲਿਓਂ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕਾਬੂ ਆ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸਦੀ ਜਾਂਚ ਐੱਨ.ਆਈ.ਏ. ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ। ਏਜੰਸੀ ਵੱਲੋਂ ਵੱਡੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਬਰਸੇ ਦੇਵਾ ਸਮੇਤ 39 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਹੱਕ ਤੋਂ ਵੀ ਵਾਂਝੇ ਰੱਖ ਕੇ 13 ਸਾਲ ਤੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਉਹ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਦਬਾਅ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤਸੀਹਿਆਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਿਤਾਉਣਗੇ। ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਘੋਰ ਮਾਨਵਤਾ ਵਿਰੋਧੀ ਜੁਰਮ ਹੈ।

ਇਸ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਸਿਤਮ-ਜ਼ਰੀਫ਼ੀ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਡੱਕੇ ਕਥਿਤ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਟੇਟ ਦੇ ਦੋਹਰੇ ਮਿਆਰਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਦੇਵ ਜੀ ਵਰਗੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਆਗੂਆਂ ਸਮੇਤ ਸੈਂਕੜੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਛਾਪਾਮਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ 'ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦਿਓ ਜਾਂ ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਓਗੇ' ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ 'ਨਕਸਲ-ਮੁਕਤ' ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਬਾਕਾਇਦਾ ਨੀਤੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ 'ਜੁਰਮ' ਰਾਜਨੀਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਜਿੱਠੇ ਗਏ। ਜੋ ਮਾਓਵਾਦੀ ਆਗੂ, ਕਾਰਕੁਨ ਜਾਂ ਆਮ ਆਦਿਵਾਸੀ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਕੱਦਮੇ, ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹਬੰਦੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ। ਨਕਸਲਵਾਦ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤਹਿਤ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਆਦਿਵਾਸੀ ਬਸਤਰ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਿਸ਼ਨੂ ਦੇਓ ਸਾਈ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚ ਭਾਰਤ 'ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਫੌਲਾਦੀ ਇਰਾਦੇ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਨਕਸਲ ਮੁਕਤ' ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ 'ਬਸਤਰ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਭਰੋਸੇ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਵੇਂ ਯੁਗ' ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮੋਦੀ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਖ਼ਤਰੇ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਸਿਰਫ਼ 'ਦਿਮਾਗੀ ਨਕਸਲੀ'/'ਸ਼ਹਿਰੀ ਨਕਸਲੀ' ਹੀ ਬਚੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਤਾਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਡੱਕੇ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਮ ਮਾਫ਼ੀ ਦੇ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਗ਼ੌਰ ਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਸੋਨੂੰ, ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਚੋਟੀ ਦੇ ਆਤਮਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਰਾਹ ਛੱਡ ਕੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਉਹ ਵੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਬਦਲਾਲਊ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹੀਂ ਡੱਕੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਕੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਰਹੇ।

ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿੱਪ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੇਰਨ ਲਈ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਉਭਾਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਮਾਰੇ ਜਾਣਾ 'ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼' ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੇਪਰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿੱਪ 'ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼' ਦਾ ਹੋ-ਹੱਲਾ ਮਚਾ ਕੇ ਇਸ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਲੁਕੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਲੀ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਅਤੇ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਇਲਾਕਿਆਂ, ਖ਼ਾਸ ਕੇ ਬਸਤਰ ਵਿਚ ਕਥਿਤ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਧਾੜਵੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਥੋਪਣ ਲਈ ਨੰਗੇ-ਚਿੱਟੇ ਹਕੂਮਤੀ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ। ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹੱਕ ਰਾਜ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਨੇ ਸੱਤਾ ਦੀ ਕਰੂਰ ਤਾਕਤ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਕੁਚਲ ਦਿੱਤੇ। ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਗਰੋਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਅਕਹਿ ਜ਼ੁਲਮ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜੰਗਲਾਂ-ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਟਾਕਰੇ ਵੱਲ ਵਧੇਰੇ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਧੱਕਦੇ ਗਏ। ਜੇਕਰ ਬਸਤਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜੰਗਲੀ-ਪਹਾੜੀ ਪੱਟੀ ਵਿਚ ਸਟੇਟ ਅਤੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਦਰਮਿਆਨ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਟਕਰਾਅ ਤਿੱਖਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤ ਦੀਆਂ ਨਿਰੋਲ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਨੀਤੀਆਂ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਪੰਜ ਸਾਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਓਦੋਂ ਇਸਨੇ 'ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼' ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਾਈ?

ਘੋਰ ਆਰਥਕ-ਸਮਾਜਿਕ ਨਾਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਨੰਗੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਨਿਆਂ 'ਤੇ ਉੱਸਰੀ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਵਾਲੀ ਨਿਆਂਪ੍ਰਣਾਲੀ ਗ਼ਰੀਬ ਅਤੇ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਧੱਕੇ ਮਜ਼ਲੂਮ ਹਿੱਸਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਜਮਾਂਦਰੂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਹੈ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਨਿਆਂਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਡੂੰਘਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚਲੀਆਂ ਮਨੁੱਖੀ ਭੁੱਲਾਂ ਸੋਚੀਆਂ-ਸਮਝੀਆਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ 'ਚ ਬਦਲਦੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ.-ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸੱਤਾ ਉੱਪਰ ਕਾਬਜ਼ ਨਾਲ ਨਿਆਂਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਘਾਰ ਹੋਣ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਨਾਮਨਿਹਾਦ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਵੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਜ਼ਿਹਨੀਅਤ ਵਾਲੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗ਼ਰੀਬ ਵਿਰੋਧੀ, ਦੱਬੀਆਂ-ਕੁਚਲੀਆਂ ਕੌਮੀਅਤਾਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ, ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ, ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਤੁਅੱਸਬੀ ਨਜ਼ਰੀਆ ਨਿਆਂਇਕ ਫ਼ੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਡੂੰਘੇ ਰੂਪ 'ਚ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਕਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਬੈਂਚਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਦਹਾਕੇ 'ਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਇਸਦੇ ਗਵਾਹ ਹਨ। ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. ਲਗਾ ਕੇ ਛੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਡੱਕੇ ਉਮਰ ਖ਼ਾਲਿਦ, ਸ਼ਰਜੀਲ ਇਮਾਮ ਵਰਗੇ ਨਿਆਂਪਸੰਦ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਆਰਜ਼ੀ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਥਿਤ ਨਕਸਲੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ 'ਚ ਫਸਾਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਦਿਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸੁਰਿੰਦਰ ਗਾਡਲਿੰਗ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅੱਠ ਸਾਲ ਤੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਡੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਗੁਰਮੀਤ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਵਰਗੇ ਕਤਲ ਤੇ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਸਜ਼ਾਯਾਫ਼ਤਾ ਮੁਜਰਿਮਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੈਰੋਲ ਵੀ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਵੀ ਮਾਫ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਗੜ੍ਹਚਿਰੌਲੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ ਵਿਚ ਜੱਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਵਿਚ ਸੂਰਜਗੜ੍ਹ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦਾ 17 ਵਾਰ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਈਬਾਬਾ ਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ 'ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਅੜਿੱਕਾ ਪਾਉਣ' ਵਾਲੇ ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ। ਝੀਰਮ ਘਾਟੀ ਕੇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਜੱਜ ਨੇ ਮਜ਼ਲੂਮ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਨਾਂ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੁਜਰਿਮ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਬਸਤਰ ਨੂੰ 'ਨਕਸਲ ਮੁਕਤ' ਕਰਨ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਦਿਵਾਸੀ ਆਪਣੇ ਜੰਗਲਾਂ-ਪਹਾੜਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਗਿਰਝਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਟੇਟ ਦੀ ਕਰੂਰਤਾ ਨਾਲ ਖ਼ੌਫ਼ਜ਼ਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਮਿਸਾਲ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਫਰਵਰੀ 2010 'ਚ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਮਾਓਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਦੌਰਾਨ ਸਿਲਦਾ ਵਿਚ ਮਾਓਵਾਦੀ ਛਾਪਾਮਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਈਸਟਰਨ ਫਰੰਟੀਅਰ ਰਾਈਫ਼ਲ ਦੇ ਕੈਂਪ ਉੱਪਰ ਜੋ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਕੇਸ ਵਿਚ 23 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ।

ਇਸ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹਾਸ਼ੀਆਗ੍ਰਸਤ ਅਤੇ ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਤੋਂ ਨਿਆਂ ਦੀ ਨਾਉਮੀਦੀ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਡੂੰਘੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਦੇ ਲਹੂ ਦੀ ਤਿਹਾਈ ਅਤੇ ਬਦਲਾਖ਼ੋਰ ਇਸ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਡੱਟ ਕੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਟੇਟ ਦੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਪੱਖੀ ਹਕੂਮਤੀ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦੀ ਏਜੰਡੇ ਨੂੰ ਬੇਪਰਦ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਧੀ ਦੀ ਹੂਕ

ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਧਾਲੀਵਾਲ

ਮਾਤਾ ਗਊ ਤੋਂ ਵੱਛਾ ਖੋਂਹਦੇ,
ਮਾਂ ਦੀ ਕੁੱਖ 'ਚੋਂ ਧੀ ਨੂੰ,
ਪੱਥਰਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ੁਦ ਪੂਜਣ ਵਾਲੇ,
ਪੱਥਰ ਸਮਝਣ ਧੀ ਨੂੰ।
ਲੱਖਾਂ ਧੀਆਂ ਅੱਗ 'ਚ ਸੜਦੀਆਂ,
ਕੀ ਕੀ ਜ਼ੁਲਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ,
ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਖ਼ਬਰਾਂ ਮੁੱਖ ਸਫ਼ੇ 'ਤੇ,
ਦਿਲ ਦਾ ਪੰਛੀ ਰੋਇਆ।

ਢੇਰ ਦਾ ਕੂੜਾ ਢੇਰੀ ਸੁੱਟਣਾ,
ਇਹੀ ਖ਼ਿਤਾਬ ਨੇ ਦਿੰਦੇ,
ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲੇ,
ਧੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾ ਦਿੰਦੇ।

ਚਾਰ ਕੁ ਲੀਰਾਂ ਦੇ ਕੇ ਤੋਰਨ,
ਸਹੁਰੇ ਦਿੰਦੇ ਤਾਹਨੇ।
ਦਾਜ ਦਾਜ ਦਾ ਰੌਲਾ ਪਾਉਂਦੇ,
ਆਪਣੇ ਬਣੇ ਬਿਗਾਨੇ।

ਪੁੱਤ ਪੀਵੇ ਬਦਾਮ ਦੇ ਬੱਤੇ,
ਧੀ ਲਈ ਹਉਕੇ ਭਰਦੇ।
ਧੀ ਨੂੰ ਪਿਉ ਦੀ ਪੱਗੜੀ ਆਖਣ,
ਪੁੱਤ ਨੇ ਖਾਂਦੇ ਜਰਦੇ।
ਭੈਣ ਸਦਾ ਭਰਾ ਦਾ ਸੋਚੇ,
ਕੀ ਕੀ ਸਿਤਮ ਉਠਾਂਦੀ।
ਇਕ ਭੈਣ ਭਰਾ ਲਈ ਦੇਖੀ,
ਜੇਲ੍ਹੀਂ ਚੱਕਰ ਲਾਉਂਦੀ।

ਬਾਹਰੋਂ ਆਇਆ ਮੁੰਡਾ ਸੁਣ ਕੇ
ਧੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਰਦੇ।
ਇਕ ਅੱਧਾ ਖੇਤ ਵੇਚ ਕੇ,
ਵਿਆਹ ਦਾ ਸੌਦਾ ਕਰਦੇ,

ਮੌਜ ਲਵਾਂਗੇ ਟੱਬਰ ਸਾਰਾ,
ਵਿਚ ਜਹਾਜ਼ੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ,
ਧੀ ਦਾ ਦਿਲ ਨਾ ਜਾਣੇ ਕੋਈ,
ਹੌਲ ਨੇ ਪੈਂਦੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ।

ਦਿਲੋਂ ਕੁਆਰੀਆਂ ਉਂਞ ਵਿਆਹੀਆਂ,
ਕਈਆਂ ਕੋਲ਼ ਨੇ ਬੱਚੇ,
ਬਾਹਰਲੇ ਲਾੜੇ, ਪੰਛੀ ਉੱਡ ਗਏ,
ਕਿੰਝ ਕੋਈ ਪੈੜਾਂ ਨੱਪੇ।

ਧੀਆਂ ਵਾਲ਼ਿਓ! ਘਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਜਾਓ,
ਹੋਰ ਉਲ਼ਝ ਜਾਊ ਤਾਣੀ,
ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਤੁਹਾਡੇ ਅੱਗ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੀ,
ਘੜੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਪਾਣੀ।
ਬੀਤ ਗਏ ਪਲ ਹੱਥ ਨਹੀ ਆਉਣੇ,
ਕਹਿ ਗਏ ਕਈ ਸਿਆਣੇ,
ਰਹਿੰਦੀ-ਖੂੰਹਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਲੁੱਟ ਜੂ,
ਵਿਚ ਕਚਿਹਰੀਆਂ, ਥਾਣੇ।

ਚੀਸ ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਮਹਿਰਮ ਜਾਣੇ,
ਰਹਿ ਗਏ ਕੱਲੇ-ਕੱਲੇ।
ਕਦੇ ਨੀ ਮੁੜਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ,
ਮੁੰਦੀਆਂ ਛਾਪਾਂ ਛੱਲੇ।
ਇਹੀ ਪੈਸਾ ਲਾ ਕੇ ਜੇਕਰ,
ਧੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਦੀ,
ਤਰ ਜਾਣੀਆਂ ਸੀ ਕਈ ਕੁੱਲਾਂ,
ਧੀ ਨਾ ਮਰਦੀ ਘਰਦੀ।

ਮੈਂ ਹਾਂ ਪੁੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਮਾਂ ਦੀ,
ਅਜੇ ਗੁਲਾਮੀ ਕਰਦੀ,
ਭਾਰਤ ਭਾਵੇਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਗਿਆ,
ਮੈਂ ਅੱਜ ਵੀ, ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੜਦੀ।

ਜੀਓ ਪਾਲੇਟਿਕਸ ਵਿਚ ਉਲਝੀ ਹੋਈ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ

(ਨਾ ਖ਼ੁਦਾ ਹੀ ਮਿਲਾ, ਨਾ ਵਿਸਾਲ-ਏ-ਸਨਮ)

ਉਰਦੂ ਜ਼ੁਬਾਨ ਦਾ ਮਿਰਜ਼ਾ ਸਾਦਿਕ ਸ਼ਰਰ ਦਾ ਇੱਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸ਼ੇਅਰ ਹੈ, ਜੋ ਅੱਜ ਦੀ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਢੁੱਕਦਾ ਹੈ:

'ਗਏ ਦੋਨੋਂ ਜਹਾਨ ਕੇ ਕਾਮ ਸੇ ਹਮ,
ਨ ਇੱਧਰ ਕੇ ਰਹੇ ਨ ਉੱਧਰ ਕੇ ਰਹੇ।
ਨ ਖ਼ੁਦਾ ਹੀ ਮਿਲਾ ਨ ਵਿਸਾਲ-ਏ-ਸਨਮ'

ਸਿੱਖ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਹਸ਼ਰ ਵੀ ਮਿਰਜ਼ਾ ਸਾਦਿਕ ਦੇ ਇਸ ਸ਼ੇਅਰ ਵਾਲਾ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਜ+ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਬਣਿਆ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਹਿੱਸਾ ਰਾਜ (State) ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਟੇਟ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਖ਼ਾਸੇ ਭਾਵ ਉਸ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਸਮਝ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਨਾ ਤਾਂ ਸਟੇਟ ਦਾ ਸੰਕਲਪ (Concept) ਸਾਫ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਟੇਟ ਦੇ ਖ਼ਾਸੇ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨ ਸਮਝ ਬਣ ਸਕੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਟੇਟ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ। ਸਟੇਟ ਇੱਕ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ ਵੱਡੀ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਰਾਜਨੀਤਕ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ, ਜਦ ਕਿ

ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਫੋਨ: +1 647 542 0007 (ਕਨੇਡਾ)
+91 98889 45127 (ਭਾਰਤ)

ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਸਟੇਟ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਅਸਥਾਈ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ। ਸਟੇਟ ਉਹ ਸੰਗਠਿਤ ਰਾਜਨੀਤਕ ਇਕਾਈ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਭੂ-ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਆਬਾਦੀ ਉੱਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਸਰਵਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਚਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰਾਂ ਬਦਲਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਸਟੇਟ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਵਜੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ, ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ-ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਇੰਡੀਅਨ ਸਟੇਟ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਚਾਰ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਸਟੇਟ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਮਝਣਾ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਗ਼ਲਤੀ ਹੈ। ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿਚ ਲੋਕ ਵੋਟ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਮਿਲੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਟੇਟ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਖ਼ਾਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਆਮ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਡੀਪ ਸਟੇਟ। ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਇੱਕ ਵਾਜਬ, ਵਿੱਦਿਅਕ (Academic) ਅਰਥ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਾਜ (State within the State), ਅਰਥਾਤ ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਜਿਹਾ ਸ਼ਕਤੀ-ਨੈੱਟਵਰਕ ਜੋ ਰਸਮੀ ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਬਾਹਰੋਂ ਨਿਰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਗੈਰ-ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਨੈੱਟਵਰਕ ਸਰਕਾਰ ਬਦਲਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਪਣਾ ਏਜੰਡਾ ਚਲਾਉਂਦਾ ਰਹੇ, ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰੇ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ 'ਡੀਪ ਸਟੇਟ ਢਾਂਚਾ' ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਪਹਿਲੇ ਸ਼ਬਦ ਸਿੱਖ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। 'ਸਿੱਖ' ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਵੀ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਮੂਲ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਿਸ਼ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਵਰਨਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਸਿੱਖਿਆਰਥੀ, ਚੇਲਾ, ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਅਨੁਯਾਈ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ। ਫਿਰ ਇਸ ਨੂੰ ਧਰਮ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਜੋੜ ਸਿੱਖ+ਧਰਮ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਧਰਮ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਮਤਭੇਦ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਸੰਪੂਰਨ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਫ਼ਲਸਫ਼ਾ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਧਰਮ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਹੈ ਵੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਵੀ ਉਲਝਣ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਧਰਮ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਪੁਕਾਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਇੱਕ ਧਰਮ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਧਰਮ ਸ਼ਬਦ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਅੱਜ ਵਾਲੇ ਅਰਥ ਵਿਚ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾਗਤ ਧਰਮ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸੱਚਾ ਜੀਵਨ, ਨਿਆਂ, ਫ਼ਰਜ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਵਜੋਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਖਦੇ ਹਨ

ਧਰਮ ਖੰਡ ਕਾ ਏਹੋ ਧਰਮੁ॥

ਇੱਥੇ ਧਰਮ ਦਾ ਸਬੰਧ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਕਰਮ ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਗ ਬਸੰਤ, ਅੰਗ 1188 ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ

ਏਕੋ ਧਰਮੁ ਦ੍ਰਿੜੈ ਸਚੁ ਕੋਈ॥

ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇੱਕ ਸੱਚਾ ਧਰਮ ਸੱਚ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਧਰਮ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸੱਚ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਸੀ, ਨਾ ਕਿ ਕੇਵਲ ਕੋਈ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਪਹਿਚਾਣ। ਇਸ ਲਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਵਧੇਰੇ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਆਤਮਿਕ-ਸਮਾਜਕ ਪਰੰਪਰਾ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ, ਪਰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਮੈਂ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਧਰਮ ਚਲਾਉਣ ਆਇਆ ਹਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤ,' ਇਹ ਗੱਲ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਗੁਰਬਾਣੀ 'ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਪਰ ਬਹੁਤੇ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਵੱਖਰਾ ਧਰਮ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਫ਼ਲਸਫ਼ੇ, ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਜਾਂ ਆਤਮਿਕ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਧਰਮ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕੋਈ ਇੱਕ ਸਰਬ ਸੰਮਤ ਪੈਮਾਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਰਮ-ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਵਿਦਵਾਨ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਈ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਰੱਬ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਧਰਮ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਅਤੇ ਜੈਨ ਧਰਮ ਇਸ ਦੀਆਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਹਨ। ਕੀ ਉਹ ਫ਼ਲਸਫ਼ਾ ਮਨੁੱਖ, ਜੀਵਨ, ਮੌਤ, ਦੁੱਖ, ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਮਕਸਦ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਰਮ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਤ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਉੱਚੀ/ਬਿਹਤਰ ਅਵਸਥਾ ਵੱਲ ਜਾਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਦੱਸਦਾ ਹੈ, ਮੁਕਤੀ, ਮੋਖ, ਨਿਰਵਾਣ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਆਦਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ? ਉਸ ਵਿਚ ਪਰਮ ਸੱਚ, ਪਰਮ ਹਕੀਕਤ, ਰੱਬ, ਬ੍ਰਹਮ, ਨਿਰਵਾਣ, ਮੁਕਤੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅੰਤਿਮ ਅਵਸਥਾ ਬਾਰੇ ਧਾਰਨਾ ਹੈ? ਕੀ ਉਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਅਨੁਯਾਈ ਕੋਈ ਨਿਯਮਿਤ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ- ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ, ਧਿਆਨ, ਸਿਮਰਨ, ਸੇਵਾ, ਉਪਾਸਨਾ, ਤੀਰਥ, ਵਰਤ ਆਦਿ ਕਰਦੇ ਹਨ? ਉਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਿਚ ਸਥਾਨ, ਸਮਾਂ, ਗ੍ਰੰਥ, ਬਚਨ ਜਾਂ ਚਿੰਨ੍ਹ ਪਵਿੱਤਰ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ? ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਗੁਰੂ, ਗੁਰਬਾਣੀ, ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ, ਸੰਗਤ, ਪੰਗਤ, ਰਹਿਤ, ਨੈਤਿਕਤਾ, ਮੁਕਤੀ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤੱਤ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਕੁਝ ਹੋਰ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਨਾ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਨਿਰਾਲਾ ਪੰਥ ਹੈ। ਸੁਆਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਅਤੇ ਪੰਥ ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਪਰਿਆਇਵਾਚੀ ਸ਼ਬਦ ਹਨ। ਧਰਮ ਅਤੇ ਪੰਥ ਦੇ ਇੱਕ ਹੀ ਅਰਥ ਹਨ ਜਾਂ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਅਤੇ ਪੰਥ ਇੱਕੋ ਅਰਥ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਕਈ ਸੰਦਰਭਾਂ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਵਿਉਤ, ਅਰਥ-ਵਿਸਥਾਰ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਫ਼ਰਕ ਹੈ। ਧਰਮ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਧ੍ਰਿ' (ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ) ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਭਾਵ ਹੈ, ਜੋ ਧਾਰਨ ਕਰੇ, ਸੰਭਾਲੇ ਜਾਂ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਅਸੂਲ ਨਾਲ ਜੋੜੇ। ਇਸ ਲਈ ਧਰਮ ਦਾ ਅਰਥ ਕੇਵਲ ਰਿਲੀਜਨ (Religion) ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦਾ ਅਰਥ ਕਈ ਵਾਰ ਫ਼ਰਜ਼, ਧਰਮ, ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਵਿਵਸਥਾ (ਧੁਟੇ, ਗਿਹਟਏੂਸਨਏਸਸ, ਛੋਸਮਚਿੋ ਰਦਏਰ) ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਥ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪਥ ਜਾਂ ਪੰਥ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੂਲ ਅਰਥ ਹੈ ਰਾਹ, ਮਾਰਗ ਜਾਂ ਰਸਤਾ। ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਪੰਥ ਦਾ ਭਾਵ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਤਮਿਕ ਮਾਰਗ ਜਾਂ ਉਸ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਤੋਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਈ ਅਜੋਕੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਵਧੇਰੇ ਯੋਗ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਪੰਥ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਅਰਥ ਵੀ ਧਾਰਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ, ਗੁਰਬਾਣੀ, ਇੱਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ, ਨਾਮ, ਸੱਚਾ ਜੀਵਨ, ਸੇਵਾ, ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਬਰਾਬਰੀ ਵਰਗੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਹਨ। ਜਦ ਕਿ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਉਸ ਜੀਵਨ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੰਗਤ ਜਾਂ ਕੌਮ ਦੀ ਸਮਾਜਕ, ਸੰਸਥਾਗਤ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਸਮੇਟਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੇ ਸਿੱਖ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਸੰਬੰਧ ਬਣਾਇਆ। ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਮ ਕਹਿਣਾ ਇਸ ਦੀ ਪੂਰੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਫੜਦਾ।

ਅਗਲਾ ਸੁਆਲ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਿੱਖ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਆਲ 47 ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ 84 ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਅੱਜ ਵੀ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਕੌਮ, ਸਿੱਖ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਕੌਮ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਮੋਰਚੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਨਾਅਰਾ ਸੀ। ਪਰ ਕੌਮ ਦੇ ਬਣਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਸਮਝਾਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਮਾਮ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸੁਆਲਾਂ ਦੇ ਨਿਬੇੜੇ ਦੇ ਬਿਨਾ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 16-17 ਅਕਤੂਬਰ 1973 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦਾ ਮਤਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ। 28-29 ਅਕਤੂਬਰ 1978 ਨੂੰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੀ 18ਵੀਂ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਅਕਾਲੀ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸ ਵਿਚ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ 12 ਮਤੇ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੁਬਾਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਵੱਖਵਾਦੀ ਮਤਾ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ 84 ਦਾ ਦੁਖਾਂਤ ਵਾਪਰ ਗਿਆ। ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਮਸਲੇ 'ਤੋਂ ਲੱਗਿਆ ਮੋਰਚਾ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦਾ ਮਤਾ ਇਸ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦਾ ਰਿਹਾ। ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਦਰਜਾ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਲਈ ਵੱਧ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਸੱਚਾ ਫੈਡਰਲਿਜ਼ਮ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਮਤੇ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਕਿਵੇਂ ਬਦਲੀ, ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਅਤੇ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਤੇ ਅਲੱਗ ਵਾਦੀ ਕਹਿਣ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਹੀ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਨਵੀਂ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ। ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਅੱਤਵਾਦੀ, ਉਗਰਵਾਦੀ ਅਤੇ ਅਲੱਗਵਾਦੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਮੋਰਚੇ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਖਾੜਕੂ ਅਤੇ ਮਰਜੀਵੜੇ ਆਖਦੀ ਰਹੀ। ਪਰ ਆਮ ਜਨਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ, ਅਨਰਥ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੇਖਦੀ ਅਤੇ ਸਹਿੰਦੀ ਰਹੀ। ਤੁਸੀਂ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਜਬਰ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸਤਿਕਾਰਤ ਨਾਮ ਦੇ ਦੇਵੋ ਇਹ ਸਭ ਆਪਣੀ ਬੋਧਿਕ ਹਾਰ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ ਤੁਹਾਡੀ ਨਾ-ਸਮਝ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਭਾਵੁਕਤਾ ਵੱਸ ਇਸ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਨੌਜੁਆਨਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦਾ ਆਖਰ ਕੀ ਬਣਿਆ। ਤੁਸੀਂ ਅੱਜ ਵੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬਹਿ ਕੇ ਖ਼ਾਲਿਸਤਾਨ ਬਣਾਈ ਫਿਰਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਲਹਿਰ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਸ਼ਬਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 1940 ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨੀ, ਨਸ਼ਾ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਪਰਵਾਸ, ਪਾਣੀ, ਉਦਯੋਗ, ਸਿੱਖਿਆ, ਕਾਨੂੰਨ-ਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਰਗੇ ਤੁਰੰਤ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮੁੱਦੇ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। 2025 ਦੀ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸੰਸਥਾਗਤ ਸਮੀਖਿਆ ਬੋਰਡ ਦੀ ਖੋਜ (Canadian IRB Research) ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਦਰਜ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਰੋਧ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਹਾਰਕ ਮਸਲਿਆ ਉੱਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਖ਼ਾਲਿਸਤਾਨ ਸ਼ਬਦ ਘੱਟ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਜਾਂ ਪੰਥਕ ਚੇਤਨਾ ਮੌਜੂਦ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਖ਼ਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਜਨ-ਲਹਿਰ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦ ਕਿ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਭਾਈਚਾਰੇ (Small Part of Diaspora) ਦੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਸਰਗਰਮ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ 1984 ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਯਾਦ ਅਤੇ ਵੱਖਰੇ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਵਧੇਰੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਖ਼ਾਲਿਸਤਾਨ ਸਮਰਥਕਾਂ ਕੋਲ ਨਾ ਤਾਂ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ-ਆਰਥਿਕ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਦੀ ਕੋਈ ਸਪਸ਼ਟ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ, ਨਾ ਉਸ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਠੋਸ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਦੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ, ਆਰਥਿਕ ਜਾਂ ਸੈਨਿਕ ਸ਼ਕਤੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਵੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਖ਼ਾਲਿਸਤਾਨ ਬਣ ਵੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਕੀ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਿੱਥੇ ਹੋਵੇਗੀ, ਕੀ ਉਹ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਦੇਸ਼ ਬਣੇਗਾ ਜਾ ਸਿੱਖ ਸਟੇਟ? ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੂਸਰੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਉਸ ਵਿਚ ਕੀ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ? ਆਰਥਿਕਤਾ ਕਿਵੇਂ ਚੱਲੇਗੀ, ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਰੱਖਿਆ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਕਿਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਣਗੇ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਵਿਹਾਰਕ ਜਵਾਬਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਨਾਅਰਾ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਸੁਆਲ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਉਠਦੇ ਹਨ। ਪਰਵਾਸੀ ਟੈਕਸੀ ਡਰਾਈਵਰ 'ਤੋਂ ਅਟਾਰਨੀ ਬਣੇ ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਨੇ 2007 ਵਿਚ 'ਸਿੱਖ ਫਾਰ ਜਸਟਿਸ' ਨਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਬਣਾਈ। ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਜਥੇਬੰਦੀ 1984 ਦੇ ਦੰਗਾ ਪੀੜਤਾਂ ਲਈ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਏਸੇ ਹੀ ਸਿੱਖ ਫ਼ਾਰ ਜਸਟਿਸ ਦੇ ਪਨੂੰ ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠ ਇੱਕ ਪੋਸਟ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਖ਼ਾਲਿਸਤਾਨ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਕਸ਼ੇ ਵਿਚ ਇਸ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਨਵੇਂ ਨਵੇਲੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸ਼ਿਮਲਾ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਨਕਸ਼ੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਰਿਆਣਾ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ, ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਦੇ ਕੁਝ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਸਟੇਟ ਦਾ ਵੱਡਾ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕੇਂਦਰ ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਾਜ ਲਾਹੌਰ, ਮੁਲਤਾਨ, ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਆਦਿ ਤੱਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸੁਆਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਜੀਉ ਪਾਲੇਟਿਕਸ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਨਕਸ਼ੇ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ?

1984 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ। 1984 ਦੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੈਨੇਡਾ, ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪੱਛਮੀ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦਿੱਤੀ, ਕੀ ਅੱਜ ਵੀ ਉਹ ਸਥਿਤੀ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ? 1984 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ 2026 ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਫ਼ਰਕ ਹੈ। ਪਰ ਅੱਜ ਦੇ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਮੰਨਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। 1984 ਦੇ ਦੁਖਦਾਈ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਗਹਿਰਾਈ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ। ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲੂ ਸਟਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਈ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਹਿੰਸਾ ਅਤੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਚੱਲੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਿੰਸਕ ਅਸਥਿਰਤਾ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਡਰ, ਅਸੁਰੱਖਿਆ, ਬੇਗਾਨਗੀ ਅਤੇ ਬੇਘਰੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ, ਅਮਰੀਕਾ, ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸ਼ਰਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਆਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਾਂ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਘਾਟ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪੱਛਮੀ ਸਮਾਜਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਥਾਈ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਖ਼ਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੇ ਵੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਸਮਾਜਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ। ਪਹਿਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਲਈ ਵਿਦੇਸ਼ ਨਵੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ, ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਹੀ ਜਨਮ ਅਤੇ ਪਰਵਰਿਸ਼ ਦੀ ਧਰਤੀ ਬਣ ਗਏ। ਇਸ ਤਬਦੀਲੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਬਦਲਿਆ। ਪਹਿਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਲਈ 1984 ਨਿੱਜੀ ਯਾਦ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਨਿਆਂ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਅਤੇ ਤੀਜੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਲਈ ਇਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਕਸਰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਸਿੱਖਿਆ, ਸਮਾਜਕ ਚਰਚਾ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਛਪੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਚਰ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 1984 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਪਨਾਹ ਨੂੰ ਖ਼ਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਲਈ ਪੱਛਮੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਸਮਝਣਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੱਖਰੇ ਰਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣਾ ਇਹ ਦੋ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸ਼ਰਨ ਮਿਲਣਾ ਖ਼ਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਪੱਛਮੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਪੱਛਮੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੇ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ, ਉਸੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਖੇਤਰੀ ਵੱਖਵਾਦ ਨੂੰ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਖ਼ਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਰੈਲੀ ਕਰਨ ਜਾਂ ਆਪਣਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਖ਼ਾਲਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਰਾਜ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਫ਼ਰਕ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਰਾਜਨੀਤਕ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਜਾਂ ਅਨਜਾਣੇ ਵਿਚ ਧੁੰਦਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਖ਼ਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਸਲ ਜਨ-ਆਧਾਰ ਕਿੰਨਾ ਹੈ? ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਪਛਾਣ,1984 ਦਾ ਇਨਸਾਫ਼, ਸਜ਼ਾ ਪੂਰੀ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਿੱਖ ਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ, ਕੇਂਦਰ-ਰਾਜ ਸੰਬੰਧ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਣੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਖੇਤੀ ਅਤੇ ਸੰਘੀ ਢਾਂਚੇ ਵਰਗੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਅਸੰਤੋਸ਼, ਬੇਭਰੋਸਗੀ ਅਤੇ ਗੁੱਸਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਖ਼ਾਲਿਸਤਾਨ ਲਈ ਜਨ ਸਮਰਥਨ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤਰਜੀਹ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ਗਾਰ, ਨਸ਼ੇ, ਖੇਤੀ, ਸਿੱਖਿਆ, ਸਿਹਤ, ਉਦਯੋਗ, ਕਰਜ਼ਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਰਗੇ ਮੁੱਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਰੈਲੀ ਦੀ ਭੀੜ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਜਨਮਤ-ਸ਼ੈਲੀ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ (Referendum-style campaign) ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਇੱਛਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਮੰਨਣਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਵ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਥੇ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਭਾਈਚਾਰਾ (Diaspora) ਵੱਡੀ, ਸੰਗਠਿਤ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਬਹੁ-ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਨੀਤੀ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਿਊਣ ਅਤੇ ਵਿਚਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਸਿੱਖ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ, ਮੰਤਰੀ, ਮੇਅਰ, ਕੌਂਸਲਰ, ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਆਗੂ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਜਨ-ਜੀਵਨ ਵਿਚ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਪਲੀਤ ਅਤੇ ਗੰਧਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਣੀ

ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਰ ਮੁੱਦਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ, ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਭਰਵੀਂ ਬਹਿਸ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਪਲੀਤ ਅਤੇ ਗੰਧਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਲੂ ਇਸ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕ ਤਾਜ਼ੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਗੰਧਲਾ ਅਤੇ ਪਲੀਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬੇਖ਼ਬਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਸਗੋਂ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਗੰਧਲਾ ਅਤੇ ਪਲੀਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਰਹੇ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਪਾਣੀ ਦੇ ਅਨਮੋਲ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਬਰਫੀਲੇ ਪਹਾੜਾਂ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਦਰਿਆ ਅਤੇ ਨਦੀਆਂ ਇਸ ਧਰਤੀ ਵੱਲ ਵਹਿੰਦੇ ਹਨ

ਡਾਕਟਰ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ
ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਤੇ ਡੀਨ
ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ
ਫੋਨ: 98154-27127

ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਿੱਠਾ ਪਾਣੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਸਿੰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਇਹ ਪਾਣੀ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ, ਬਨਸਪਤੀ ਅਤੇ ਜੀਵਾਂ-ਜੰਤੂਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਤੇ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ। ਪਰ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਸੋਮਿਆਂ ਨੂੰ ਗੰਧਲਾ ਅਤੇ ਪਲੀਤ ਕਰਨਾ ਆਮ ਵਰਤਾਰਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਹਰ ਦਿਨ ਵਧਦਾ ਹੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਸਰੋਤ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਗੰਧਲੇ ਤੇ ਪਲੀਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸੂਬੇ ਦੇ ਕੁਝ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਹੋਰ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਫੈਲਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਖ਼ਰਾਬ, ਗੰਧਲਾ ਅਤੇ ਪਲੀਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰਾਂ, ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਾ ਛੱਡਣ ਬਾਰੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਪਾਣੀਆਂ 'ਤੇ ਚਲ ਰਹੀ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਵੀ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਸੀਵਰੇਜ ਪਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਬਹੁਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਸੀਵਰੇਜ ਦੇ ਗੰਦੇ ਪਾਣੀ ਵਾਸਤੇ ਟਰੀਟਮੈਂਟ ਪਲਾਂਟ ਨਹੀਂ ਲਗਾਏ ਗਏ। ਜਿਥੇ ਟਰੀਟਮੈਂਟ ਪਲਾਂਟ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹਨ ਉਹ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ। ਇਹ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿਕਾਸ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਹੀ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੀਵਰੇਜ ਦੇ ਗੰਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰ੍ਹੇਆਮ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਣੀ ਦਰਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਨਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸਾਫ਼ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਗੰਧਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਜਿਵੇਂ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਸੀਵਰੇਜ ਦਾ ਪਾਣੀ ਬਿਆਸ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੇ ਸੀਵਰੇਜ ਦਾ ਪਾਣੀ ਸਤਲੁਜ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰੋਪੜ ਅਤੇ ਨੰਗਲ ਦਾ ਗੰਦਾ ਪਾਣੀ ਸਤਲੁਜ ਅਤੇ ਸਰਹਿੰਦ ਨਹਿਰ ਵਿਚ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਮੋਹਾਲੀ ਦੇ ਸੀਵਰੇਜ ਦਾ ਪਾਣੀ ਘੱਗਰ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਟਿਆਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸੀਵਰੇਜ ਦਾ ਪਾਣੀ ਵੀ ਘੱਗਰ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਕਸਬਿਆਂ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਕਾਰਖਾਨੇ ਅਤੇ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਲੱਗ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਸਾਇਣਾਂ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਗੰਧਲਾ ਪਾਣੀ ਵੀ ਸੀਵਰੇਜ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਹੀ ਮਿਲਾ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਬੁੱਢਾ ਦਰਿਆ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ-ਦੇਖਦੇ ਇਕ ਗੰਦੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲੇ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹੱਦ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹਿਮਾਚਲ ਦੇ ਬੱਦੀ ਅਤੇ ਨਾਲਾਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਲੱਗੀਆਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦੇ ਰਸਾਇਣਾਂ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਗੰਧਲੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰਹਿੰਦ-ਖੂਹੰਦ ਦਾ ਵੀ ਸਰਸਾ ਨਦੀ ਰਾਹੀਂ ਸਤਲੁਜ ਅਤੇ ਸਰਹਿੰਦ ਨਹਿਰ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਬੋਰ ਕਰਕੇ ਰਸਾਇਣਾਂ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਗੰਧਲੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਮਿਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਪਲੀਤ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਆਮਦ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਖੇਤੀ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ/ਮਾਹਰਾਂ ਵਲੋਂ ਵੱਧ ਝਾੜ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨਵੇਂ ਬੀਜਾਂ ਨੂੰ ਉਗਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਇੱਕ ਪੈਕੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਬੀਜ, ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ ਅਤੇ ਕੀੜੇਮਾਰ ਦਵਾਈਆਂ/ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਯਕੀਨੀ ਸਿੰਚਾਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨੀਕਰਨ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਖੇਤੀ ਦਾ ਵਪਾਰੀਕਰਨ ਹੋ ਗਿਆ ਇਸ ਕਰਕੇ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਕੀੜੇਮਾਰ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ ਅਤੇ ਕੀੜੇਮਾਰ ਦਵਾਈਆਂ/ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਕੀੜੇ ਮਾਰਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬੀ ਵੀ ਹਾਸਲ ਹੋਈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਡਿੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਸਿੰਚਾਈ ਨਾਲ ਇਹ ਜ਼ਹਿਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਹ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਮਿਲਾਵਟ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਮਾਂ ਐਸਾ ਵੀ ਆਇਆ ਕਿ ਇਕੱਲੇ ਪੰਜਾਬ

ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੁੱਲ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦਾ 25 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਖਪਤ ਹੋਣ ਲਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤੀ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਰਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਵਲ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੈਂਟਰਲ ਗਰਾਊਂਡ ਵਾਟਰ ਬੋਰਡ ਦੇ ਉਤਰ-ਪੱਛਮੀ ਜ਼ੋਨ, ਅਤੇ ਜਲ ਸਾਧਨਾਂ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ, ਪੰਜਾਬ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, 2021 ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਾਫ਼ੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚਲੇ ਅੰਕੜੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਕਾਸ ਬਲਾਕਾਂ ਵਿਚ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਵਾਸਤੇ 750 ਆਬਜਰਵੇਸ਼ਨ ਖੂਹਾਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਵਧ ਰਹੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਰੀਕਰਣ, ਉਦਯੋਗੀਕਰਨ ਅਤੇ ਵਧ ਰਹੀ ਖਾਦਾਂ, ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਅਤੇ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ 50-60 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪਾਣੀ 60 ਮੀਟਰ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਤੱਕ ਉਤਰੀ, ਉਤਰੀ-ਪੂਰਬੀ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਠੀਕ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਜਲੰਧਰ, ਕਪੂਰਥਲਾ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ, ਰੋਪੜ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਮੋਹਾਲੀ ਜ਼ਿਲੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਉਤਰ-ਪੱਛਮੀ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਤਰਨਤਾਰਨ, ਪਟਿਆਲਾ, ਸੰਗਰੂਰ, ਬਰਨਾਲਾ ਅਤੇ ਮੋਗਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦਾ 20-30 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪਾਣੀ ਸੀਮਾਂਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਠੀਕ ਹੈ। ਲਗਭਗ 15-25 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲਾ ਪਾਣੀ ਦੱਖਣੀ ਅਤੇ ਦੱਖਣ-ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਖਾਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੰਚਾਈ ਲਈ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਣੀ ਕੁੱਝ ਲੜੀਆਂ ਵਿਚ ਮੁਕਤਸਰ, ਬਠਿੰਡਾ, ਮਾਨਸਾ ਅਤੇ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਸਟੇਟ ਅਤੇ ਸੈਂਟਰਲ ਗਰਾਊਂਡ ਵਾਟਰ ਬੋਰਡਾਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਰਸਾਇਣਕ ਤੱਤਾਂ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦੀ ਵੰਡ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਹਨ: ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ (Arsenic), ਫਲੋਰਾਇਡ ਅਤੇ ਖਾਰਾ (Salinity)। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 22 ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਅਧਿਐਨ ਵਾਸਤੇ ਖੂਹਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਦੇ 302 ਸੈਂਪਲ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਸਾਇਣਕ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਦੇ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਲਏ ਗਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੈਂਪਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਫੇਲ੍ਹ ਪਾਏ ਗਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੈਗਨੇਸ਼ੀਅਮ, ਸੋਡੀਅਮ, ਪੋਟਾਸ਼ੀਅਮ, ਬਾਈਓਕਾਰਬੋਨੇਟ, ਕਲੋਰਾਇਡ, ਸਲਫੇਟ, ਨਾਈਟ੍ਰੇਟ, ਆਦਿ, ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ, ਪਸ਼ੂ ਅਤੇ ਪੰਛੀਆਂ ਅਤੇ ਬਨਸਪਤੀ ਲਈ ਸੁਝਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਮਿਕਦਾਰ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਜਾਂ ਵੱਧ ਪਾਏ ਗਏ। ਇਹ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਜ਼ਹਿਰਾਂ ਜਾਂ ਰਸਾਇਣਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਤਰਾ ਮਿਲਾਵਟ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਿਲਾਵਟ ਉਦਯੋਗਿਕ ਇਕਾਈਆਂ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਸੀਵਰੇਜ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰਸਾਇਣਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨਾਲ ਕਾਫ਼ੀ ਪਿੰਡਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਮਸਿਆ ਬਣਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜੰਤਰ ਫਿੱਟ ਕਰਵਾਏ ਹਨ। ਕਈ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਟੂਟੀਆਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਰ ਓ ਸਿਸਟਮ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਪਲੀਤ ਅਤੇ ਗੰਧਲੇ ਪਾਣੀਆਂ ਕਾਰਨ ਕੈਂਸਰ ਅਤੇ ਕੈਂਸਰ ਵਰਗੀਆਂ ਨਾਮੁਰਾਦ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰਾਂ, ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ, ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ, ਵਪਾਰੀਆਂ, ਸਨਅਤਕਾਰਾਂ, ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਅਤੇ ਰਸਾਇਣਾਂ ਆਧਾਰਤ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਕੇਵਲ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਨਿਕਾਸੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸਗੋਂ ਸੂਬੇ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਪਲੀਤ ਅਤੇ ਗੰਧਲਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਫਸੋਸ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਸਰਕਾਰਾਂ, ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਬੇ-ਰੋਕਟੋਕ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੇ ਹੀ ਖਰਾਬ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਹੀ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਵਕਤ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਕੋਲ ਸਾਧਨ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਜੇ ਹੰਭਲਾ ਮਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਸਵੱਛ ਬਣਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ, ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਅਤੇ ਬਨਸਪਤੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਸਿਹਤਮੰਦ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਭਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਚੇਤਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਨ ਵੱਲ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਪੈਣੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰਗਮੀਆਂ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਸਰਗਰਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਲੋਕ ਜਾਗਰੂਕ ਹੋਣ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਨਦੀਆਂ-ਨਾਲਿਆਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਸਾਫ-ਸੁਥਰਾ ਰੱਖਣਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਸਬੰਧੀ ਜਾਗਰੂਕ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਵੇਲਾ ਬੀਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਛਤਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਹਿਯੋਗ ਲਈ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਜੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦ ਹੈ।

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਥਾਨ ਬਣਾਇਆ। ਪਰ ਇਸੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਖ਼ਾਲਿਸਤਾਨ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨੇ ਭਾਰਤ-ਕੈਨੇਡਾ ਸੰਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਤਣਾਅ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ। ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਚੁਣੌਤੀ ਇਹ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ (Freedom of expression) ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੇ ਪਰ ਹਿੰਸਾ ਜਾਂ ਧਮਕੀ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਾ ਕਰੇ। ਅਜੋਕੇ ਦੌਰ ਵਿਚ 1984 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਅਤੇ ਅੱਜ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਵਾਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਖ਼ਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਦੇਖਣਾ ਅਧੂਰਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਹੋਵੇਗਾ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਆਏ, ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਸਾਏ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ, ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਦੇ ਸਮਾਜਾਂ ਦਾ ਅਟੁੱਟ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਪੱਛਮੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਉਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਵੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਨਾਲ ਜਿਊਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਨੇ ਖ਼ਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਜਿਉਂਦਾ ਰੱਖਿਆ। ਪਰ ਇੱਕ ਸੀਮਤ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਰਗਰਮੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਇੱਛਾ ਇੱਕੋ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅੱਜ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕਿੰਨੇ ਲੋਕ ਖ਼ਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਾਅਰੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਕੀ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਰਾਜ ਲਈ ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਕੀਮਤ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ?

ਕੁਝ ਇੱਕ ਖ਼ਾਲਿਸਤਾਨ ਵਿਚਾਰਕਾਂ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਜੀਓ ਪਲੇਟਿਕਸ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਬਾਹਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖ਼ਾਲਿਸਤਾਨ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਜਾਂ ਵੱਡੀ ਭੂ-ਰਾਜਨੀਤਕ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬਾਹਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਖ਼ਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵੀ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਏ ਕੁਝ ਲੋਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਰਗੇ ਦੋ ਕੌਮੀ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਉਸਰੇ ਅਧੂਰੇ ਜਿਹੇ ਮੁਲਕ ਕੋਲੋਂ ਇਹ ਉਮੀਦ ਪਾਲਦੇ ਰਹੇ। ਅੱਜ ਉਹ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਉੱਤੇ ਦਬਾਅ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਵੀ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ, ਉਹ ਖ਼ਾਲਿਸਤਾਨ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰੇਗਾ, ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗ਼ਲਤ-ਫ਼ਹਿਮੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਅਤੇ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਖੇਤਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕੁਝ ਲੋਕ ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਂ ਭਾਰਤ-ਚੀਨ ਟਕਰਾਅ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਥਿਤੀ ਵੱਡੀ ਭੂ-ਰਾਜਨੀਤਕ ਮਹੱਤਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਖ਼ਾਲਿਸਤਾਨ ਪੱਖੀ ਲੇਖਕ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵੱਡੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਰਾਜਾਂ ਜਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਸਮਰਥਨ ਦਿੱਤਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗ਼ਲਤ ਵਿਚਾਰ ਅਕਸਰ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਆਏ ਇਸ ਨਿਘਾਰ ਦੇ ਕਸੂਰਵਾਰ ਵੰਡ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰ ਹੀ ਹਨ। ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਅਜਿਹਾ ਦੁਰ-ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੁਝ ਇੱਕ ਤੱਤੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਮੁੱਖ ਏਜੰਡਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਇਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਤਾਂ ਵੱਖਰੀ ਸਿੱਖ ਸਟੇਟ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਤਤਕਾਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੇ ਮੌਕਾ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ। ਵੰਡ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਸਾਰੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਕੁਝ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਉੱਤੇ ਪਾ ਦੇਣਾ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਰਲ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਪਹੁੰਚ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮੁੱਖ ਜਾਂ ਇਕਲੌਤਾ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣਾਉਣਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਦਲੀਲ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਪੰਥਕ ਅਖਵਾਉਂਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਨੇ 1947 ਦੇ ਅਤਿਅੰਤ ਕਠਨ ਸਮੇਂ ਦੀ ਜਟਿਲ ਅਤੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕੌਮ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦਿੱਤਾ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਲਾਈਨ ਦੀ ਕਥਾ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ। ਅਜਿਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਵੀ ਵਰਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਮੌਜੂਦਾ ਅਸਫਲਤਾਵਾਂ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਵੀ ਮਾਣ ਕਰਨ ਯੋਗ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਐਸੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਤਿਆਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਸਿੱਖ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਬਕ ਸਿੱਖਿਆ ਗਿਆ? ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਫਿਰ ਤੋਂ ਦੂਹਰੀ-ਤੀਹਰੀ ਵੰਡ ਹੀ ਨਾ ਹੁੰਦੀ। ਜੇ ਇਹ ਮੰਨ ਵੀ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ 1947 ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦਾ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਸਿਆਸੀ ਮੁੱਲ-ਤੋਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ (Bargaining Power) ਦੀ ਘਾਟ ਸੀ। 1960ਵਿਆਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਜਨਤਕ ਲਾਮਬੰਦੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਏਕਤਾ ਕਾਇਮ ਨਾ ਰੱਖੀ। ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਰ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ। ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਮੋਰਚੇ ਵੇਲੇ ਫਿਰ 1984 ਦੇ ਅਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਬਲ਼ੂ ਸਟਾਰ ਵਾਪਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਕੀ ਕਦੀ ਨਿਠ ਕੇ ਪੜਚੋਲ ਹੋਈ? ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਭਾਵਨਾਤਮਿਕ ਖਾੜਕੂ ਸੋਚ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨੌਜੁਆਨਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਏ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਅਤੇ 1984 ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਮਜ਼ਲੂਮ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਸਾਰ ਕੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਲਈ ਹੈ?

ਦਰਅਸਲ ਸਿੱਖ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਖ਼ਲਾਅ ਪੈਦਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਸਿੱਖਾਂ ਕੋਲ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਕੋਈ ਸੇਧ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕੇ। ਸਿੱਖ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਆਧਾਰ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ, ਨਿਆਂ, ਮਨੁੱਖੀ ਬਰਾਬਰੀ, ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਇਹ ਵੱਡੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਕਸਰ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਗਣਿਤ, ਗੁੱਟਬੰਦੀ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਮਸਲਿਆਂ ਹੇਠ ਦੱਬ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੰਥਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਸਿਰਫ਼ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ 'ਤੋਂ ਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਅਗਵਾਈ ਦੀ ਵੀ ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਆਪਸੀ ਧੜੇਬੰਦੀ ਜਾਂ ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਆਮ ਸਿੱਖ ਲਈ ਸੇਧ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਰੋਜ਼ਗਾਰ, ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ, ਸਿੱਖਿਆ, ਨਸ਼ਿਆਂ, ਵਾਤਾਵਰਨ, ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਵਰਗੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਸਿਆਸਤ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਪੁਰਾਣੇ ਨਾਅਰੇ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੀ ਦੇਵੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਸਪਸ਼ਟ ਦਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ, ਤਾਂ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨਾਲ ਦੂਰੀ ਵਧੇਗੀ। ਸਿੱਖ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਥਕ ਬਨਾਮ ਗੈਰ-ਪੰਥਕ ਦੀ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸਲ ਚੁਣੌਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ 21ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਲੋਕਤੰਤਰੀ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਕਰਮ-ਧਰਮ ਦਾ ਮਹਾਂ-ਕੁੰਭ—ਨਿਸ਼ਾਨ-ਏ-ਸਿੱਖੀ

ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਤ ਨੂੰ ਸ਼ਰਫ਼ ਹਾਸਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸਨੇ ਅੱਠ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਚਰਨ ਛੋਹ ਮਾਣੀ। ਗੁਰਜੋਤ ਦਾ ਅੱਠ ਮੁਖੀਆ ਚਿਰਾਗ। ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿੱਪੀ ਦਾ ਸਿਰਜਣ ਅਧਾਰ। ਅਖਾੜਾ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਦਾ ਅਗਾਜ਼। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਕਰਮ-ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ। ਮਾਨਵੀ ਕਰਮ-ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਵਾਲੇ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਅੱਗੇ ਵਧਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਹਵਾ ਦੇ ਲੰਗਰ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਅੱਠ ਲੱਖ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਦਰਖਤ ਲਗਵਾਉਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ 376 ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਯਾਦਗਾਰੀ ਝਿੜੀਆਂ ਵੀ ਲਗਾਈਆਂ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਭਵਿੱਖਮੁਖੀ ਸੋਚ ਦੇ ਧਾਰਨੀ। ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸਦੀਵਤਾ ਲਈ ਹਰ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਵਸੀਲਾ ਅਤੇ ਸੋਚ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਰਅਸਲ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਸੋਚ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਸੋਚਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਡਿਗਰੀ ਕਾਲਜ, ਬੀਐਡ ਕਾਲਜ, ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਆਦਿ ਰਾਹੀਂ ਮਾਝੇ ਦੇ ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਦਾਨ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਵਿੱਖੀ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹਾਣੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਨਿਸ਼ਾਨ-ਏ-ਸਿੱਖੀ ਉਸਾਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਦਾਰੇ ਸਥਾਪਤ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਵੱਲ ਤੋਰਨ ਦਾ ਅਹਿਦ ਲਿਆ।

ਨਿਸ਼ਾਨ-ਏ-ਸਿੱਖੀ ਅੱਠ ਕੋਣੀ, ਅੱਠ ਮੰਜ਼ਲੀ ਇਮਾਰਤ, ਅੱਠ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ। ਮੈਂ 'ਨਿਸ਼ਾਨ-ਏ-ਸਿੱਖੀ' ਅਦਾਰੇ ਨਾਲ ਦਸੰਬਰ 2009 ਤੋਂ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ ਜਦ ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਸ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਤਾਮੀਰ ਡਾ. ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਹੇਠ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਡਿਜੀਟਲ ਸਿੱਖ ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਡਾ. ਬੈਂਸ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਸੀ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਮਾਲ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਇਮਾਰਤ, ਜੋ ਏ.ਸੀ. ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹੋਵੇ। ਇਸਦੀ ਬੇਸਮੈਂਟ ਵਿਚ ਇਕ ਆਲੀਸ਼ਾਨ 100 ਕੁ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਾਲਾ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਸੈਮੀਨਾਰ, ਲੈਕਚਰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਮਾਗਮ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਕ ਅਜੇਹੀ ਉਦਾਹਰਣ ਬਣੇ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਅੱਠ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਗਏ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਉਚੇ ਮਰਤਬਿਆਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਮਾਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣਨ।

ਨੀਟ/ਜੇਈ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲਾ ਅਦਾਰਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ +2 ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਟੈਸਟਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵੀ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬੱਚੇ ਚੰਗੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਬਣ ਕੇ ਵਧੀਆ ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਬਣਨ। ਇਸ ਅਦਾਰੇ ਵਿਚੋਂ ਪੜ੍ਹੇ ਬੱਚੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੈਡੀਕਲ, ਡੈਂਟਲ, ਬੀਵੀਐਸਸੀ, ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਈਆਈਟੀ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਸਨੇ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਉਚਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਐਮਬੀਬੀਐਸ ਵਿਚ 18, ਬੀਡੀਐਸ 13, ਬੀਵੀਐਸਸੀ ਵਿਚ 6 ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾਖਲ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਵੱਖ- ਵੱਖ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਈ.ਆਈ.ਟੀ. ਵਿਚ ਚਾਰ, ਐਨ.ਆਈ.ਟੀ. ਵਿਚ ਚਾਰ ਅਤੇ ਯੂ.ਆਈ.ਈ.ਟੀ. ਵਿਚ ਚਾਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਅਦਾਰੇ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ +2 ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵੀ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬੱਚੇ ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ, ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਰੇ ਦਾ ਨਾਮ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰਨ। ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਹੈ, ਹੁਣ ਤੱਕ 147 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਹੈ, 40 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਐਸਐਸਬੀ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ

25 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਐਨਡੀਏ ਜਾਇਨ ਕੀਤੀ, 2 ਨੇ ਸੀਡੀਐਸ ਅਤੇ 103 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਮਰਚੈਂਟ ਨੇਵੀ ਜਾਇਨ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ਼ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸਟੱਡੀਜ਼ ਸੰਸਥਾ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਗੁਰਮਤਿ ਸਟੱਡੀਜ਼ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਅਤੇ ਪੋਸਟ ਗਰੈਜੂਏਟ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦਰਅਸਲ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਫ਼ਿਲਾਸਫੀ, ਸਰਬ-ਭਾਵੀ ਅਤੇ ਮਾਨਵਤਾ-ਵਾਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਫੈਲਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਜੇਹਾ ਕਾਰਜ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਡੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਕਸਰ ਟਾਲਾ ਵੱਟਦੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਸਟੱਡੀਜ਼ ਵਿਚ 10 ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਐਮ.ਫਿਲ਼ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਵਿਚ 5 ਜਣੇ ਆਰਟੀਜੇਸੀਓ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਸਿੰਘਾਪੁਰ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ, ਕੈਨੇਡਾ, ਹਾਲੈਂਡ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ

ਧਾਰਮਿਕ ਅਧਿਆਪਕ, ਪ੍ਰਚਾਰਕ, ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਭਰ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਚਲਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਵਿਦਿਆਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ 36 ਧਾਰਮਿਕ ਅਧਿਆਪਕ, 5 ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਿੰਘ, 5 ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਇਕ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਅਤੇ ਇਕ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਨਿਸ਼ਾਨ-ਏ-ਸਿੱਖੀ ਸਿਵਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਟਰੇਨਿੰਗ ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ ਉਹ ਬੱਚੇ ਲਿਖਤੀ ਟੈਸਟ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਪੀਸੀਐਸ, ਆਈਏਐਸ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਟਿਵ ਪਦਵੀਆਂ 'ਤੇ ਜਦ ਸਾਡੇ ਬੱਚੇ ਬੈਠਣਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਤਰੱਕੀ ਬਾਰੇ ਸੁਚਾਰੂ ਅਤੇ ਉਸਾਰੂ ਫ਼ੈਸਲੇ ਲੈਣਗੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਭਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੇ 7 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਪੀਸੀਐਸ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕਲੀਅਰ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਨ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। 5 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਏਅਰ ਫੋਰਸ ਦਾ ਐਫ਼ ਕੈਟ ਲਿਖਤੀ ਟੈਸਟ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਏਅਰ ਫੋਰਸ ਵਿਚ ਅਫਸਰ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸੱਭ ਤੋਂ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤ ਅਤੇ ਤਸੱਲੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲਾ ਨਿਰੋਲ ਐਂਟਰੈਂਸ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਦਾਖਲੇ ਵਿਚ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਟੀਚਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦੀ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਰਹਿਣ, ਖਾਣੇ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੀ ਫੀਸ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿਗੂਣੀ ਜਿਹੀ ਰਾਸ਼ੀ ਚਾਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਵਲੋਂ ਹਾਕੀ ਅਕਾਦਮੀ ਵੀ ਚਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਈ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਖਿਡਾਰੀ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਖੇਤਰ ਦਾ ਨਾਮ ਰੌਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਉਸਾਰੂ ਕਾਰਜ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ਼ ਕੈਰੀਅਰ ਅਤੇ ਕੋਰਸਜ਼, ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੜਕੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਤੀ ਇਮਤਿਹਾਨ, ਸਰੀਰਕ ਇਮਤਿਹਾਨ ਅਤੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲੀਸ, ਬੀਐਸਐਫ, ਦਿੱਲੀ ਪੁਲੀਸ, ਸੀਆਰਪੀਐਫ਼ ਆਦਿ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਲਈ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਫ਼ਤ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੀਆਂ 652 ਦੇ ਕਰੀਬ ਲੜਕੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਬਤੌਰ ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਸਬ- ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਲੜਕੀ ਦੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ 'ਤੇ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਦੋ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਰੁਤਬਾ ਵੀ ਉਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ

ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਗਿਆਨ ਦਾ ਮਹਾਂ ਕੁੰਭ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਦਾਨੀ ਲੋਕ ਆਪਣਾ ਦਸਵੰਧ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮੱਲਾਂ ਮਾਰਦੇ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਬਣਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਦਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਕੂਨ ਮਿਲਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਾਨ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਸਾਰਥਿਕ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਇਹ ਉਸਾਰੂ ਅਤੇ ਨਤੀਜਾ-ਮੁਖੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਉਸ ਸੋਚ ਦਾ ਮੁਜੱਸਮਾ ਹਨ ਕਿ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਹੋਣ ਲਈ ਚੰਗੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਬਣਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਧੀਆ ਮਨੁੱਖ ਬਣ ਕੇ ਹੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਨਿਸ਼ਾਨ-ਏ-ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਫ਼ਿਜ਼ਾ ਵਿਚ ਨੂਰਾਨੀ ਰੰਗ। ਇਸਦੀ ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ ਵਿਚ ਬੰਦਾ ਸ਼ੁਭ-ਕਰਮਨ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਨੇਕ ਕਾਰਜ ਲਈ ਆਪਣਾ ਬਣਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅੱਠ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇੰਨੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਨਿਸ਼ਾਨ-ਏ-ਸਿੱਖੀ ਵਿਚਲੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਮਾਣਮੱਤੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨਾਲ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਭਾ ਨੂੰ ਰੁਸ਼ਨਾਇਆ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਖੇੜੇ ਵੰਡੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਕਦੇ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਸਨ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਮੌਕਿਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਦਿਖਾਉਣ, ਵੱਡੇ ਸੁਪਨੇ ਲੈਣ ਅਤੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਦਾ ਲੰਗਰ ਲਾ ਕੇ ਕੌਮ, ਖਿੱਤੇ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਹੋਰ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਬਣਾ ਕੇ ਨਵੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਾ ਪਰਚਮ ਲਹਿਰਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣ।

ਸ਼ਬਦ ਜੋਤ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ
ਫੋਨ: 216-556-2080

ਰੁਪਈਆ ਸਾਂਭਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਖਿਲਰਿਆ ਹੋਇਆ ਭਾਨ ਵੀ ਆਪੇ ਕੱਠਾ ਹੋ ਜੂ...!

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਮਾ

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਜਵੰਦਾ

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਜਵੰਦਾ ਸੱਚਮੁੱਚ ਨਿੱਕੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਤੋਂ ਬੜੇ ਸੂਖਮ ਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ੇ ਲੈ ਕੇ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਾਰਥਕ ਸੁਨੇਹਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਜਾਂ ਅਸਲੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਇੰਨੇ ਘੱਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਸਮੇਟਣਾ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਿਚ ਲਾਜਵਾਬ ਹੈ।

ਭਾਈ ਸਾਬ੍ਹ ਦੀ ਰਿਹਾਈ...ਛਿਥੇ ਪਏ ਖੱਬੇ-ਪੱਖੀ ਨੇ ਗਰਾਰੀ ਫਸਾ ਲਈ...ਸਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮੱਥੇ ਲਾਉਣੇ ਕਿਹੜੇ ਸੌਖੇ...ਨੱਕ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਕੰਨ 'ਤੇ ਹੀ ਤਾਂ ਲਾਇਆ...ਦਿੱਲੀਓਂ ਬਾਹਰ ਪੈਰ ਨੀ ਪਾ ਸਕਦਾ...ਹੋਰ ਕਿੰਨੀਆਂ ਬੰਦਿਸ਼ਾਂ...ਜੇ ਚੂੰ-ਚਾਂ ਕੀਤੀ...ਦੋਬਾਰਾ ਡੱਕਣ ਲੱਗਿਆਂ ਘੜੀ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣੀ...ਡਿਬਰੂਗੜ੍ਹ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕੰਨ ਹੋ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ...!

ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਡਿਬਰੂਗੜ੍ਹ ਵਾਲੇ ਕਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡਾ ਲਾਚੀਆਂ ਦਾ ਬਾਗ ਉਜਾੜਿਆ...ਪਰ ਕੀ ਕਰੀਏ ਈਰਖਾ ਵਾਲਾ ਇਹ ਪੁਰਜਾ ਜਮਾਂਦਰੂ ਫਿੱਲ ਕਰਕੇ ਘੱਲੇ ਹੁੰਦੇ...ਬਹਿਸ ਕਰਨੀ ਵਾਜਿਬ ਨਾ ਸਮਝੀ...!

ਮਨ ਵਿਚ ਕਈ ਸਵਾਲ ਉੱਠੇ...ਆਖਿਰ ਕਸੂਰ ਕੀ ਸੀ ਭਾਈ ਸਾਬ੍ਹ ਦਾ...?

ਸੰਘਰਸ਼ੀ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਫਹਿਰਿਸ਼ਤ ਹੀ ਤਾਂ ਲੜੀਬੱਧ ਕੀਤੀ...ਪੂਰੇ ਨੌਂ ਸਾਲ ਸਲਾਖਾਂ ਪਿੱਛੇ...ਨਵੀਂ ਵਿਆਹੀ ਨਾਲਦੀ...ਹਰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਧੰਤਾ ਦਾ ਭਾਗੀਦਾਰ...!

ਪਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਲਾਲ ਵੀ ਕਸਵੱਟੀ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਨਿੱਕਲਿਆ...ਹੱਸਦੇ ਹੋਏ ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦੇ ਨੇ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ...ਬਾਹਰੀ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆ ਮੱਥੇ ਟੇਕਦੀ ਆਈ ਪਰ ਕੌਣ ਦੱਸੇ ਕਿ ਵੱਡੀ ਇਬਾਰਤ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੀ ਬੁਨਿਆਦ 'ਤੇ ਹੀ ਟਿਕੀ ਹੁੰਦੀ...ਇਹ ਲੋਕ ਵੀ ਓਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦਾਂ...!

ਸਾਡੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦ ਡਾਕਟਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬੁੱਟਰ...ਨਾ ਕੋਈ ਕਤਲ...ਨਾ ਡਾਕਾ...ਨਾ ਕੋਈ ਫਿਰੌਤੀ ਧਮਕੀ ਅੱਗਜ਼ਨੀ...ਬੱਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਟੇਟਸਮੈਨ ਵਾਲੀ ਅਗਵਾਈ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼...ਇੱਕੋ ਵੇਰ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋਈ...ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ...ਹੱਦ ਦਰਜੇ ਦੇ ਹੋਸ਼ਿਆਰ... ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਮੈਰਿਟ ਵਿਚ ਤੀਜਾ ਨੰਬਰ...ਕਾਲਜ ਵੇਲੇ ਅੰਨ੍ਹਾ ਤਸ਼ੱਦਦ ਸਿਹਾ...ਬੱਸ ਓਹੀ ਕੁੱਟ ਜ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਘਰ ਕਰ ਗਈ...!

ਵੱਡੇ ਭਾਈ ਸ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੱਸਦੇ ਅਸਾਂ ਕਾਦੀਆਂ ਹਸਪਤਾਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੇਣਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ...ਘੋਟਣੇ ਨੇ ਕੋਹ ਕੋਹ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ...ਐਸਾ ਪੜ੍ਹਿਆ-ਲਿਖਿਆ ਵਰਗ...ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਬਾਬੇ ਬੋਹੜ...ਸਿਸਟਮ ਨੇ ਕਿਸੇ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਵੀ ਜਿਉਂਦੇ ਨਾ ਛੱਡੇ...!

ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਜਦੂਤ...ਸਰਜਿਓ ਗੌਰ...ਪਹਿਲੋਂ ਮਨੀਪੁਰ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਫੇਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮੁੜ ਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ...ਭਗਤ ਕਲਪੇ ਹੋਏ...ਉਸਨੂੰ ਜਾਣ ਹੀ ਕਿਓਂ ਦਿੱਤਾ...ਆਖਿਆ ਮੇਰੇ ਗੱਲ ਕਿਓਂ ਪੈਂਦੇ ਓ...ਛਪੰਜਾ ਇੰਚੀ ਅਨਾਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਜਿਹੜਾ ਚਰੋਕਣ ਤੋਂ ਠੁੱਸ ਹੋਇਆ ਪਿਆ...ਕੀ ਮਜਾਲ ਅੱਗਿਓਂ ਉੱਚੀ ਸਾਹ ਵੀ ਲੈ ਸਕੇ...ਤੁਮ੍ਹਾਰੇ ਬਾਅਦ ਅਬ ਜੋ ਭੀ ਚਾਹੇ ਰੱਖ ਲੇ ਮੁਝੇ...ਜਨਾਜਾ ਅਪਨੀ ਮਰਜ਼ੀ ਸੇ ਕੰਧਾ ਕਹਾਂ ਬਦਲਤਾ ਹੈ...!

ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਜਨਾਜਾ ਨਿੱਕਲਿਆ ਪਿਆ...ਉੱਤੋਂ ਬਦਲਦੇ ਹੋਏ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਮੀਕਰਨ...ਪਰ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਕੌਮ ਬਹਿਰੀਨ ਵਾਲੇ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਰੰਗ ਤਮਾਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ

ਰੁੱਝੀ ਹੋਈ...ਅਨਾਜ ਤੇਲ ਖਾਦ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਬਾਰੇ ਲੇਜਰ ਆਈ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਤੌਖਲਾ...!

ਕਈ ਫੂਕ ਛਕਾਉਂਦੇ...ਵੋਟਾਂ ਚੋਰੀ ਕਰਕੇ ਬਣੀ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸਰਦਾਰ ਹੀ ਗਲੋਂ ਲਾਹ ਸਕਦੇ...ਭਲਾ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸ ਕੁੱਤੇ ਵੱਢਿਆ...ਅਸੀਂ ਕਿਓਂ ਅੱਗੇ ਲੱਗੀਏ...ਨਾਲੇ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਵੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਭੰਡਣਾ ਹੀ ਹੈ...ਜਾਂ ਫੇਰ ਉਹ ਸੂਰਮੇ ਭੋਪਾਲੀ ਅੱਗੇ ਲੱਗਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੀ.ਸੀ., ਐਸ.ਡੀ.ਐਮ. ਦਫਤਰ ਘੇਰਨ ਦੀ ਵਾਹਵਾ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਏ...ਲਾ ਲੈਣ ਧਰਨਾ ਸੰਸਦ ਭਵਨ ਦਾ...ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਗਈਆਂ...!

ਹਮ ਤੋ ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ ਬਿਕਤੇ ਰਹੇ ਵਰਨਾ ਕੀਮਤ ਲਗਾ ਕੇ ਖਰੀਦਣਾ ਕਿਸੀ ਕੇ ਬਸ ਮੇਂ ਨਾ ਥਾ...!

1757...ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਨਵਾਬ ਮੀਰ ਕਾਸਿਮ ਨੂੰ ਪਲਾਸੀ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਹਰਾ ਕੇ ਮੁਰਸ਼ਿਦਾਬਾਦ ਸ਼ਹਿਰ ਬਾਰੇ ਗੋਰਾ ਜਨਰਲ ਰਾਬਰਟ ਕਲਾਈਵ ਲਿਖਦਾ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਕੁ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜੇਤੂ ਜਲੂਸ ਕੱਢ ਰਹੇ ਸਾਂ ਤਾਂ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਲੋਕ ਸਾਨੂੰ ਕੋਠਿਆਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ...ਜੇ ਇੱਕ ਇੱਕ ਬੰਦਾ ਵੀ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਇਕ ਮੁੱਠ ਭਰ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਲੋਕ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਢੇਰ ਹੇਠ ਦੱਬੇ ਜਾਂਦੇ...!

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਕਿਧਰੇ ਆਪੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜੰਮ ਪਈ...ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੇ ਛੁਰੀਆਂ ਨੇ ਹੀ ਤਾਂ ਸਿਰਜੀ ਸੀ...ਹੁਣ ਵੀ ਬਿੱਪਰ ਓਸੇ ਰਾਹ 'ਤੇ...ਤੁਰਿਆ ਰਹਿਣ ਦਿਓ...ਮੌਜੂਦਾ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ...ਇੱਕ ਸਬਕ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ...ਜਿੰਨ ਦੇ ਸਾਹ ਜਿਸ ਤੋਤੇ ਵਿਚ ਉਸ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ...ਨਿੱਕੇ ਮਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨੀ ਹਰ ਮਾਈ ਭਾਈ ਦਾ ਫਰਜ਼...! ਰਹੀ ਗੱਲ ਪੈਸੇ ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਦੀ ਝਾਕ ਵਿਚ ਫਾਵੀ ਹੋਈਆਂ ਪਈਆਂ ਸੈਂਕੜੇ ਧੇਲੀਆਂ ਚਵੰਨੀਆਂ...ਦੋਸਤੋ ਕੇਰਾਂ ਰੁਪਈਆ ਸਾਂਭਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਖਿਲਰਿਆ ਹੋਇਆ ਭਾਨ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਕੱਠਾ ਹੋ ਜੂ...!

ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਤੇ ਦੇਣ

ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜਾਚਕ, ਨਿਊਯਾਰਕ
ਈ-ਮੇਲ: jachakji@gmail.com

23 ਫਰਵਰੀ ਸੰਨ 1921 ਨੂੰ ਬੁੱਧਵਾਰ ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ। ਜਗਤ-ਗੁਰ ਬਾਬੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ 40-50 ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਲਗਭਗ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਪ੍ਰੰਤੂ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਰੋਹ ਭਰੀ ਲਾਲੀ ਤੇ ਹੰਝੂ ਡਲਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ 20 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਦੇ ਆਚਰਣਹੀਨ ਉਦਾਸੀ ਮਹੰਤ ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਪੰਥ ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਿ 'ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਖ਼ੂਨੀ ਸਾਕਾ ਵਰਤਾਇਆ, ਉਸ ਦਾ ਭਿਆਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਉਹ ਆਪਣੀ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਸ਼ੇਰਿ-ਪੰਜਾਬ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਹਿਜਾਦੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੇਟੀ 'ਪ੍ਰਿੰਸੈਸ ਬੰਬਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ' ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਜਲੀ ਅਰਪਣ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ। 'ਮੈਂ ਮਰਾਂ, ਪੰਥ ਜੀਵੇ' ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਾਲੇ ਪੰਥਕ ਮੁਖੀਏ ਭਾਈ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ 'ਝੱਬਰ', ਜਥੇਦਾਰ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਭੁੱਚਰ, ਸਰਦਾਰ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ, ਬਾਬਾ ਖੜਕ ਸਿੰਘ, ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਸਰਦਾਰ ਹਰਿਬੰਸ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀ, ਡਾ. ਭਾਈ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਦਿਕ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਉਜਲੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਚਿੰਤਤ ਸਿਰ ਜੋੜੀ ਬੈਠੇ ਡੂੰਘੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਗੁਰਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖ ਕੇ ਉਪਰੋਕਤ ਮੁਖੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਾਈ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਅ ਰਹੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਤਖ਼ਤ ਸਿੰਘ ਮੈਨੇਜਰ 'ਸਿੱਖ ਕੰਨਿਆ ਮਹਾਂ ਵਿਦਿਆਲਾ, ਫ਼ੀਰੋਜ਼ਪੁਰ' ਨੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਅੰਤਮ ਸੰਸਕਾਰ ਲਈ 20 ਫੁੱਟ ਲੰਬਾ ਤੇ 8 ਫੁੱਟ ਉੱਚਾ ਅੰਗੀਠਾ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ। 150 ਦੇ ਲੱਗਭਗ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ 'ਚੋਂ ਕੇਵਲ ਤਿੰਨ ਹੀ ਸਬੂਤੀਆਂ ਪਵਿਤਰ ਦੇਹਾਂ ਮਿਲੀਆਂ, ਜੋ ਉੱਪਰ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ; ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਗੇਲੀਆਂ ਵਾਂਗ ਅੱਧ-ਸੜੇ ਕਾਲੇ ਹੋਏ ਕੁਰੰਗ ਤੇ ਲੱਤਾਂ-ਬਾਹਵਾਂ ਹੀ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਿਣਾਈ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਰਾਗੀ ਕੁਝ ਚੋਣਵੇਂ ਸਤਿਸੰਗੀਆਂ ਸਮੇਤ ਟੋਕਰਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜੇਹੀ ਪਾਲਕੀ ਲੈ ਕੇ ਵੈਰਾਗਮਈ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਘੁਮਿਆਰਾਂ ਦੀ ਆਵੀ ਤੱਕ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਟੋਕਰੇ ਕੀਮਾ ਕੀਤੇ ਮਾਸ ਦੇ ਲੋਥੜੇ ਅਤੇ ਭਸਮ ਸਮੇਤ ਹੱਡੀਆਂ ਵਾਲੇ ਭੂਰ-ਚੂਰ ਦੇ 10 ਟੋਕਰੇ ਭਰ ਕੇ ਲਿਆਂਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗੀਠੇ ਵਿਚ ਟਿਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 24 ਗਜ਼ ਲੱਠਾ ਲਿਆਏ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਕਫ਼ਨ ਵਜੋਂ ਅੰਗੀਠੇ 'ਤੇ ਲਪੇਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਚਾਰ ਪੀਪੇ ਦੇਸੀ ਘਿਉ ਦੇ ਲਿਆਂਦੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗੀਠੇ 'ਤੇ ਪਇਆ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਸੱਤ ਵੱਜ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਬੜਾ ਦਰਦਨਾਕ ਤੇ ਭਾਵਪੂਰਤ ਅਰਦਾਸਾ ਸੋਧਿਆ। ਜਦ ਲਾਂਬੂ ਲਾਇਆ ਤਾਂ ਅੰਗੀਠੇ ਦੀਆਂ ਲਾਟਾਂ ਕੋਠਿਆਂ 'ਤੋਂ ਵੀਂ ਉੱਚੀਆਂ ਨਿਕਲੀਆਂ।

ਉਪਰੋਕਤ ਪੰਥ-ਦਰਦੀ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਨਿਗਾਹਾਂ ਭਾਵੇਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਅੰਗੀਠੇ ਦੀ ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਉੱਚੀਆਂ ਲਾਟਾਂ 'ਤੇ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਸਨ; ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ ਇੱਕ ਬੜਾ ਅਹਿਮ ਤੇ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਸੁਆਲ ਖੜਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੌਮ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਕਿਉਂ ਹੋਈ? ਉੱਤਰ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਪੱਖ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ 'ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ' ਅਤੇ 'ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ' ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਲਏ ਹਨ; ਪ੍ਰੰਤੂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਗੁਰਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੇ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘਾਂ, ਕੀਰਤਨੀਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਘਾਟ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੇਂਦਰ ਬਣਾਏ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਉਦਾਸੀ ਤੇ ਨਿਰਮਲੇ ਮਹੰਤਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਪਰਵਾਦੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥੀਂ ਚੜ੍ਹ ਗਏ, ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ-ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਨੂੰ ਕਰਮਕਾਂਡ ਵਾਲੇ ਭਗਵੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਤਤਕਾਲੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸ਼ਹੀਦ ਗੰਜ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਦੇਖ-ਭਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਸਦੀਵੀ ਯਾਦਗਰ ਵਜੋਂ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਸਕੂਲ ਕਾਲਜ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਮੁੜ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੇਂਦਰ ਬਣ ਸਕਣ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਰਦਾਰ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਏ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੀ 4-5 ਅਤੇ 6 ਮਾਰਚ 1921 ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪੰਥਕ ਇਕੱਠ ਬੁਲਾਇਆ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੀਤ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਰਦਾਰ ਹਰਿਬੰਸ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ 21 ਫ਼ਰਵਰੀ 1921 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਬਣਾਈ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਵੀ ਥਾਪੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਇਕੱਠ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਉਸੇ ਦਿਨ (6ਮਾਰਚ 1921) ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ। ਪੰਥਕ ਇਕੱਠ ਦੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਹੋਏ ਫੈਸਲੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਕਤਰ ਸ੍ਰ. ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਏ ਨੇ 'ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਹੀਦੀ ਫੰਡ' ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਰਸਮੀ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਕੁਝ ਅਹਿਮ ਮਤੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਾਕੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵਜੋਂ ਸਮੂਹ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਾਲੀਆਂ ਪੱਗਾਂ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੀ ਅਪੀਲ, ਸ਼ਹੀਦੀ ਫੰਡ ਦੀ ਸੁਵਰਤੋਂ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਲਈ 'ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨ ਸੁਸਾਇਟੀ' ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਨਾ ਮਿਲਵਰਤਣ ਦਾ ਉਹ ਮਤਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ 20 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਉਪਰੰਤ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ।

'ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਹੀਦੀ ਫੰਡ' ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਪਰਿਵਾਰ ਫੰਡ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਦਿਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਆਪੋ-ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ 2 ਲੱਖ 35 ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਲੋੜਵੰਦ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਮਾਸਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲਗਾਈ। ਮਹੰਤ ਨਰੈਣ ਦਾਸ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਗੁੰਡਿਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਅਦਾਲਤੀ ਕੇਸ ਲੜਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਖਰਚੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੀ ਮਾਇਆ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਸੁਰਖਿਅਤ ਰੱਖੀ ਗਈ। 'ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ 1925' ਮੁਤਾਬਿਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਮਿਲਣ ਸਦਕਾ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ 'ਚੋਂ ਹਰੇਕ ਪੱਖੋਂ ਮਹੰਤਾਂ ਦੇ ਨਿਜੀ ਕਬਜ਼ੇ ਕਾਨੂੰਨਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਏ। ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 85 ਤਹਿਤ ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਆਦਿਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਵੀਂ ਚੁਣੀ ਗਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਥਾਨਕ (ਲੋਕਲ) ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਆ ਗਿਆ। ਸਰਬ-ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਾਬਾ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੁਣੇ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਸੁਧਾਰਾਂ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ।

ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੈ। ਇਸ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖ ਕੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਈ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ 'ਝੱਬਰ', ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ ਤੇ ਡਾ. ਭਾਈ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਪੰਥ-ਦਰਦੀ ਤੇ ਦੂਰਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਬਣਾਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਸਦੀਵੀ ਯਾਦਗਰ ਵਜੋਂ 'ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ' ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ। ਗੰਗਾ ਬਿਲਡਿੰਗ ਦੇ ਪਿੱਛਵਾੜੇ ਰਣਜੀਤਪੁਰਾ ਮਹੱਲੇ ਵਿਚ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਮੁਸਾਫ਼ਰ ਜੀ ਦੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ 'ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਹੀਦੀ ਫੰਡ' 'ਚੋਂ 34 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪੈ ਦੀ ਇੱਕ ਹਵੇਲੀ-ਨੁਮਾ ਕੋਠੀ ਖ਼ਰੀਦੀ। ਉਰਦੂ, ਫ਼ਾਰਸੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਸਿਧਾਂਤਕ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ, ਪੰਥਕ ਮਸਲਿਆਂ ਦੇ ਇਕੱਠਾਂ ਮੌਕੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇਣ ਅਤੇ ਅਨਮਤੀਆਂ ਨਾਲ ਦਲੀਲਾਂ ਸਹਿਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਿਟਾਂਦਰੇ ਮੌਕੇ ਹਾਜ਼ਰ-ਜਵਾਬੀ ਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਮਾਹਰ ਸਰਦਾਰ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਾਲਜ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਉਪਰੋਕਤ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਅਕਤੂਬਰ 1927 ਨੂੰ 'ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ' ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋਈ। ਕਾਲਜ ਦੀ ਸੌ ਸਾਲਾ ਮਾਣਮੱਤੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖ ਕੇ ਅਕਤੂਬਰ 2026 ਤੋਂ 2027 ਤਕ ਦੇ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੀ ਅਰੰਭਤਾ ਲਈ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ 2 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ 'ਅਰਦਾਸ ਸਮਾਗਮ' ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ, ਕੁਝ ਬਜ਼ੁਰਗ ਖੋਜੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ 'ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਅਕਤੂਬਰ 1927 ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤੇ ਦੂਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਨੀ ਤੇ ਐਤਵਾਰ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਾਲਜ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਉਦਘਾਟਨ 3 ਅਕਤੂਬਰ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਹੋਇਆ।

ਸ੍ਰ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਮਝੈਲ (1901-1977) ਪਹਿਲੇ ਬੈਚ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰਹੇ, ਜੋ ਸੰਨ 1940-41 ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਸੰਨ 1946 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਚੁਣੇ ਗਏ। ਯੂਪੀ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਖੀ ਇੰਚਾਰਜ ਰਹੇ ਮਰਹੂਮ ਗਿਆਨੀ ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਮਾਤੀ ਸਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਰਹੇ ਮਰਹੂਮ ਗਿਆਨੀ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਵੈਰਾਗੀ ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਗਿਆਨੀ ਜੈਲ ਸਿੰਘ ਸੰਨ 1930 ਵਾਲੇ ਬੈਚ ਵਿਚ ਜਮਾਤੀ ਸਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ 'ਸਰਬ ਹਿੰਦ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨ' ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਕੇ 'ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ' ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਸੰਨ 1936 ਵਿਚ ਡਾ. ਧਰਮਾਨੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਮੌਕੇ ਹੀ ਗਿਆਨੀ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਦੌਧਰ (1916-1996) ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਦੋ-ਸਾਲਾ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕੋਰਸ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖ ਕੇ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਲਜ ਦਾ ਵਾਈਸ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਹੀ ਪਿੱਛੋਂ ਜਾ ਕੇ 'ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ' ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅਤੇ 'ਪੰਜਾਬ ਪਬਲਿਕ ਸਰਵਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ' ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਬਣੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਤਾਰਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਾਲੇ ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ (ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ) ਵਰਗੇ ਪ੍ਰਬੁੱਧ ਵਿਦਵਾਨ, ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਕਤੇ ਅਤੇ ਧਰਮ-ਸ਼ਾਸ਼ਤਰੀ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਇਸ ਕਾਲਜ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨਿਯੁਕਤ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ। ਮਰਹੂਮ ਪ੍ਰੋ. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪਦਮ ਵਰਗੇ ਖੋਜੀ, ਪ੍ਰੋ. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ 'ਸੁੱਖੀ' ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਅਮਰ ਸਿੰਘ 'ਚਾਕਰ' ਵਰਗੇ ਅਨੁਭਵੀ ਵਿਦਵਾਨ ਵੀ ਇਸ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ 'ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨ ਸੁਸਾਇਟੀ' ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਾਲ ਅਕਤੂਬਰ 2026 ਤੋਂ 2027 ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਰਪਣ

ਕਾਲਜ ਦੇ 1964-66 ਦੇ ਸ਼ੈਸ਼ਨ 'ਚੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਕੋਰਸ ਕਰਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਬਣਨ ਉਪਰੰਤ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਏ ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਯੂ.ਕੇ. ਵਾਲਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਮੌਕੇ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਦੀਵਾਰ ਚਾਰ ਕੁ ਫੁੱਟ ਉੱਚੀ ਸੀ। ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਕਿ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਇਸ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰੇ ਦੀ ਦੇਖ-ਭਾਲ ਕਰ ਸਕਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੰਮੀ-ਨਦਰ ਸਮਝਦੀ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਅੰਦਰ ਪੰਥਕ-ਜਜ਼ਬਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇਹ ਅਦਾਰਾ ਰੌਸ਼ਨ-ਮੁਨਾਰੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ। ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਸਾਕਾਰ ਹੋਇਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਨ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਹੁਣ ਤਕ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਬੁੱਢੇ ਜੌਹੜ, ਹਰਿਆਣੇ ਦੇ ਕੁਰਕਸ਼ੇਤਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਤਰਨਤਾਰਨ, ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ (ਸਾਬੋ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ) ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪਰ ਸਾਹਿਬ ਆਦਿਕ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਉਪਰੋਕਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਦਰਜਨਾ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਿਆਲੇ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਸੇਵਾ ਵਜੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿੱਲੀ, ਲੁਧਿਆਣੇ, ਬੁੱਢੇਵਾਲ, ਰੋਪੜ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ 'ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ' ਖੋਲ੍ਹੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰੋ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਨ 1979 ਵਿਚ ਯੂਰਪ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸਾਊਥਾਲ ਲੰਡਨ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ 2025 ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੋ ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ 'ਭੌਰ' ਆਪਣੀ ਭਾਣਜੀ ਦੇ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਮੌਕੇ ਇਥੇ (ਲੰਡਨ) ਪਹੁੰਚੇ। ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਉਸ 'ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਜਿਥੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਤਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਹੇ ਮਰਹੂਮ ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਰਹੇ ਮਰਹੂਮ ਭਾਈ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁਖ ਗ੍ਰੰਥੀ ਰਹੇ ਗਿਆਨੀ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ, ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਰਹੇ ਮਰਹੂਮ ਗਿਆਨੀ ਸ਼ਰਮ ਸਿੰਘ, ਯੂਪੀ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨ ਹਾਪੜ ਦੇ ਮੁਖੀ ਰਹੇ ਮਰਹੂਮ ਗਿਆਨੀ ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗਿ. ਬਾਦਲ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਥਾਵਾਚਕ ਮਰਹੂਮ ਗਿਆਨੀ ਮਾਨ ਸਿੰਘ 'ਝੌਰ' ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਡਾ. ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਦਿਕ ਨੇ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੁਰਾਂ ਕਿਹਾ 'ਭੌਰ ਜੀ ! ਆਪਣੀ ਇਸ ਮਾਣ-ਭਰੀ ਲਿਸ਼ਟ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਰਹੇ ਪ੍ਰੋ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਰਹੇ ਗਿਆਨੀ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਗ੍ਰੰਥੀ ਰਹੇ ਗਿ. ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜਾਚਕ, ਮਰਹੂਮ ਰਾਗੀ ਭਾਈ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ 'ਪਦਮ ਸ਼੍ਰੀ' ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਡਾ. ਓਅੰਕਾਰ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂਅ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਤਹਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਖ਼ਿਆਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕਾਲਜ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਸਿਧਾਂਤਕ ਸੂਝ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਕੇਵਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖੋਜੀ ਵਿਦਵਾਨ, ਵਕਤੇ, ਕੀਰਤਨੀਏ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਰਗੇ ਸੁਜਾਨ ਲੇਖਕ ਤੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ, ਉਥੋਂ ਕੌਮੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਖਾੜਕੂ ਸਿੰਘ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਵਰਨਣ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਭਾਈ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ 'ਬਾਗੀ' ਤੇ ਭਾਈ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ 'ਚੌੜਾ' ਆਦਿਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ। ਰਾਗੀ ਭਾਈ ਹਰਿਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀਨਗਰ ਵਾਲੇ ਵੀ ਇਸੇ ਕਾਲਜ ਦੀ ਦੇਣ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਸੰਨ 2026 ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 'ਪਦਮ ਸ਼੍ਰੀ' ਐਵਾਰਡ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਾਕੇ ਫ਼ਰਵਰੀ 1921 ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦਗਰ ਵਜੋਂ ਅਕਤੂਬਰ 1927 ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਇਹ 'ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ'; ਆਪਣੇ ਆਰੰਭਕ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਵਿੱਤੀ, ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕਾਂ ਹਲਾਤਾਂ ਕਾਰਨ ਭਾਵੇਂ ਸੰਨ 1932 ਤੋਂ 1935 ਅਤੇ 1938 ਤੋਂ 1943 ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਬੰਦ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਹ ਹੁਣ ਤਕ ਨਿਰੰਤਰ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਲਈ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਦਸੰਬਰ 2018 ਤੋਂ ਬੀਬੀ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਇਸ ਕਾਲਜ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਕਤੂਬਰ 2026 'ਤੋਂ ਅਕਤੂਬਰ 2027 ਤਕ ਦੇ ਸਾਲ ਨੂੰ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਕਾਲਜ ਦੇ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਵਰ੍ਹੇ ਵਜੋਂ ਮਨਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਇੱਕ ਸਬ ਕਮੇਟੀ ਵੀ ਬਣਾਈ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਵਖ ਵਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾਅ ਰਹੇ ਸਮੂਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸੰਪਰਕ ਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਲਈ ਇੱਕ 'ਟੈਲੀਫੋਨ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ' ਅਤੇ 'ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸੰਦਰਭ-ਕੋਸ਼' ਵੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਮੂਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਈ-ਮੇਲ ssmcasr1927@gmail.com ਰਾਹੀਂ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ। ਪਰ, ਪੰਥਕ ਦਰਦੀਆਂ ਅੰਦਰ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਉਭਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 'ਕਾਲਜ ਦੇ ਸੰਪੂਰਨ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਇੱਕ ਡਾਕੂਮੈਂਟਰੀ ਫ਼ਿਲਮ' ਵੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਵੀ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਉਤਸ਼ਾਹ-ਜਨਕ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਰਿਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਸਟੇਟ ਅੰਦਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਜਿਹੜਾ ਨਵੀਨ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆਲਾ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ 'ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ, ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ' ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਾਕੇ ਦੀ ਯਾਦ ਮੁੜ ਤਾਜ਼ਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਪੂਰਨ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਆਪਣਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਅਦਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ; ਉਥੇ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਤੇ ਹੋਰ ਪੰਥ-ਦਰਦੀ ਸੱਜਣ ਵੀ ਉਪਰੋਕਤ ਪੱਖੋਂ ਭਰਪੂਰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਿਖਾਉਣਗੇ। ਜਿਵੇਂ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ ਭਾਈ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ 'ਚੰਗਿਆੜਾ', ਟੋਰਾਂਟੋ ਵਿਚ ਸਰਦਾਰ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ 'ਰਾਹੀ' ਅਤੇ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਵਿਚ ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ 'ਹੁੰਦਲ' ਉਪਰੋਕਤ ਪੱਖੋਂ ਸਰਗਰਮ ਹਨ।

ਲੇਖਕ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹਨ।

ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕੰਡਿਆਂ ਦੀ ਸੇਜ

ਆਖ਼ਰ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਕਸ਼ਮਕਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਰਾਜਾ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੜਿੰਗ ਨੂੰ ਹਟਾ ਕੇ ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਦੇਰ ਨਾਲ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ,

ਪ੍ਰੰਤੂ ਦੇਰ ਆਏ ਦਰੁਸਤ ਆਏ, ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਨਿਰਵਿਵਾਦ, ਨਿਰਪੱਖ, ਬੇਬਾਕ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਕਿਰਦਾਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦਾ

ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 94178-13072

ਅਹੁਦਾ ਨਿਵਾਜ਼ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਖਿਲਰੀ ਹੋਈ ਤਾਣੀ ਨੂੰ ਇੱਕਮੁੱਠ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਧੜਿਆਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਮੋਹ-ਮੁਲਾਹਜ਼ੇਦਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁਨਬਾਪਰਵਰੀਆਂ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਫਸੀ ਰਹਿੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨਾਂ ਦੇ ਤਜ਼ਰਬੇ ਦੇ ਮੱਦੇ ਨਜ਼ਰ ਕਾਬਲੀਅਤ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਲਾਹਜ਼ੇਦਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫ਼ੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇ, ਸਗੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਧੜੇਬੰਦੀ ਵੱਧਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਖਿਲਾਰਾ ਪੈਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਲੀ ਬੈਠੇ ਨੇਤਾ ਆਪਣੇ ਚਹੇਤਿਆਂ ਨੂੰ ਅਹੁਦੇ ਦਿਵਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਵਾਰੀ ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈ ਕਮਾਂਡ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਸਾਰਥਿਕ ਆਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਤੋਂ ਹਟਾ ਕੇ ਦੂਜਜੱਟ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣਾ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਹਿੰਦੂ ਨੇਤਾ ਵਿਜੇਇੰਦਰ ਸਿੰਗਲਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕਨਸੋਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਵੀ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਬਲਿਊ ਆਈਡ ਬੁਆਏ ਹਨ ਤੇ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਖਜਾਨਚੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਜਿਸਨੂੰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿੰਧ ਪਾਰਟੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੇ ਵੀ ਇੱਕ ਜੱਟ ਸਿੰਘ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਵਰਗੀ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਬਸ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਉਣਾ ਪਿਆ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਕਾਫੀ ਲੰਬੇ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਆਬੇ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਪੈਰੋ ਅਤੇ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੇ ਪੀ ਦੁਆਬੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਣਾਈਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ, ਕੋ ਕਨਵੀਨਰ, ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਦਰੁਸਤ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਲਈ ਘਾਗ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਿਕੜਮਬਾਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਪਟ ਕੇ ਇੱਕਮੁੱਠ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਵੰਗਾਰ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਨੇਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਆਪਸੀ ਧੜੇਬੰਦੀ ਪਹਾੜ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੂੰਹ ਅੱਡੀ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਖਾਲ੍ਹੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਸਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਨੂੰ ਫੜੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਵਰਕਰ ਸੀਨੀਅਰ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪ ਹੁਦਰੀਆਂ ਤੋਂ ਦੁੱਖੀ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਉਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਸਾਰੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਧੜੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਸੰਜੀਦਾ, ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ, ਨਿਵੇਕਲੇ, ਠਰੰਮੇ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਪਾਜੇਟਿਵ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਹਾਮੀ ਹੈ। ਉਹ ਟੀਮ ਵਰਕ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਟੀਮ ਵਰਕ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਓਲੰਪਿਕ ਵਿਚ ਕਪਤਾਨੀ ਕਰਕੇ ਤਮਗੇ ਜਿੱਤਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖਿਡਾਰੀ ਹੈ, ਖਿਡਾਰੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚਲੇਗਾ। ਉਹ ਚਾਪਲੂਸੀ ਦੀ ਥਾਂ ਕੰਮ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਰਕਰ ਵੀ ਇਹੋ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਚਾਪਲੂਸਾਂ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਤੇ ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਉਸਦਾ ਗਹਿਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਲੀਹੋਂ ਲੱਥੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਲੀਹ 'ਤੇ ਪਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ, ਸਗੋਂ ਸਫਲ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਵੇਗਾ। ਉਸ ਕੋਲ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਇੱਕਮੁੱਠ ਕਰਨ ਦਾ ਬਤੌਰ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ (ਸੰਗਠਨ)

ਦਾ ਤਜ਼ਰਬਾ ਹੈ। 2021 ਵਿੱਚ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਿਆਂ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ (ਸੰਗਠਨ) ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਵੀ ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਨ ਨਾਲ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਵੀ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਸਹੁਰਾ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਸਪੀਕਰ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦਾ ਰਾਜਪਾਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਤਜ਼ਰਬਾ ਹਾਸਲ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਟਾ ਕੇ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਉਹ ਸਿਖਿਆ ਤੇ ਖੇਡ ਮੰਤਰੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਬਿਹਤਰੀਨ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਵਿਖਾਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਸਿੰਘ ਬਾਕਮਾਲ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਟਕਰਾਓ ਦੇ ਸਿਆਸਤ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼ਾਂਤ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸਗੋਂ ਸਹਿਜਤਾ ਦਾ ਪੱਲਾ ਫੜੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਅਤੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਤੋਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਹ ਦੋ ਵਾਰ ਓਲੰਪਿਕ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਕੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਨੁਸ਼ਾਸ਼ਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਖੇਡ ਵਿਭਾਗ ਵੀ ਸਫਲ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਚਲਣ ਵਿਚ ਮਾਹਿਰ ਗਿਣਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀ ਹਲੀਮੀ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਇਲ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਥਾਂ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹ 2012, 2017 ਅਤੇ 2022 ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਲਗਾਤਾਰ ਜਲੰਧਰ ਛਾਉਣੀ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਬਣਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। 2012 ਵਿਚ ਉਹ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਟਿਕਟ 'ਤੇ ਚੋਣ ਲੜ ਕੇ ਵਿਧਾਨਕਾਰ ਬਣਿਆ ਸੀ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨਾਲ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾ ਬਣਨ ਕਰਕੇ ਉਹ ਦਸੰਬਰ 2016 ਵਿੱਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸਫਲਤਾ ਹੀ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਉਹ ਮੁੱਦਿਆਂ ਅਤੇ ਅਸੂਲਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹਾਮੀ ਹੈ। ਅਸੂਲਾਂ ਕਰਕੇ ਉਸਨੇ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਹਾਕੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੇ.ਪੀ.ਐਸ. ਗਿੱਲ ਨਾਲ ਤਕਰਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਵਜੋਂ ਹਾਕੀ 'ਤੋਂ ਸਨਿਆਸ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਉਸਦੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਕਰਕੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਹਾਕੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਨੇ ਕਪਤਾਨ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਹ ਡਰਿਆ ਨਹੀਂ। ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਬੇਬਾਕੀ ਨਾਲ ਮੁਦਿਆਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਕਰੇਗਾ। ਪ੍ਰਗਟ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਨ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਰਕਰਾਂ ਵਿਚ ਆਸ ਦੀ ਚਿਣਗ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਧੜਿਆਂ ਨੇ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ, ਸਗੋਂ ਜੋਸ਼-ਖ਼ਰੋਸ਼ ਨਾਲ ਸਵਾਗਤ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦਾ ਇਤਨੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸ਼ੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਤਹਿ ਦਿਲੋਂ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਾਕੀ ਦੀ ਕਪਤਾਨੀ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਡਿਫੈਂਡਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਫੁਲ ਬੈਕ ਸੀ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਗੇਂਦ ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਆ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਚਕਮਾ ਦੇ ਗੋਲ ਕਰਕੇ ਹੀ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਾ। ਹੁਣ ਵੀ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਜੇਤੂ ਬਣਾਵੇਗਾ। ਉਹ ਪੱਕਾ ਨਿਸ਼ਾਨਚੀ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕਦੀ ਉਕਿਆ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਬਚਾਓ ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਮਾਮੂਲੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਹ ਅਗਰੈਸਿਵ ਸਿਆਸਤ ਵੀ ਕਰੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਉਪਰ ਕੀਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਉਤਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਗਾ। ਪ੍ਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 1989 ਵਿਚ ਅਰਜੁਨਾ ਅਵਾਰਡ ਅਤੇ 1998 ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਦਮ ਸ੍ਰੀ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਖੇਡ ਰਤਨ ਵੀ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ 313 ਅੰਤਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਾਕੀ ਦੇ ਮੈਚ ਖੇਡਿਆ, 168 ਮੈਚਾਂ ਵਿਚ ਕਪਤਾਨੀ ਕੀਤੀ, ਚੈਪੀਅਲਨਜ਼ ਹਾਕੀ ਟਰਾਫੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੈਫ ਖੇਡਾਂ, ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ, ਏਸ਼ੀਆ ਕੱਪ, ਏਸ਼ੀਆਈ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਖੇਡਿਆ। ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ, ਏਸ਼ੀਅਨ ਆਲ ਸਟਾਰਜ਼ ਇਲੈਵਨ ਦਾ ਕਪਤਾਨ, ਇੰਟਰ ਕੰਟੀਨੈਂਟਲ ਦਾ ਕਪਤਾਨ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ 20 ਵਰ੍ਹੇ ਹਾਕੀ ਵਿਚ ਛਾਇਆ ਰਿਹਾ। ਉਸਨੂੰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸੰਪੂਰਨ ਹਾਕੀ ਖਿਡਾਰੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਾਣਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਆਗੂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਰੇਲਵੇ ਕੋਚ ਫੈਕਟਰੀ, ਪੰਜਾਬ ਅਲਕਲੀਜ਼ ਤੇ ਅਖੀਰ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਸਿੱਧਾ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਹਾਕੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਇੱਕ ਮਰਸਾਲਾ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਖੇਡ ਰਿਪੋਰਟਰ ਵੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਗਟ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ 5 ਮਾਰਚ 1965 ਨੂੰ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਮਿੱਠਾਪਰ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਪਿਤਾ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ। ਉਸਦਾ ਵਿਆਹ ਬਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਲੜਕਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਲੜਕੀ ਹੈ। ਉਮੀਦ ਹੈ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ 'ਤੇ ਖ਼ਰਾ ਉਤਰੇਗਾ। ਤੇਲ ਵੇਖੋ ਤੇਲ ਦੀ ਧਾਰ ਵੇਖੋ, ਊਠ ਕਿਸ ਕਰਵਟ ਬੈਠਦਾ ਹੈ।

ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਟੈਰਿਫ

ਡੋਨਾਲਡ ਟਰੰਪ ਨੂੰ ਹੁਣ ਅਮਰੀਕੀ ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋਨਾਂ ਸਦਨਾਂ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮਿਲ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ 'ਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਆਯਾਤਾਂ 'ਤੇ 100 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਮਹਿਸੂਲ ਲਾ ਸਕੇਗਾ, ਜੋ ਯੂਕਰੇਨ ਜੰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ 'ਚ ਵਿਕਸਤ ਦੁਨੀਆ ਦੁਆਰਾ ਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਇਕਤਰਫ਼ਾ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਰੂਸ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਚੀਨ ਹੀ, ਜੋ ਕਿ ਰੂਸੀ ਤੇਲ ਦੇ ਵੱਡੇ ਖ਼ਰੀਦਦਾਰਾਂ 'ਚ ਹਨ, ਟਰੰਪ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟੈਰਿਫਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਵੀ, ਚੀਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਕਿਤੇ ਬਿਹਤਰ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਚੀਨ ਦੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਤਕੜੀ

ਪ੍ਰਭਾਤ ਪਟਨਾਇਕ

ਤਾਕਤ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਦੁਰਲੱਭ ਧਾਤਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਾਰ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਚੀਨ ਦਾ ਹੀ ਕੰਟਰੋਲ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਦੁਰਲੱਭ ਧਾਤਾਂ ਉੱਨਤ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਤਕ, ਅਨੇਕ ਖੇਤਰਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਚੀਨ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਲੂਕ 'ਚ ਅਮਰੀਕਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਦਾ ਖ਼ਾਸ ਖਿਆਲ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੱਲ ਐਨੀ ਨਾ ਵਿਗੜ ਜਾਵੇ ਕਿ ਦੁਰਲੱਭ ਧਾਤਾਂ ਦੀ ਉਸ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਹੀ ਖ਼ਤਰੇ 'ਚ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਤਾਕਤ ਹਾਸਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਟਰੰਪ ਦੇ ਇਹ ਤਜਵੀਜਸ਼ੁਦਾ ਟੈਰਿਫ਼ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਕਥਨ ਕਿਸ ਕਦਰ ਖੋਖਲੇ ਹਨ, ਜੋ ਮੁਕਤ ਵਪਾਰ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਥੱਕਦੇ। ਸੱਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕਤਰਫ਼ਾ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਲਕ 'ਤੇ ਥੋਪੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਦੀ ਹਾਂ 'ਚ ਹਾਂ ਮਿਲਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਕਤਰਫਾ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਲਕ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕ 'ਤੇ ਉਸ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟੈਰਿਫ ਲਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਹੁਣ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਚ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਾਦਾਗਿਰੀ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ 'ਚ ਲੈਂਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਵਪਾਰ ਸੰਬੰਧੀ ਬਦਲ ਤੈਅ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਕਹਿਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕਤ ਵਪਾਰ ਦੇ ਸਫ਼ਲ ਹੋਣ 'ਚ ਯਕੀਨ ਕਰਨਾ ਸਿਧਾਂਤਕ ਰੂਪ 'ਚ ਗ਼ਲਤ ਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਮਲੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਦੁਨੀਆ 'ਚ ਇਹ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੇਤੁਕਾ ਵੀ ਹੈ।

ਪਰ, ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਰਕਤਾਂ ਦੀ ਨਿਰੋਲ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਸਿਰਫ ਇੱਕਤਰਫ਼ਾ ਟੈਰਿਫ ਜਾਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਥੋਪੇ ਜਾਣ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਅਸਦਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮੁਲਕਾਂ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਵਜੋਂ ਟੈਰਿਫ ਲਾਏ ਜਾਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਬਦਨੀਤੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਟੈਰਿਫਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਧੁਰ ਡੂੰਘਾਈ ਤੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਵੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਰੂਸੀ ਅਤੇ ਈਰਾਨੀ ਤੇਲ ਖ਼ਰੀਦਣ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਮਰੀਕਾ ਖ਼ੁਦ ਰੂਸ ਤੋਂ ਕੁਦਰਤੀ ਯੂਰੇਨੀਅਮ ਅਤੇ ਘੱਟ ਸਮਰੱਥ ਯੂਰੇਨੀਅਮ ਖ਼ਰੀਦਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਲਿੰਡਸੇ ਓ ਗ੍ਰਾਹਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਰੂਸ ਤੋਂ ਤੇਲ ਖ਼ਰੀਦਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ

ਮੁਲਕਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟੈਰਿਫ ਲਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਹੈ, ਖ਼ੁਦ ਉਸ ਕਾਨੂੰਨ 'ਚ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਦੀ ਮੱਦ ਜ਼ਰੀਏ ਰੂਸ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਯੂਰੇਨੀਅਮ ਖ਼ਰੀਦਣ ਦਾ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੰਖੇਪ 'ਚ ਇਹ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਤਾਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਹਰ ਸੂਰਤ 'ਚ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਪਰ, ਇਕ ਸਵਾਲ ਇਹ ਉਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਹੁਣ ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਖ਼ਤ ਰੁਖ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੁਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਈਰਾਨ ਨੇ ਹੋਰਮੁਜ਼ ਸਟ੍ਰੇਟ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਨਾਕਬੰਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਮਰੀਕਾ ਹੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਰੂਸੀ ਤੇਲ ਖ਼ਰੀਦਣ ਲਈ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂਕਿ ਆਲਮੀ ਬਾਜ਼ਾਰ 'ਚ ਤੇਲ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਰੂਸ ਤੋਂ ਕੱਚਾ ਤੇਲ ਨਾ ਖ਼ਰੀਦਣ ਨਾਲ ਸਿਰਫ਼ ਭਾਰਤ 'ਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਹੀ ਕੱਚੇ ਤੇਲ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਧਣਾ ਤੈਅ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਤੇਲ ਦਾ ਜੋ ਭਾਅ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਨੂੰ ਅਨੇਕ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਰੱਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਹਿਲਾ ਕਾਰਕ ਤਾਂ ਭੂਗੋਲਿਕ ਨੇੜਤਾ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਭਾਰਤ ਲਈ ਰੂਸੀ ਤੇਲ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਲਾਗਤ ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਤੋਂ, ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉਸ ਅਮਰੀਕੀ ਤੇਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਸਤਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੱਛਮੀ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਨਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੂਸਰਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰੂਸੀ ਤੇਲ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਨਿਕਾਸੀ ਦਰ, ਅਮਰੀਕੀ ਤੇਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਘੱਟ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਆਖ਼ਿਰ 'ਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਾਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਰੂਸ ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਤੇਲ ਦੀ ਖ਼ਰੀਦ ਲਈ ਦਰਾਂ 'ਚ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦਿੰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਰੂਸੀ ਤੇਲ ਦੇ ਆਯਾਤ ਦੇ ਪੱਖ 'ਚ ਕੀਮਤ ਦਾ ਤਰਾਜ਼ੂ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਢੰਗ ਨਾਲ ਝੁਕਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਭਾਰਤ ਉਸ ਤੋਂ ਤੇਲ ਖ਼ਰੀਦਣਾ ਬੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੋਵੇਗਾ ਭਾਰਤ 'ਚ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੀ ਦਰ 'ਚ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਵਾਧਾ ਹੋਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਮਹਿੰਗੇ ਤੇਲ ਦਾ ਆਯਾਤ ਕਰਨ 'ਚ ਤਮਾਮ ਲਾਗਤਾਂ ਵੱਧ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਮਹਿੰਗਾਈ 'ਚ ਵਾਧੇ ਦੀ ਮਾਰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਗਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰੇਗੀ। ਦੁਨੀਆ 'ਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਨੈਤਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਮੁਲਕ ਤੋਂ ਇਸ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰੇ ਕਿ ਆਪਣੇ ਗਰੀਬ ਮੁਲਕ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਮਹਿੰਗਾਈ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਫ਼ਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਜੋ ਮੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤ 'ਚ ਗਰੀਬਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਮਾਰ ਪਵੇਗੀ। ਪਰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗਰੀਬਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਢੰਗ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕੇ।

ਫਿਰ ਵੀ ਆਲਮੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਲਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਖ਼ੁਦ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਆਪਣੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ, ਜੋ ਸਿੱਟੇ ਨਿਕਲਣਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਤਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਵਾਲਾ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਹਰਮੁਜ਼ ਸਟ੍ਰੇਟ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਏਸ਼ਿਆਈ ਤੇਲ ਦੇ ਬਦਲਵੇਂ ਰਸਤੇ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਰਾਹ ਬਾਬ ਅਲ ਮੰਦੇਬ 'ਤੇ ਹੂਤੀਆਂ ਦਾ ਨਿਯੰਤਰਣ ਹੈ, ਆਲਮੀ ਆਰਥਿਕਤਾ 'ਚ ਤੇਲ ਦੀ ਭਾਰੀ ਤੰਗੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਤੰਗੀ ਇਸ ਲਈ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਨੇ ਪੂਰਬ-ਪੱਛਮ ਪਾਈਪ ਲਾਈਨ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਈਪ ਲਾਈਨ ਨੂੰ ਡਰੋਨ ਹਮਲਿਆਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਰਿਆਦ ਅਤੇ ਮਦੀਨਾ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚੋਂ ਪੰਪਿੰਗ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪੁੱਜਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਆਲਮੀ ਤੇਲ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

'ਮਰਦਵਾਦ' ਤੋਂ ਅੱਗੇ: ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਮਸਲਾ ਸਮਾਜਕ ਸੰਕਟ ਨਾ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਮਰਦਾਂ ਦੀ ਜੰਗ

ਭਖਦਾ ਮਸਲਾ

ਸੱਤਾ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਹਰ ਕੋਈ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਕੁਝ ਲੋਕ ਆਗੂ ਬਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਣ। ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਪਰ ਅਹਿਮ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਿਰਫ਼ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਇਹ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉੱਤੇ ਹੀ ਕਿਉਂ ਰੁਕਿਆ ਜਾਵੇ? ਹਰ ਨਾਗਰਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੀ ਦੇਰ ਰਾਤ ਸਫ਼ਰ ਕਰਦਿਆਂ ਅਸਹਿਜ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿਰਪੱਖ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਕਰਕੇ ਨਜਿੱਠਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਅਨੇਕਾਂ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਬੇਹੱਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਘੇਰਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣਾ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਕੁਲੀਨ ਵਰਗ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਯੁੱਧਨੀਤੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਨਾਗਰਿਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ 'ਨਿਵੇਕਲਾ' ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ 'ਮਰਦਵਾਦ' ਵਿਰੁੱਧ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਸੱਚ ਕਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ

ਵਿਦਿਆ ਭੂਸ਼ਣ ਰਾਵਤ
ਅਨੁਵਾਦ: ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ

ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਜਗੀਰੂ, ਮਰਦਾਵੀਂ ਸੱਤਾ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। 'ਮਰਦ' ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਕਿਸਮ ਦੀ 'ਮਰਦਾਨਗੀ' ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਹੈ। ਉਂਨੀ ਸੌ ਸੱਠਵਿਆਂ ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਸਿਨੇਮਾ ਹਮੇਸ਼ਾ 'ਮਰਦ' ਨੂੰ ਦੇਵ ਆਨੰਦ ਵਰਗੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਸੀ—ਅਦਾਵਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ, 'ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਾ ਸਾਥ ਨਿਭਾਤਾ ਚਲਾ ਗਿਆ' ਗਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ, ਸਿਗਰਟ ਪੀਂਦਾ, ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ ਜਾਂ ਪਤਨੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ ਧੂੰਆਂ ਛੱਡਦਾ ਅਤੇ ਸਿਰ ਉੱਚਾ ਕਰਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਜਦੋਂਕਿ ਔਰਤ ਸਿਰਫ਼ ਸੁਣਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਦੀਆਂ ਫ਼ਿਲਮਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਵਿਚ 'ਬੁਰੀਆਂ' ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿਗਾਰ ਪੀਂਦਿਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦਿਆਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਉਹ ਸਾਲ ਵੀ ਸਨ ਜਦੋਂ ਸਿਗਰਟਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ 'ਮਰਦੋਂ ਵਾਲੀ ਬਾਤ' ਵਰਗੀ ਟੈਗਲਾਈਨ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਇਸ ਤੰਗਨਜ਼ਰ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਬੰਬਈ ਦੇ ਮੁੱਖਧਾਰਾਈ ਸਿਨੇਮਾ ਰਾਹੀਂ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਮਿਲੀ। 'ਮਰਦ' ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਨਕਾਰਾਤਮਕਤਾ ਨੂੰ 'ਸਕਾਰਾਤਮਕਤਾ' ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਲਈ ਫ਼ਿਲਮਸਾਜ਼ਾਂ ਨੇ ਮਰਦ ਅਤੇ ਮਰਦ ਕੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਵਰਗੀਆਂ ਫ਼ਿਲਮਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਔਰਤਾਂ ਦੀ 'ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ' ਦਾ ਸਮਾਨਾਰਥੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।

ਫ਼ਿਲਮਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਤੋਂ ਦੂਰ, ਅੰਦਰੂਨੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ 'ਮਰਦ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਵਰਤਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ 'ਪੁਰਸ਼' ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਸੱਭਿਅਕ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਉਹੀ ਜਗੀਰੂ ਬੋਝ ਨਹੀਂ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ 'ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ' ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਗੀਰੂ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ 'ਸਕਾਰਾਤਮਕਤਾ' ਦਾ ਮਿਲਦਾ-ਜੁਲਦਾ ਭਾਵ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਪਰ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਕੌਮੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਖੇਤਰ, ਬਿਹਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਤੇ ਜਨਤਕ ਪਖਾਨਿਆਂ ਵਿਚ 'ਮਰਦ' ਇੱਕ ਆਮ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸ਼ਬਦ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜਿਨਸੀ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ' ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤੁਹਾਨੂੰ 'ਮਰਦ' ਬਣਾਉਣ ਲਈ 'ਸੌ ਫ਼ੀਸਦੀ ਗਾਰੰਟੀ' ਵਾਲੇ ਇਲਾਜ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇੱਥੇ 'ਮਰਦ' ਅਤੇ 'ਮਰਦਾਨਗੀ' ਜਿਨਸੀ ਤਾਕਤ ਦੇ ਸਮਾਨਾਰਥੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ—ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਨਾਲ ਕੁਸ਼ਤੀ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਬਿਸਤਰੇ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ 'ਹਰਾਉਣਾ' ਹੋਵੇ। ਇਹ 'ਦਬਦਬਾ' ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਿਨਸੀ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਸ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ-ਤਰੀਕਿਆਂ ਅਤੇ ਵਰਜਣਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ 'ਮਰਦ' ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਕੰਟਰੋਲ ਹੋਵੇ। ਦਰਅਸਲ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ 'ਨਾਮਰਦ'—ਭਾਵ ਨਪੁੰਸਕ ਜਾਂ ਮਰਦ ਹੋਣ ਦੇ ਮਿਆਰ ਤੋਂ ਊਣਾ—ਕਹਿਣਾ ਉਸ ਨੂੰ ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀ ਵੱਲ ਵੀ ਧੱਕ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਤਾਕਤ ਹੈ; ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਮਰਦ ਦੀ ਜਿਨਸੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਨੂੰ ਘੋਰ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਜਾਵੇਗੀ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਔਰਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਉੱਤੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਬਿਹਤਰ ਸਾਂਝਾਂ ਬਣਾਉਣਗੀਆਂ। ਸਭ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਰੱਸੇ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲੇ ਸਾਧਾਰਨੀਕਰਨ ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਕੁਲੀਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਖ਼ੁਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਝੱਲਦੇ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ 'ਮਰਦ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਚਮਕ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਫਿੱਕੀ ਪੈ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਕੁੜੀਆਂ—ਜੋ ਅਜੇ ਅੱਲ੍ਹੜ ਉਮਰ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੀਆਂ—ਆਪਣੇ ਨਾਅਰਿਆਂ ਵਿਚ 'ਮਰਦ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਤੁਕਬੰਦੀ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਵੀ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ 'ਮਰਦ ਜਾਤ' ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਨਵੀਂ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਸਮੱਸਿਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਖ਼ਾਸ ਭਾਸ਼ਾਈ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸਹਿਜ ਕਿਵੇਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਜ਼ਮਰ੍ਹਾ ਦੀ ਬੋਲੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ?

ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਫ਼ਿਕਰਮੰਦੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹਿੰਸਾ, ਬੱਚੀਆਂ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਆਮ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਪਿਛਾਂਹ-ਖਿੱਚੂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਮਿਲਣਾ ਅੱਜ ਦਾ ਆਮ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹੀ ਸੁਝਾਅ ਦੇਵਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ 'ਮਰਦਾਂ' ਵਿਰੁੱਧ ਜੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਰਦਾਂ ਬਨਾਮ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਜੰਗ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਇਹ ਜੰਗ ਕਦੇ ਸਫ਼ਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਦਰਮਿਆਨ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨਤਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਦਲਿਤ ਔਰਤ ਕਹੇਗੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਮਾੜੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਲਮੀਕੀ ਜਾਂ ਡੂਮ ਔਰਤ ਕਹੇਗੀ ਕਿ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੈ। ਅੱਜ ਮੁਸਲਿਮ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੜਕਾਂ ਉੱਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿਰਫ਼ 'ਮਰਦ' ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ—ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਿਛੋਕੜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਾਤੀ, ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਨਸਲੀ ਸਰਬਉੱਚਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ 'ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਔਰਤਾਂ ਆਪਣੇ ਵੰਸ਼ ਉੱਤੇ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ? ਕੀ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁਸਲਿਮ, ਦਲਿਤ, ਹਿੰਦੂ, ਇਸਾਈ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਠਾਕੁਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਛਾਣ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ? ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਸਲ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਰੱਖੀਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰੀਏ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਨਤੀਜੇ ਮਿਲਣਗੇ। ਕੀ ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਵੀ ਨਸਲੀ ਅਤੇ ਜਾਤੀ ਨਫ਼ਰਤ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਏ ਹਨ? ਕੀ ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਇਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਯੂਟਿਊਬ ਉੱਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਵੀਡੀਓ ਅਤੇ ਰੀਲਾਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਔਰਤ ਪੇਸ਼ਕਾਰ ਵਿਆਹਾਂ ਅਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਸਮਾਜਕ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਨਾਕਾਮੀ ਲਈ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਔਰਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਮਰਦਾਂ ਦੀਆਂ 'ਕਠਪੁਤਲੀਆਂ' ਨਹੀਂ ਹਨ; ਉਹ ਸਮਰੱਥ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰ ਹਨ।

ਇਹ ਮਸਲਾ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਲੱਖਾਂ ਔਰਤਾਂ ਜਿਤੀਆ ਦੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਰਤ ਖੋਲ੍ਹ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਵਰਤ ਅਸਲ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਮਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਉਮਰ, ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ੁਭ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਲਈ। ਇਹ ਵਰਤ ਬੇਹੱਦ ਔਖਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਪਾਣੀ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦੀਆਂ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਪੂਰਾ ਦੇਸ਼ ਕਰਵਾ ਚੌਥ 'ਮਨਾਏਗਾ' ਅਤੇ ਖ਼ਬਰਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਈ ਹਸਤੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿਉਹਾਰੀ ਰਸਮਾਂ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਤੁਸੀਂ ਰੱਖੜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਨਾ ਚੁੱਕੇ ਹੋ ਅਤੇ ਹੁਣ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰੋਗੇ। ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪੱਖਪਾਤ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਹਰ ਸਾਲ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣਗੇ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਓਗੇ? ਜੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਤੁਹਾਡਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰਨਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਖ਼ਲਾਅ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਏ; ਤੁਸੀਂ ਸਮਾਜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋ। 'ਵਿਅਕਤੀ' ਦੀ ਇਹ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਝੂਠ ਹੈ। ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਤਾਕਤਵਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ, ਜੋ ਆਪਣੀ 'ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀ' ਮਾਣਦੇ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਸਮਾਜਕ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਗੱਲ ਸਿੱਧੀ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮੁੱਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ, ਦੋਵਾਂ ਪੱਧਰਾਂ ਉੱਤੇ ਨਜਿੱਠਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਰਦਾਂ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਪੁੱਛਦੇ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਸਿਰਫ਼ 'ਔਰਤਾਂ' ਦੇ ਹੀ ਮੁੱਦੇ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਕੀ ਕਿਸੇ ਔਰਤ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਜਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹਿੰਸਾ ਮਰਦਾਂ ਲਈ ਵੀ ਫ਼ਿਕਰਮੰਦੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਬੱਚੇ ਬਾਹਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਫ਼ਿਕਰਮੰਦ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਮਾਪਾ ਆਪਣੀ ਧੀ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮਾਹੌਲ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਪਿਤਾਵਾਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਉੱਡ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧੀ ਬਾਹਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸਫ਼ਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਫ਼ਿਕਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੱਤਾ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਹਰ ਕੋਈ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਕੁਝ ਲੋਕ ਆਗੂ ਬਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਣ। ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਪਰ ਅਹਿਮ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਿਰਫ਼ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਇਹ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉੱਤੇ ਹੀ ਕਿਉਂ ਰੁਕਿਆ ਜਾਵੇ? ਹਰ ਨਾਗਰਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੀ ਦੇਰ ਰਾਤ ਸਫ਼ਰ ਕਰਦਿਆਂ ਅਸਹਿਜ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿਰਪੱਖ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਕਰਕੇ ਨਜਿੱਠਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮਾਹੌਲ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਰਭਯਾ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਲਾਹਾ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇਖੀ ਸੀ, ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਉਂ ਲੱਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਦਲੇਗਾ। ਹੁਣ ਹਾਲਾਤ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾੜੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੌਣ ਬਿਆਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਅਸਲ ਵਿਚ ਹੱਲ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਓ, ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਨਘੜਤ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਬਦਲ ਕੇ ਅਸਲ ਮੁੱਦੇ ਤੋਂ ਧਿਆਨ ਨਾ ਭਟਕਾਈਏ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣਾ ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਕਿ ਜਨਤਕ ਥਾਵਾਂ ਹਰ ਕਿਸੇ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਹਿਣ, ਸੱਤਾ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਕਟ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਪਨਾਹ ਨਹੀਂ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿ ਇਹ ਮਹਿਜ਼ ਇੱਕ 'ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮੁੱਦਾ' ਹੈ।

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਸਪਲਾਈ 'ਚ ਜੋ ਤੰਗੀ ਆਈ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ 10 ਸਤੰਬਰ ਤੱਕ ਕੱਚੇ ਤੇਲ ਦਾ ਭਾਅ ਵੱਧ ਕੇ 105 ਡਾਲਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਦਾ ਭਾਅ ਇਸੇ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਜੇ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਚੀਨ ਵਰਗੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਰੂਸੀ ਕੱਚਾ ਤੇਲ ਖ਼ਰੀਦਣ ਤੋਂ ਮਹਿਰੂਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਲਮੀ ਬਾਜਾਰ 'ਚ ਕੱਚੇ ਤੇਲ ਦੇ ਭਾਅ ਹੋਰ ਵੱਧ ਜਾਣਗੇ। ਕੱਚੇ ਤੇਲ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ 'ਚ ਇਹ ਵਾਧਾ ਇਸ ਲਈ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਭਾਰਤ, ਚੀਨ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਤੇਲ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਵੀ, ਤੇਲ ਦੀ ਗ਼ੈਰ-ਰੂਸੀ ਸਪਲਾਈ 'ਚੋਂ ਹੀ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਐਡਜਸਟ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਰੂਸੀ ਤੇਲ ਦੀਆਂ ਸਪਲਾਈਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਬਾਜ਼ਾਰ 'ਚ ਬਾਹਰ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਰੂਸੀ ਤੇਲ ਦੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਬਾਜ਼ਾਰ 'ਚ ਮੌਜੂਦ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਵੀ ਤੇਲ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ 'ਚ ਜੋ ਭਾਰੀ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਰੂਸੀ ਤੇਲ ਦੇ ਇਸ ਬਾਜ਼ਾਰ 'ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਧੱਕ ਦੇਣ ਦੀ ਸੂਰਤ 'ਚ ਹੋਰ ਵੀ ਜਿਆਦਾ ਵੱਧ ਜਾਏਗਾ।

ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਨੂੰ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਲਮੀ ਮੰਦਵਾੜੇ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਣਾ ਵਾਲਾ ਰਸਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਦਵਾੜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇਲ ਦੀ ਕਿੱਲਤ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ 1973 'ਚ ਆਇਆ ਸੀ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਤੇਲ ਦੀਆਂ ਆਲਮੀ ਸਪਲਾਈਆਂ 'ਚ ਰੂਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਅਸਰ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਜੋ ਸਪਸ਼ਟ ਕਮੀ ਆਵੇਗੀ, ਉਸ ਦੀ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ, ਅਮਰੀਕਾ ਦੁਆਰਾ ਸਪਲਾਈਆਂ ਵਧਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਭਰਪਾਈ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇਖ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਤੇਲ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ 'ਚ ਵਾਧਾ ਇਸ ਨਾਲ ਰੁਕਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਰੂਸੀ ਤੇਲ ਦੀ ਜਿੰਨੀ ਮਾਤਰਾ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਤੇਲ ਦੀ ਉਸ ਪੂਰੀ ਮਾਤਰਾ ਦੀ ਭਰਪਾਈ ਸਪਲਾਈਆਂ ਰਾਹੀਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਦ ਵੀ ਅਮਰੀਕੀ ਤੇਲ ਦੀਆਂ ਵਧੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ, ਆਲਮੀ ਬਾਜ਼ਾਰ 'ਚ ਤੇਲ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਹਿੰਗਾ ਕਰ ਦੇਣਗੀਆਂ। ਤੇਲ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਵਧਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੋਵੇਗਾ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਗ਼ੈਰ-ਤੇਲ ਮਾਲਾਂ ਦੀ ਮੰਗ 'ਚ ਕਮੀ ਹੋਣਾ।

ਬੇਸ਼ੱਕ ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਖ਼ਰਚਾ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਵਾਧੇ ਦੀ ਵਿੱਤ ਪੂਰਤੀ ਰਾਜਕਸ਼ੀ ਘਾਟਿਆਂ 'ਚ ਵਾਧੇ ਜ਼ਰੀਏ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਤੇਲ ਮਾਲਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਮੰਗ 'ਚ ਕਮੀ ਦੀ ਭਰਪਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇ, ਤਦ ਤਾਂ ਜਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੰਦੀ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਹੋਵੇਗਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਪਰ, ਮਹਿੰਗਾਈ 'ਚ ਵਾਧੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ 'ਚ ਸਰਕਾਰੀ ਖ਼ਰਚਿਆਂ 'ਚ ਰਾਜਕੋਸ਼ੀ ਘਾਟੇ 'ਚ ਵਾਧੇ ਤੇ ਵਿੱਤ ਪੋਸ਼ਿਤ ਵਾਧੇ ਦੀ ਤਾਂ ਆਸ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ 'ਚ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੀ ਦਰ 'ਚ ਵਾਧੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਲਈ ਮਿਆਰੀ ਨੁਸਖਾ ਤਾਂ ਠੀਕ ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਚ 'ਖਰਚਿਆਂ 'ਚ ਕੰਜੂਸੀ' ਹੀ ਵਰਤੀ ਜਾਵੇ, ਇਸੇ ਲਈ ਰੂਸੀ ਤੇਲ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਦੀ ਆਵੇਗੀ। ਇਹ ਐਨ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ 1973 'ਚ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਹੁਣ ਐਨਾ ਤਾਂ ਪੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਡੋਨਾਲਡ ਟਰੰਪ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਮੰਦੀ ਵੱਲ ਧੱਕਣ ਦਾ ਜ਼ੋਖਮ ਨਹੀ ਉਠਾਏਗਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਸੱਟ ਖ਼ੁਦ ਅਮਰੀਕਾ 'ਤੇ ਵੀ ਪਵੇਗੀ। ਅਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਿਸੇ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਜਦਕਿ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਚੋਣਾਂ ਸਿਰ 'ਤੇ ਆ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਉਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਇਹ ਲਿੰਡਸ ਓ ਗ੍ਰਾਹਮ ਕਾਨੂੰਨ ਇਸ ਮੁਕਾਮ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਬਣਾਇਆ ਹੈ?

ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੀ ਜਵਾਬ ਸੰਭਵ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬਸ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ, ਜੋ ਟਰੰਪ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਛੁੱਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਸੰਸਦ ਦੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਵਾਲੇ ਪੱਖ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੂਸਰੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੇ ਬਾਹਾਂ ਮਰੋੜ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਫਰਮਾਨਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਇੱਕ 'ਨਾਬਰਾਬਰੀ' ਵਾਲੇ ਭਾਰਤ ਅਮਰੀਕੀ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦੇ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਓਦੋਂ ਹੀ ਅਮਰੀਕੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟੈਰਿਫ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਟਰੰਪ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਨਾ-ਬਰਾਬਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਵਪਾਰ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਅਜਿਹੇ 'ਚ ਲਿੰਡਸ ਓ ਗ੍ਰਾਹਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ 'ਨਾ ਬਰਾਬਰੀ' ਵਾਲੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਹੀ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਰੂਪ 'ਤੇ ਦਸਖ਼ਤ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਦੂਸਰੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਂ ਦੂਸਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਚ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਮੰਨਵਾਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚ ਲਿਡਸ ਓ ਗ੍ਰਾਹਮ ਕਾਨੂੰਨ ਟਰੰਪ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਤਾਕਤਵਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸਰੋਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਫਰਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰਵਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਸਕੇ।

ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਾਦਾਗਿਰੀ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਇਰਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਇਰਤਾ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਚ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਦੀ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਆਦਤ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਹੇਠ ਆ ਕੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਬਲੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਈਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਤਾਂ ਅਮਰੀਕੀ ਮੰਡੀ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਮਾਲਾਂ 'ਤੇ 100 ਪ੍ਰਤੀਸਤ ਟੈਰਿਫ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਸਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਗਿੱਦੜ ਧਮਕੀ ਤੋਂ ਡਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ।

-ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ

ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਸਿਮਰਤੀ ਗ੍ਰੰਥ

ਡਾ.ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ

ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਫ਼ੋਟੋਗ੍ਰਾਫ਼ਰ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਇੱਕ ਲਾਸਾਨੀ ਜਿਊੜਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਰਮਤਾ ਜੋਗੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਦਭੁਤ ਫੋਟੋ-ਪ੍ਰੇਮਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਸ਼ਹਿਰ-ਸ਼ਹਿਰ ਅਤੇ ਦੇਸ਼-ਦੇਸ਼ ਘੁੰਮਾਈ ਰੱਖਿਆ। ਲਗਭਗ 85 ਸਾਲ ਦੀ ਘੁੰਮੱਕੜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਲੁਤਫ਼ ਮਾਣ ਕੇ, 12 ਸਤੰਬਰ 2026 ਨੂੰ ਉਹ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਆਖ ਗਿਆ। ਇਹ "ਸਿਮਰਤੀ ਗ੍ਰੰਥ" ਉਸ ਦੀਆਂ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਭਾਲਣ ਦਾ ਸੰਜੀਦਾ ਯਤਨ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਮਾਝੇ ਦੀ ਉਸ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ, "ਜਿਸ ਨੇ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਨੂੰ ਸ਼ਖ਼ਸ ਤੋਂ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਵਜੋਂ ਮੌਲਣ,ਵਿਗਸਣ ਅਤੇ ਫੈਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ।"

ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਦੇ ਲੇਖ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ, ਜਿਨਾਂ ਨੇ ਬਾਜਵਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕੁਝ ਪਲ ਬਿਤਾਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਿੱਖਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਇੰਦਰਜੀਤ ਕੌਰ (ਪਿੰਗਲਵਾੜਾ),ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ,ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਗੁਰਭਜਨ ਗਿੱਲ, ਹਰਮੋਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ, ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਆਤਮਜੀਤ, ਡਾ.ਐਸ.ਪੀ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਖੁੱਡੀਆਂ, ਡਾ.ਰਵਿੰਦਰ, ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਨਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨਿੱਝਰ, ਵਿਸ਼ਾਲ, ਰਤੀਕੰਤ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ, ਅਤੈ ਸਿੰਘ, ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ, ਤ੍ਰੈਲੋਚਨ ਲੋਚੀ,ਡਾ. ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਲਾਂਬੜਾ, ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ ਰਿਆੜ ਅਤੇ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ ਸਮੇਤ ਤਿੰਨ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਲੇਖ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ।ਦੋ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਜਿਹੀਆਂ ਰੰਗਦਾਰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਬਣੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ,ਸੁਨੇਹੀਆਂ ਅਤੇ ਜਾਣੂਆਂ ਨਾਲ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ। ਬਾਜਵਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਯਾਦਾਂ ਦੀਆਂ ਕਥਾ-ਕਹਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਲੇਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ,ਬਾਜਵਾ ਦੀ ਹੱਥ-ਲਿਖਤ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ-ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਾਜਵਾ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਗਏ ਪੱਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋ ਕਾਪੀਆਂ ਵੀ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਬਾਜਵਾ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ, ਅਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਸ਼ੋਭਾ ਸਿੰਘ, ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ, ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਲੇਖਕ ਬਾਬਾ ਨਜ਼ਮੀ।

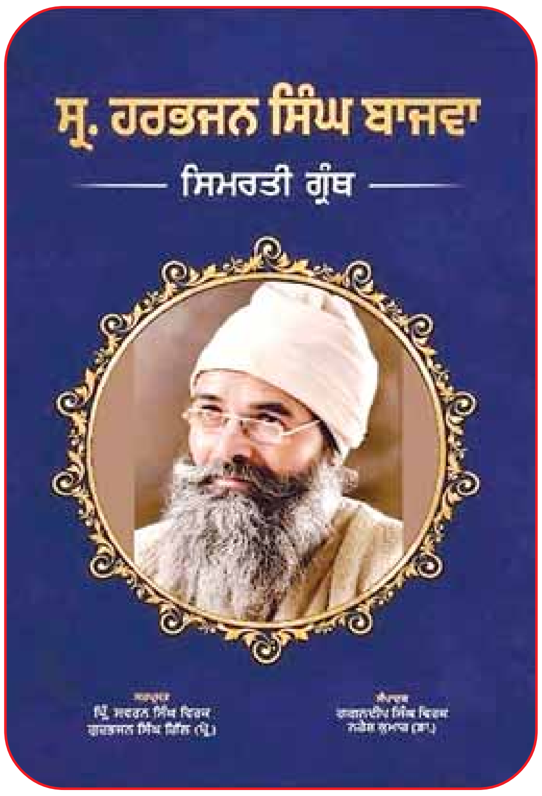

ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਚਿੱਠੀ ਪੱਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੀ ਗਈ ਵਾਰਤਕ ਵੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੇ ਗਏ ਚਾਰ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅੰਕਿਤ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਤਾਂ, ਲੇਖਾਂ ਅਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਦੀਆਂ ਗਹਿਰੀਆਂ-ਖੂਬਸੂਰਤ ਪਰਤਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲਣ ਦਾ ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਉੱਦਮ, ਬੇਹੱਦ ਸਲਾਹੁਣਯੋਗ ਯੋਗ ਹੈ। ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਗੁਰਭਜਨ ਗਿੱਲ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਨੂੰ ਗਗਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਨਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ) ਨੇ ਅਤਿ ਸੂਖਮ ਕਲਾਤਮਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਿਮਰਤੀ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤ ਸ ਫ਼ਿਆਂ ਉੱਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ, ਆਪਣੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਅਤੇ ਫੋਟੋ-ਕਲਾ ਦੇ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਝਲਕਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ

ਕਲਾ ਪਰਿਕਰਮਾ

ਦਾ ਰਾਹ ਰੁਸ਼ਨਾਉਂਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਇਹ ਸਿਮਰਤੀ ਗ੍ਰੰਥ ਵੇਖਣਯੋਗ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਨਯੋਗ ਵੀ।

-0-

ਅਨੰਨਿਆ ਪਾਂਡੇ

ਚਰਚਾ ਲਹਿੰਗੇ ਮੋਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਦੀ

ਅਨੰਨਿਆ ਦੀ ਚਰਚਿਤ ਰਹੀ ਵੈੱਬ ਸੀਰੀਜ਼ 'ਕਾਲ ਮੀ ਬੇ' ਨੂੰ ਸਾਲ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਲੜੀ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਸੀਜਨ ਦੀ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਦਾ ਉਹ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੀ ਚੁਲਬੁਲੀ ਤੇ ਆਕਰਸ਼ਕ ਸਟਾਰ ਨਾਇਕਾ ਅਨੰਨਿਆ ਪਾਂਡੇ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਪਹਿਰਾਵਾ ਪਹਿਨਦੀ ਹੈ, ਉਹੀ ਉਸ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਜਚਦਾ ਹੈ। ਫੈਸ਼ਨ ਡਿਜ਼ਾਈਨਰ ਗੌਰਵ ਗੁਪਤਾ ਨਾਲ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਅਨੰਨਿਆ ਦੀ ਖ਼ੂਬ ਬਣਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਅਨੰਨਿਆ ਲਈ ਖਾਸ ਪਹਿਰਾਵੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। 2600 ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਖੜੀਆਂ ਅਨੰਨਿਆ ਦੇ ਨਵੇਂ ਲਹਿੰਗੇ 'ਤੇ ਲੱਗੀਆਂ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦਾ ਹੈ। ਡਾਈਮੈਨਸ਼ਨ ਕਮੇਲੀਆ ਨਾਮਕ ਫੁੱਲ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਖੜੀਆਂ ਨਾਲ ਅਪਸਰਾ ਲਗਦੀ ਅਨੰਨਿਆ ਦਾ ਲਹਿੰਗਾ ਬਣਿਆ ਹੈ ਤੇ 12 ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਅਸਲੀ ਮੋਤੀ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਲਹਿੰਗੇ 'ਤੇ ਲਾਏ ਹਨ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ 490 ਘੰਟਿਆਂ 'ਚ ਅਨੰਨਿਆ ਪਾਂਡੇ ਦਾ ਇਹ ਖਾਸ ਲਹਿੰਗਾ ਗੌਰਵ ਗੁਪਤਾ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਨੰਨਿਆ 'ਤੇ ਇਹ ਸਭ ਜਚਦਾ ਵੀ ਖੂਬ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਫਿਟਨੈੱਸ ਗ਼ਜ਼ਬ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਰਾਜ਼ ਤੜਕੇ ਉਠ ਕੇ ਦੋ ਗਿਲਾਸ ਕੋਸਾ ਪਾਣੀ, ਸਾਈਕਲ ਚਲਾਉਣਾ ਤੇ ਯੋਗਾ ਹੈ।

ਇਧਰ ਤਾਜ਼ਾ ਖ਼ਬਰ ਹੋਰ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਅਨੰਨਿਆ ਪਾਂਡੇ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪੌਡਕਾਸਟ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ 'ਚ ਉਹ ਮਾਨਸਿਕ ਸਿਹਤ ਸਹੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰੇਗੀ ਤੇ ਇਹ ਪੌਡਕਾਸਟ ਪੰਦਰਾਂ ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਅਨੰਨਿਆ ਨੂੰ ਆਲੋਚਨਾ ਦਾ ਵੱਡਾ ਝਟਕਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ। ਭਰਤ ਨਾਟਿਯਮ ਮਾਹਿਰ ਡਾਕਟਰੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਕੇ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ. ਇਸ ਨਿਤ 'ਤੇ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਸ਼ੀਤਲ ਨੇ ਅਨੰਨਿਆ ਪਾਂਡੇ ਦੇ 'ਭਾਰਤ ਨਾਟਿਯਮ' 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਨੱਚਣਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਵਿਹੜਾ ਟੇਢਾ ਨਾ ਆਖੋ।

ਅਨੰਨਿਆ ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਬੇਹੂਦਾ ਭਰਤ ਨਾਟਿਯਮ ਦੇਖ ਸਦੀਆਂ ਪਾਰਣੀ ਭਾਰਤ ਨਾਟਿਯਮ ਕਲਾ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ 'ਤੇ ਰੋ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਇਸ ਕੁੜੀ ਨੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਲੋਚਨਾ ਸੁਣ ਕੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਨਹੀਂ, ਅਨੰਨਿਆ ਨੇ ਵਰਤਿਆ ਮਤਲਬ ਕਿ ਉਹ ਜਾਣ ਗਈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਚਮਕਦੀ ਚੀਜ਼ ਸੋਨਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖ਼ੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸਤਰਾਂ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੋ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 17 ਅਕਤੂਬਰ 2026 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-763

ਪਿੰਡ ਸ਼ਹਿਰ ਵਣਜਾਰੇ ਆਉਂਦੇ, ਚੁੱਕ ਕੇ ਸਭ ਸੰਦ ਸੰਦੇੜਾ,
ਗੱਡੀ ਬਲਦ ਘਰ ਸਰਮਾਇਆ, ਘੁੰਮਦੇ ਵਿਹੜਾ ਵਿਹੜਾ।
ਕੜਾਹੀਆਂ ਪੀਪੇ ਥੱਲੇ ਦਾ ਹੋਕਾ, ਘਰ ਘਰ ਲਾਉਂਦੇ ਗੇੜਾ,
ਸੋਨੇ ਦਾ ਦੰਦ ਮੂੰਹਾਂ ਵਿਚ ਫੱਬਦੈ, ਹਾਸੇ ਠੱਠੇ ਵੰਡਦੈ ਜੇਹੜਾ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-761

ਨਾਰੀ ਦੀ ਹੈ ਅਜਬ ਕਹਾਣੀ।
ਜਿਸ 'ਤੇ ਬੀਤੀ ਓਸੇ ਹੀ ਜਾਣੀ।
ਆਪ ਹੀ ਜਿਸਨੂੰ ਹੈ ਉਹ ਜਣਦੀ।
ਖੌਅ ਉਹ ਜਿੰਦ, ਉਸੇ ਦਾ ਬਣਦੀ।
ਨਾਰੀ ਮਰਦ ਇਕ ਰੱਬ ਦੀ ਦਾਤ।
ਇਕ ਲਈ ਚਾਨਣ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਰਾਤ।
ਪੁੱਤਰ ਹੁੰਦੈ ਪਰ ਹੁਕਮ ਚਲਾਵੇ।
ਭਾਈ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਰਖਦਾ ਦਾਹਵੇ।
ਪਤੀ ਰੱਖੇ ਬਣਾ ਕੇ ਜਾਇਦਾਦ।
ਚਿਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੁਣੇ ਫਰਿਆਦ।
ਆਪ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਲੱਖ ਮੂੰਹ ਮਾਰੇ
ਨਾਰ ਆਪਣੀ ਲਈ ਜੰਦਰੇ ਸਾਰੇ।
ਕਹਿੰਦੈ 'ਲੈ ਨੱਥ ਝਾਂਜਰ ਗਹਿਣੇ'।
ਦਿਨੇ-ਰਾਤ ਇਹ ਪਹਿਰੇ ਰਹਿਣੇ।
ਸਮਝ ਨਾ ਸਕੀ ਚਾਲ ਮਰਦਾਨੀ।
ਸੰਗਲ ਸੋਨੇ ਦੇ, ਦੁੱਖ ਨਾ ਜਾਣੀ।
ਆਪ ਫਾਬੀ ਤੈਨੂੰ ਕੌਣ ਛੁਡਾਵੇ।
ਰਾਸ ਮਰਦ ਨੂੰ ਇਹ ਗੁਣ ਆਵੇ।
-ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ 'ਨਾਕਾਮ'
ਫੋਨ: +1 864 318 5500

ਵਿਚ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਝਾਂਜਰ ਸੋਂਹਦੀ
ਆਪਣੇ ਰੰਗ ਦਿਖਾਵੇ।
ਜਦ ਤੁਰਦੀ ਮੁਟਿਆਰ ਮੜਕ ਨਾਲ
ਤਾਂ ਇਹ ਗੀਤ ਸੁਣਾਵੇ।
ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ਼ ਖਹਿ ਕੇ ਘੁੰਗਰੂ
ਤਾਲ ਨਾਲ ਤਾਲ ਮਿਲਾਵੇ।
ਜਦ ਝਾਂਜਰ ਦੇ ਬੋਰ ਬੋਲਦੇ
ਛਣ-ਛਣ ਹੁੰਦੀ ਜਾਵੇ।
-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧੇਰ
ਫੋਨ: 98783-37222

ਗੋਰੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਝਾਂਜਰ ਪਾ ਕੇ,
ਐਵੇਂ ਨਾ ਛਣਕਾਇਆ ਕਰ ਤੂੰ,
ਪਿਆਰ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਰੱਖ ਸਾਂਭ ਕੇ,
ਦਿਲ ਨਾ ਤੜਫਾਇਆ ਕਰ ਤੂੰ।
ਅੱਲ੍ਹੜਾਂ ਦਾ ਹੈ ਇਸ਼ਕ ਕੁਆਰਾ,
ਘੱਟੇ 'ਚ ਨ ਰੁਲਾਇਆ ਕਰ ਤੂੰ,
ਲਾਜ ਹਯਾ ਨਾਰੀ ਦਾ ਗਹਿਣਾ,
ਹੌਲ਼ੀ ਪੱਬ ਟਿਕਾਇਆ ਕਰ ਤੂੰ।
-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ 'ਨੂਰਪੁਰੀ'

ਲਾਪਤਾ ਹੋਵੇ ਹਮਸਫ਼ਰ ਸਾਥੀ
ਝਾਂਜਰ ਛਣਕੇ ਬਰੇਲੀ
ਧਮਕ ਜਲੰਧਰ ਪੈਂਦੀ।
ਸੁਖਾਲਾ ਹੋਇਆ ਪੈੜ ਨੱਪੀ
ਸ਼ੱਕ ਰੱਖਦੇ ਜੋ ਹਰ ਸ਼ੈਅ 'ਤੇ
ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂ ਤੇਰੇ ਲਈ
ਸਿਫ਼ਤਾਂ ਦੇ ਪੁਲ ਬੰਨ੍ਹਦੇ।
ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਵਾਅਦੇ।
ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਹਾਸਾ ਨਹੀਂ ਲੁਕਦਾ
ਦਿਖਾ ਹੀ ਜਾਂਦਾ
ਦਾਲ 'ਚ ਕਾਲਾ ਹੈ।
ਝਾਂਜਰ ਇਕ ਸੁਹੱਪਣ ਇਸਤਰੀ ਦਾ
ਪਰ ਕਈ ਰਾਜ ਵੀ ਖੋਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ।
-ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਲ ਦੋਸਾਂਝ

****

ਲਾਹੇਵੰਦ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਕੱਲਾਪਣ

ਮਨੁੱਖ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਵਿਚਰ ਕੇ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭੀੜ 'ਚ ਗੁਆਚ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕਲਾਪੇ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕਲਾਪੇ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗਾਂ ਦੀ ਚਪੇਟ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਬੇਚੈਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਦੁਖ ਦੇ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਆਕੁਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦਾ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ, ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ।

ਡਾ. ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਰਾਠੌਰ
ਫੋਨ: 90414-98009

ਇੱਥੇ ਖ਼ਾਸ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਹੀ ਮਾਰਗ-ਦਰਸ਼ਨ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਇਕੱਲਾਪਣ ਬੰਦੇ ਲਈ ਲਾਹੇਵੰਦ ਅਤੇ ਸਾਰਥਕ ਵੀ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਕਲਾਪੇ ਦੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਪੜਚੋਲ ਦਾ ਵਕਤ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਇਕਲਾਪੇ ਵਿਚ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਭੀੜ 'ਚ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਅਫ਼ਸੋਸ, ਬਹੁਤੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਨਹੀਂ, ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਇਕਲਾਪੇ ਦੇ ਵਕਤ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ 'ਧਿਆਨ ਸਾਧਨਾ' ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਚੁਪ-ਚਾਪ ਬੈਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਤਰਮਨ ਨੂੰ ਘੋਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਉਹ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਪਾਉਂਦਾ। ਆਪਣੀਆਂ ਕਮੀਆਂ-ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦਾ ਖੁਦ ਬਿਹਤਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਮੀਆਂ-ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਇਕਲਾਪੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਨ 'ਚ ਚੱਲਦੇ ਵਿਅਰਥ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵਕਤ ਲਈ ਰੋਕਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕੇਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਕਲਾਪੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਚੰਗੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨ ਤੋਂ ਖਹਿੜਾ ਛੁਡਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਮਨ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵਕਤ ਲਈ ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਮਾਨਸਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਤਨ (ਸਰੀਰ) ਨੂੰ ਸਾਧਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮਚਾਰਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਵਕਤ ਤੱਕ ਆਪਣੀ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸ਼ਕਤੀ 'ਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਵਕਤ ਲਈ ਇਕੱਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਵਕਤ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਜਾਂ ਵਿਰਲਾਪ 'ਚ ਵਿਅਰਥ ਨਾ ਗੁਆਓ ਬਲਕਿ ਸਾਰਥਕ ਅਤੇ ਲਾਹੇਵੰਦ ਬਣਾਓ ਤਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਜੀਵਨ 'ਚ ਕੁਝ ਬਦਲਾਓ ਆ ਸਕੇ ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਸਕੇ। ਤੁਹਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹੇ। ਇਹ ਆਸ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ-ਖੇੜੇ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਗੱਲ ਬਣੀ ਕਿ ਨਹੀਂ

-ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ

ਨਾ ਘੁੱਗੀ ਕਰੇ ਘੂੰ ਘੂੰ...

ਅੱਗੇ-ਪਿੱਛੇ ਫਿਰਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ, ਕਈ ਉਡੀਕਣ ਚਿਰ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ।
ਕਈ ਬਣਾ ਗਏ ਮੂਰਖ ਪਹਿਲਾਂ, ਕਈ ਬਣਾਉਣ ਨੂੰ ਫਿਰਦੇ।
ਪਰ ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਰੇਤੇ ਵਾਂਗੂੰ, ਸੁਪਨੇ ਆਏ ਕਿਰਦੇ।
ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਖਾਉਣੇ ਜੋਗਾ, ਛੱਡਿਆ ਕਿੱਥੇ ਮੂੰਹ-
ਕਿੱਦਾਂ ਟਾਹਲੀ 'ਤੇ ਘੁੱਗੀ ਕਰੇ ਘੂੰ ਘੂੰ...।

ਨਿੱਤ ਸਿਆਪਾ ਕੋਠੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ, ਕਰਦੀ ਏ ਕਰਤਾਰੀ
ਪੁੱਤ ਨਿਗ਼ਲ ਗਿਆ ਚਿੱਟਾ ਜੀਹਦਾ, ਹੈ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਮਾਰੀ
ਨੇਤਾ ਆਖੇ ਹੁਣ ਸੋਚਾਂਗੇ, ਦੇ ਦਿਓ ਫਿਰ ਇੱਕ 'ਵਾਰੀ'
ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਵੇਖੀਂ ਨਹੀਂ ਸਰਕਣੀ ਜੂੰ-
ਕਿੱਦਾਂ ਟਾਹਲੀ 'ਤੇ...।

ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਇਸ਼ਕੇ ਦੀ ਵੀ, ਚੱਲ ਪਈ ਨਵੀਂ ਕਹਾਣੀ
ਜਿਸ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਕਈਆਂ ਦੇ ਹੁਣ, ਲੰਘਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਾਣੀ
ਆਪਣੀ ਚਾਲ 'ਚ ਆਪੇ ਫਸ ਗਏ, ਪੈ ਗਏ ਵਾਹਣੋਂ-ਵਾਹਣੀ
ਉੱਠ ਉਹ ਕਮਲਿਆ ਚਰਖਾ ਤੇਰਾ, ਇਹ ਕਿਉਂ ਕੱਤਦੇ ਰੂੰ ?-
ਕਿੱਦਾਂ ਟਾਹਲੀ 'ਤੇ...।

ਲੁੱਟ ਕੇ ਲੈ ਗਏ ਮੇਲਾ ਤੇਰਾ ਚੁਗਦਾ ਫਿਰੇਂ ਲਿਫਾਫੇ
ਚੰਦ ਛਿਲੜਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕ ਕੇ ਮਿੱਤਰਾ ਲੱਭਣੇ ਨਹੀਂ ਮੁਨਾਫੇ
ਹਾਲੇ ਵਕਤ ਏ ਤੂੰ ਅਣਖ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈ ਸਿਰ 'ਤੇ ਸਾਫੇ
ਇਹ 'ਭੌਰੇ' ਸਭ ਬਣੇਂ ਸਿਕੰਦਰ, ਕਿਥੇ ਮੈਂ ਤੇ ਤੂੰ—
ਕਿੱਦਾਂ ਟਾਹਲੀ 'ਤੇ ਘੁੱਗੀ ਕਰੇ ਘੂੰ ਘੂੰ...।

ਰਾਜਾ ਖੜਾ ਪਹਾੜ ਮੇਂ.. !

ਚੰਗਾ ਭਲਾ ਆਪਣਾ ਛੋਟਾ ਰਾਜਾ ਕੱਛ 'ਚ ਤੀਰ ਕਮਾਨ ਲੈ ਕੇ ਊਰੀ ਵਾਂਗੂ ਘੁੰਮਦਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਹਾਈ ਕਮਾਨ ਨੇ ਐਂਵੇ ਬਾਤ ਦਾ ਵੜਿੰਗੜ ਬਣਾ'ਤਾ। ਵੜਿੰਗ ਬਾਦਸ਼ਾਹ 'ਤੋਂ ਤੀਰ ਹੀ ਖੋਹ ਲਏ। ਏਨਾ ਸੋਹਣਾ ਸੁਨੱਖਾ! ਰਹੇ ਰੱਬ ਦਾ ਨਾਂ, ਉੱਚਾ ਲੰਮਾ ਗੱਭਰੂ, ਮੁਕਤਸਰੀ ਕੁੜਤੇ 'ਚ ਐਨ ਫਬਦਾ ਸੀ। ਸ਼ੋਅਲੇ ਫ਼ਿਲਮ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਹਿੱਟ ਸੀ। ਇੰਜ ਸਮਝ ਲਵੋ ਕਿ ਰਾਜਾ ਵੜਿੰਗ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਕੰਨ ਤਰਸਣਗੇ। ਜਦ ਗੱਚ ਭਰ ਕੇ ਬੋਲਦਾ, 'ਬੀਬੀਓ! ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਕੀਤਾ, ਅਸੀਂ ਥੋੜਾ ਕਿਰਾਇਆ ਮੁਫ਼ਤ ਕਰਕੇ ਬਾਪੂ ਗੁੱਸੇ ਕਰ ਲਏ।' ਚੇਤਿਆਂ ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

ਚਰਨਜੀਤ ਭੁੱਲਰ

ਕੱਲ੍ਹ ਪਰਸੋਂ ਦੀ ਗੱਲ ਐ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਚੋਂ ਫ਼ਰਮਾਏ ਸਨ, 'ਬਾਰਾਂ ਪਾਂਜੇ 48'। ਜਿਵੇਂ ਅਰਸਤੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸ਼ਾਸਤਰ ਨੇ ਦੁਨੀਆ ਹਿਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਉਵੇਂ ਛੋਟੇ ਰਾਜਾ ਜੀ ਦੇ ਗਣਿਤ ਸ਼ਾਸਤਰ ਨੇ ਆਰੀਆ ਭੱਟ ਦੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਤੀਰ ਨਾਲ ਵਿੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। 'ਬਾਰਾਂ ਪਾਂਜੇ 48' ਦਾ ਪੇਟੈਂਟ ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ ਆਲੇ ਰਾਜੇ ਕੋਲ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਵੀ ਏਨਾ ਪਾਰਖੂ ਕਿ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਾਤ ਪਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਐਨ ਪੱਕੇ ਰੰਗ ਚਿਤਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਸਾਬਕਾ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਮਰਹੂਮ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਤਾਂ ਐਂਵੇ ਗ਼ੁੱਸਾ ਕਰ ਗਿਆ। ਪੋਚਵੀਂ ਪੱਗ ਆਲਾ ਵੜਿੰਗਾਂ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਜਦੋਂ ਘੋਟ ਘੋਟ ਕੇ ਬੋਲਦਾ ਸੀ, ਐਨ ਕੋਹਲੂ ਵਾਂਗ ਨਿਚੋੜ ਦਿੰਦਾ ਸੀ।

ਕੇਰਾ ਅੰਬਾਨੀਆਂ ਦੇ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਪੰਜ ਕਰੋੜ ਦੀ ਕਾਰ 'ਚ ਬੈਠੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਛੋਟੇ ਰਾਜਾ ਭਰੇ ਇਕੱਠ 'ਚ ਬੋਲੇ, 'ਮੇਰੇ ਕਾਲਜੇ 'ਚੋਂ ਰੁੱਗ ਭਰਿਆ ਗਿਆ।' ਦਰਦਮੰਦਾਂ ਦੇ ਦਰਦੀ ਨੂੰ ਹੁਣ ਸਾਰਾ ਪੰਜਾਬ 'ਮਿਸ ਯੂ' ਆਖੂ। ਏਨੇ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਨ ਕਿ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਰੰਗਲੇ ਸੱਜਣ ਦੇ ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਭੁਲੇਖੇ ਪੈਣਗੇ ਕਿ ਕਿਧਰੋਂ ਹੁਣ ਆਇਆ ਟੋਪੀ ਲੈ ਕੇ। ਭਮੱਕੜਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਚੇਤੇ ਆਇਆ। ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਰਾਜਾ ਜੀ ਏਨੇ ਦੂਰਅੰਦੇਸ਼ੀ ਸਨ ਕਿ ਬੱਸਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਡੀਆਂ

ਲਵਾਉਣ ਰਾਜਸਥਾਨ ਤੱਕ ਚਲੇ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਹੁਣ ਕੋਈ ਬੱਸ ਪਾਂ-ਪਾਂ ਕਰਦੀ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘੂ, ਓਹ ਰੱਬ ਦਾ ਬੰਦਾ ਚੇਤੇ ਆਊ।

'ਹੁਣ ਚੱਕ ਦਿਓ ਝਾੜੂ, ਖਿਲਾਰ ਦਿਓ ਝਾੜੂ, ਐਤਕੀਂ ਕੰਮ ਮੁਕਾ ਦਿਓ।' ਇਹ ਸਟੇਜੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਹੁਣ ਕੌਣ ਦੇਊ ਅਸਾਨੂੰ। ਰਾਜਾ ਜੀ ਸਟੇਜਾਂ ਦੀ ਆਨ, ਬਾਣ ਤੇ ਸ਼ਾਨ ਸਨ, ਤਾਂਹੀ ਗੋਲੂ-ਮੋਲੂ ਜੇਹਾ ਚਿਹਰਾ ਹੁਣ ਕਿਥੇ ਭੁੱਲਦੈ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਭੁੱਲਦਾ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਭੁਪੇਸ਼ ਬਘੇਲ ਵੀ ਨੀ। ਤਾਇਆ ਬਘੇਲ ਮੱਥਾ ਖਪਾਉਂਦਾ ਤੁਰ ਗਿਆ, ਬਈ! ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਗੁੱਡਾ-ਗੁੱਡੀ ਦਾ ਖੇਡ ਨਹੀਂ। ਓਹ ਖੈਰਖਵਾਹ ਵੀ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਨਾ ਗੁੱਡਾ ਰਿਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਗੁੱਡੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਜਣ ਤਾਂ ਹਾਲੇ ਵੱਡੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਦੁੱਖ 'ਚੋਂ ਨੀ ਨਿਕਲੇ ਸਨ, ਹੁਣ ਛੋਟੇ ਰਾਜਾ ਵੀ ਅੱਧ ਵਿਚਾਲੇ ਡੋਬਾ ਦੇ ਗਏ।

21 ਸਤੰਬਰ 2021 ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਔਹ ਵਗਾਹ ਮਾਰਿਆ। ਹੁਣ ਛੋਟਾ ਰਾਜਾ ਜੀ ਨੂੰ ਅਸਤੀਫ਼ੇ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪਿਆ। ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਮਾਰ ਔਹ ਗਏ। ਮਿੱਤਰ ਜਣੋ! ਜ਼ਮੀਰ ਤੇ ਅਣਖ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਨੀ ਕੀਤਾ, ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਕੁਰਸੀ ਵਾਰ ਆਏ। ਮਨ ਹੌਲਾ ਨਾ ਕਰੋ ਪੰਜਾਬੀ ਵੀਰੋ। ਛੋਟੇ ਰਾਜਾ ਜ਼ਰੂਰ ਆਉਣਗੇ ਇੱਕ ਦਿਨ। ਚਾਹੇ ਟੋਪੀ ਪਾ ਕੇ ਹੀ ਆਉਣ। ਬੱਸ, ਆਹ ਆਪਣੇ ਨਵਜੋਤ ਸਿੱਧੂ ਤੋਂ 'ਪੰਜਾਬ ਮਾਡਲ' ਲੈਣ ਗਏ ਨੇ। ਨਵੇਂ ਗਣਿਤ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਣਗੇ, ਹੇਕਾਂ ਲਾਉਣਗੇ। 'ਗੋਰਾ ਰੰਗ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੇਵੇ, ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਵੈਰ ਪਿਆ।'

ਮਜ਼ਾਲ ਐ ਜ਼ੁਬਾਨ 'ਚੋਂ ਕਦੇ ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਬੋਲਿਆ ਹੋਵੇ। ਚੰਨੀ ਤੇ ਰੰਧਾਵੇ ਪਤਾ ਨੀ ਕਿਉਂ, ਹੱਥ ਧੋ ਕੇ ਹੀ ਭਲੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪੈ ਨਿਕਲੇ। ਵੜਿੰਗ ਨੇ ਕਬੀਰ ਨੂੰ ਧਿਆ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਭ ਦੀ ਖੈਰ ਹੀ ਮੰਗੀ। ਚਲੋ ਛੱਡੋ ਜੀ, ਰਾਤ ਗਈ ਬਾਤ ਗਈ। ਅਸਾਡੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਮਸੀਤ ਹੀ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਪਟਿਆਲੇ ਆਲਾ ਰਾਜਾ, ਮੁਕਤਸਰ ਆਲਾ ਰਾਜਾ। ਦੋਵੇਂ ਅੱਥਰੇ ਨੇ, ਹੈ ਵੀ ਦੋਵੇਂ ਮਲਵਈ, ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਰਾਜਾ, ਦੂਜਾ ਛੋਟਾ ਰਾਜਾ। ਸਾਂਝਗਿਰੀ ਤਾਂ ਦੇਖੋ, ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਰਾਜੇ ਵਜੋਂ ਮਕਬੂਲ, ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਅਸਤੀਫ਼ੇ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ, ਦੋਵੇਂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਸਕੇ।

ਸੱਚਮੁੱਚ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਇਹ ਸੱਜਣ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਸਾਂਢੂ ਹੀ ਜਾਪਦੇ ਨੇ। ਮੂਰਖਦਾਸੋ! ਸਮਾਂ ਵੀ ਰੁਸਤਮੇ ਹਿੰਦ ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਹੀ ਹੈ, ਬੱਸ ਦਿਲ ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਆਖੋ, 'ਜਿੱਧਰ ਗਿਆ ਬਾਣੀਆ, ਉੱਧਰ ਗਿਆ ਬਾਜ਼ਾਰ।' ਪਰ ਛੋਟੇ ਰਾਜਾ ਜੀ, ਹੁਣ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਤੋਂ ਸੁਰਖ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਨੇ। ਬਾਜ਼ਾਰ ਵੀ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਪਹਾੜਾਂ 'ਤੇ ਵੀ। ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੋਨੇ ਬੈਠ ਜ਼ਰੂਰ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰਨਗੇ। ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਨੀ ਕਿ ਕਿਧਰੋਂ ਵੱਡੇ ਰਾਜਾ ਜੀ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਣ।

ਸਾਹਿਤ ਸਭੱਈਏ

ਵਿਅੰਗ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਅਕਸਰ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਨਵੇਂ ਘੜੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਚ ਬੜਾ ਕੁਝ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਕੋਈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਈ ਵਰਤਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਕੁੱਖ ਵਿਚੋਂ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਜਨਮ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਦੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਭਾਣਾ ਇਹ ਵਾਪਰਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਾਹਿਤਕ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੰਪਾਦਕੀ ਵਿਚ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਸੰਪਾਦਕੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸਾਹਿਤ ਸਭੱਈਏ ਉਹ ਲੋਕ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਹਿਤ ਨਾ਼ਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗਹਿਰਾ ਲਗਾਓ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਇਹ ਲੋਕ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾਵਾਂ ਉਪਰ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਯੋਗਤਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਬਣੀਆਂ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਵੇ਼ਲੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਿਰ-ਧੜ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਵੀ ਖੁੱਲੇਆਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਗੁਸ਼ਤਾਖ਼ੀ ਕਰ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਇਹ ਉਸ 'ਤੇ ਜਾਨ-ਲੇਵਾ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਤੀਕ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਕੁਝ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਵੀ ਹਾਂ। ਪਰ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਨਾਲੇ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਨਹੀਂ ਬਰੈਂਪਟਨ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੈਨੇਡਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਾ਼ਲ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਵਾ਼ਲਾ ਦੇਸ਼, ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਇਥੇ ਵੱਸਦੇ ਲੋਕ ਇੰਝ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਭਾਈ ਕਈ ਕੁਝ ਸਾਡੇ ਧੁਰ ਅੰਦਰ ਪਿਆ ਉਥੇ ਕਿੰਝ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ? ਸਾਡਾ ਵਿਹਾਰ, ਸਲੀਕਾ, ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ, ਚੌਧਰ ਦੀ ਭੁੱਖ ਤੇ ਆਪਣੀ ਮਿਥੀ ਹੱਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਸਾਹ ਲੈਣ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾ ਸਿਰਜਿਆ ਨਿਜ਼ਾਮ ਹੈ। ਇਸ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਵੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਖ਼ਲਾਕੀ ਫ਼ਰਜ ਹੈ।

ਮਲਵਿੰਦਰ
ਫੋਨ: 365 994 6744

ਸੱਤ ਸਾਗਰ ਪਾਰ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾਵਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਬੜੀ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਾ਼ਲ ਆਪਣਾ ਸਾਹਿਤਕ ਫ਼ਰਜ਼ ਨਿਭਾਅ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਹੈ ਨਾ! ਕਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਕਦੋਂ ਅੰਦਰ ਹਉਮੈ ਅੰਗੜਾਈ ਲੈ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦਾ। ਇਸ ਹਉਮੈ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭੱਈਏ ਦਾ ਜਨਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਹਿਤ ਸਭੱਈਆ ਹੋਣ ਲਈ ਕੁਝ ਗੁਣ ਵੀ ਦਰਕਾਰ ਹਨ। ਸਭਾ ਵਿਚਲੇ ਬੌਸ-ਨੁਮਾ ਬੰਦੇ ਮੂਹਰੇ ਟਪੂਸੀਆਂ ਨਾ ਮਾਰਨੀਆਂ। ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਿਆਂ ਮਿੱਤਰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੀ ਸੁਚੱਜੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਨਰ ਹੋਣਾ। ਇਰਾਦੇ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਆਉਂਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਵਰਤਣੇ ਹਨ, ਲੁਕਾ ਕੇ ਰੱਖਣੇ। ਆਪਣੇ ਪਹਿਰਾਵੇ, ਵਿਹਾਰ ਅਤੇ ਬੋਲਚਾਲ ਵਿਚ ਆਕਰਸ਼ਣ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ। ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣੇ ਰਹਿਣਾ। ਦੂਜਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਕਰਵਾਏ ਕੰਮਾ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਰੱਖਣਾ। ਹੋਰਨਾਂ ਨਾ਼ਲ ਨੇੜਤਾ ਬਣਾਉਣੀ। ਇੰਝ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨਾ ਕਿ ਲੋਕ ਤੁਹਾਡੇ ਮੁਥਾਜ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਣ। ਇਮਾਨਦਾਰੀ, ਨਿਮਰਤਾ ਵਰਗੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾ਼ਲ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾ਼ਲੇ ਨੂੰ ਨਿਹੱਥਾ ਕਰ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਮਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਭੇਸ ਵਿਚ ਸੂਹੀਏ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ, ਵਰਗੇ ਗੁਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਹਿਤ ਸਭੱਈਆ ਦੀ ਪਦਵੀ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ੌਫ਼ਜਦਾ ਰੱਖਣਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਾਅਦਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਤੁਹਾਡੀ ਪਦਵੀ ਉਪਰ ਪਕੜ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਸਾਹਿਤ ਸਭੱਈਏ ਦੀਆਂ ਜ਼ੁਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੀ:::

ਸਾਹਿਤ ਸਭੱਈਏ ਦਾ ਕੰਮ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮੁੱਚੇ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਉਸਦੀ ਮੁੱਠੀ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਡਾਇਸ 'ਤੇ ਬੁਲਾਉਣਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਇਹ ਉਸ ਸੰਚਾਲਕ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਉਪਰ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਡਾਇਸ ਉਪਰ ਆਏ ਬੰਦੇ ਨੇ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਬੋਲਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਵੀ ਸੰਚਾਲਕ ਦੀ ਘੂਰੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਸਾਹਮਣੇ ਘੱਟ ਤੇ ਸੰਚਾਲਕ ਵੱਲ ਵੱਧ ਵੇਖਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਚਾਲਕ ਦੀ ਘੂਰੀ-ਨੁਮਾ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਆਪਣਾ ਭਾਸ਼ਣ ਤੁਰੰਤ ਭਾਵ ਨਾ਼ਲ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਤੁਹਾਡੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠਲੀ ਭੋਇੰ ਵਿਚ ਹਲਚਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਬੇਇਜ਼ਤ ਹੋਏ ਮੂੰਹ ਲਮਕਾਅ ਆਪਣਾ ਆਸਣ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਹੋ ਸਕਦੈ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੰਚਾਲਕ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਜਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਧੀਮੀ ਸੁਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਗੁਸ਼ਤਾਖ਼ੀ ਲਈ ਮੁਆਫ਼ੀ ਵੀ ਮੰਗਣੀ ਪਵੇ।

ਦੋਸਤੋ! ਇਹ ਸਨ ਸਾਹਿਤ ਸਭੱਈਏ ਬਾਰੇ ਥੋੜੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ। ਤੁਹਾਡਾ ਵੀ ਜੇ ਕਿੱਧਰੇ ਅਜਿਹੇ ਸਭੱਈਏ ਨਾ਼ਲ ਵਾਹ ਪਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਪਰ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਉਸਦੀ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਲੈਣੀ। ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਡਾਇਸ ਉਪਰ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਵੀ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਉਦਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਘਰ ਆ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਧ ਕੋਲ ਖਲੋ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਭੜਾਸ ਕੱਢ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਦਿਖਾਵਾ ਇਹ ਕਰੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਹਿਤ ਸਭੱਈਏ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜਲੇ ਸਾਥੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਹੋ। ਵਰਨਾ ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਸਹਿਮਤੀਆਂ ਉਪਰ ਜਾਨਲੇਵਾ ਹਮਲੇ ਹੁੰਦੇ ਵੀ ਵੇਖੇ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਗੱਲਾਂ ਫਿਰ ਕਦੀ ਕਰਾਂਗੇ।

ਕਹਾਣੀ

ਖੂੰਜੇ ਵਾਲਾ ਕਮਰਾ

'ਕਰਤਾਰ ਸਿਆਂ... ਸੁੱਤਾ ਪਿਐਂ?'

'ਨਹੀਂ... ਦੱਸ।'

'ਅੱਜ ਕੁਝ ਮਿੱਠਾ ਖਾਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕਰਦਾ।'

ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਾਸਾ ਲੈ ਕੇ ਬਚਨ ਕੌਰ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ। ਸਿਰਹਾਣੇ ਪਈਆਂ ਐਨਕਾਂ ਲਾਈਆਂ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਤੱਕਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

'ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਜਗਜੀਵਨ ਨੂੰ ਆਖਾਂਗੇ, ਜਲੇਬੀਆਂ ਲੈ ਆਊ।'

'ਕੱਲ੍ਹ ਵੀ ਤਾਂ ਤੂੰ ਇਹੋ ਆਖਿਆ ਸੀ।'

ਬਾਪੂ ਨੇ ਐਨਕਾਂ ਲਾਹ ਕੇ ਮੁੜ ਸਿਰਹਾਣੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀਆਂ।

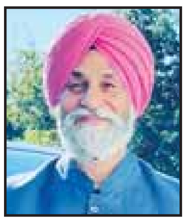

ਖੂੰਜੇ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਚਿਰ ਚੁੱਪ ਰਹੀ। ਫਿਰ ਬਚਨ ਕੌਰ ਨੇ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਹੱਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ।

'ਯਾਦ ਐ... ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪਹਿਲੀ ਲੋਹੜੀ 'ਤੇ ਤੂੰ ਜਲੇਬੀਆਂ

ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ 'ਅਮਰ'
ਸ਼ਿਕਾਗੋ, (ਯੂ.ਐਸ.ਏ.)
ਫੋਨ: 773-507-8043

ਆਪਣੇ ਕੁੜਤੇ ਹੇਠ ਲੁਕੋ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਸੀ?'

'ਬੀਬੀ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਸੀ ਮੈਂ।'

'ਤੇ ਹੁਣ?'

ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਹਰੋਂ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੱਸਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੋਂ ਇੰਨੇ ਹੌਲੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਕਦੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੈਰ ਪੈਂਦਾ ਤਾਂ ਵਿਹੜੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਘਰ ਆ ਗਿਆ। ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਕਹੀ, ਸਿਰ 'ਤੇ ਪਰਨੇ ਦਾ ਲੜ ਤੇ ਚਿਹਰੇ ਉੱਤੇ ਧੁੱਪ ਨਾਲ ਪੱਕਿਆ ਰੰਗ। ਬਚਨ ਕੌਰ ਤੰਦੂਰ ਅੱਗੇ ਬੈਠੀ ਰੋਟੀ ਲਾਉਂਦੀ ਤੇ ਕੋਲ ਖੇਡਦੇ ਨਿੱਕੇ ਜਗਜੀਵਨ ਨੂੰ ਅੱਗ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ।

ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਮਰੇ ਦੋਵੇਂ ਅੱਗ ਦੀ ਲਾਟ ਵਰਗੇ ਸਨ। ਪਰ ਉਸ ਲਾਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਘੱਟ, ਘਰ ਲਈ ਵੱਧ ਬਲਣਾ ਸਿੱਖਿਆ ਸੀ।

ਜਗਜੀਵਨ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਇੱਕ ਕਿੱਲਾ ਗਹਿਣੇ ਪਿਆ। ਧੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵੇਲੇ ਬਚਨ ਕੌਰ ਦੀਆਂ ਵੰਗਾਂ ਲਹਿ ਗਈਆਂ। ਪੱਕਾ ਮਕਾਨ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਮਿਸਤਰੀਆਂ ਨਾਲ ਆਪ ਇੱਟਾਂ ਚੁੱਕਦਾ ਰਿਹਾ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਪੌੜੀ ਤੋਂ ਤਿਲਕ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਗੋਡੇ 'ਤੇ ਸੱਟ ਲੱਗੀ। ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਿਆ, ਪਰ ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਉਹ ਫਿਰ ਰੇਤ ਵਾਲੀ ਟਰਾਲੀ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ।

'ਦੋ ਦਿਨ ਬਹਿ ਵੀ ਜਾ,' ਬਚਨ ਕੌਰ ਨੇ ਝਿੜਕਿਆ ਸੀ।

'ਛੱਤ ਪੈ ਜਾਵੇ... ਫਿਰ ਬਹਿ ਲਵਾਂਗੇ।'

ਛੱਤ ਪੈ ਗਈ। ਫਿਰ ਹੋਰ ਕੰਮ ਆ ਗਏ। ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਬੈਠਣ ਦੀ ਵਿਹਲ ਉਦੋਂ ਮਿਲੀ, ਜਦੋਂ ਉੱਠਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸਮੇਂ ਤੇ ਹਾਲਾਤ ਨਾਲ ਲੜਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਟ ਵਰਗੀ ਜਵਾਨੀ ਕਦੋਂ ਰਾਖ ਹੁੰਦੀ ਗਈ, ਇਹਦਾ ਹਿਸਾਬ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।

*

ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਜੇ ਵਿਹੜੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਬਾਹਰਲਾ ਬੂਹਾ ਦਿਸਦਾ ਸੀ, ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਕੰਮ ਵੀ। ਕੋਈ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਬਚਨ ਕੌਰ ਆਖਦੀ— 'ਪੁੱਤ, ਚਾਹ ਪੀ ਕੇ ਜਾਈਂ।'

ਪੋਤਾ ਏਕਮ ਸਕੂਲੋਂ ਆ ਕੇ ਬਸਤਾ ਬਾਪੂ ਦੇ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਸੁੱਟਦਾ ਤੇ ਆਪ ਬੇਬੇ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿੱਚ ਸਿਰ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ।

ਫਿਰ ਘਰ ਨਵਾਂ ਸਜਿਆ।

ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਸੋਫ਼ਾ ਆ ਗਿਆ। ਕੰਧ 'ਤੇ ਵੱਡੀ ਸਕਰੀਨ ਲੱਗ ਗਈ। ਪਰਦਿਆਂ ਦੇ ਰੰਗ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਗੱਦੇ ਆਏ। ਮੰਜਿਆਂ ਦਾ ਰੰਗ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਸੀ।

'ਬਾਪੂ ਜੀ, ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਪਿੱਛੇ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਪੈ ਜਾਓ। ਇੱਥੇ ਕੰਮ ਮੁੱਕ ਲੈਣ ਦਿਓ,' ਜਗਜੀਵਨ ਨੇ ਆਖਿਆ।

ਬਚਨ ਕੌਰ ਆਪਣਾ ਦਵਾਈਆਂ ਵਾਲਾ ਡੱਬਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਤੁਰ ਪਈ। ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖੂੰਡੀ ਚੁੱਕ ਲਈ। ਕੰਮ ਦਸਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੁੱਕ ਗਿਆ। ਮੰਜੇ ਮੁੜ ਨਾ ਆਏ।

ਪਿੱਛੇ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਦੀ ਖਿੜਕੀ ਵਿਚੋਂ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਦੀ ਕੰਧ ਦਿਸਦੀ ਸੀ। ਧੁੱਪ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਆਉਂਦੀ, ਘਰ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੂਰੋਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਤੇ ਘਰ ਦੇ ਜੀਅ ਲੋੜ ਵੇਲੇ ਆਉਂਦੇ।

ਸਵੇਰੇ ਚਾਹ ਤੇ ਦਵਾਈ।

ਦੁਪਹਿਰੇ ਰੋਟੀ।

ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਫਿਰ ਰੋਟੀ ਤੇ ਦਵਾਈ।

ਨੂੰਹ ਰੇਸ਼ਮੋ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਨੌਕਰੀ, ਬੱਚੇ ਤੇ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਦੌੜਦੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਜਗਜੀਵਨ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਸੀ; ਉਹ ਥੱਕ ਕੇ ਮੁੜਦਾ। ਹਰ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਥਕਾਵਟ ਸੀ, ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਸੀ। ਬੁੱਢਿਆਂ ਕੋਲ ਸਿਰਫ਼ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੰਮ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

'ਰੇਸ਼ਮੋ ਪੁੱਤ...'

'ਜੀ ਬੀਬੀ ਜੀ?'

'ਇੱਕ ਗੱਲ ਸੁਣੀਂ...'

'ਬੱਸ ਦੋ ਮਿੰਟ, ਆਈ।'

ਬਚਨ ਕੌਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਘਰ ਦੇ ਇਹ ਦੋ ਮਿੰਟ ਘੜੀ ਵਾਲੇ ਦੋ ਮਿੰਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਕਦੇ ਦੁਪਹਿਰ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ, ਕਦੇ ਸ਼ਾਮ।

ਜਦੋਂ ਰੇਸ਼ਮੋ ਆਉਂਦੀ ਤਾਂ ਪੁੱਛਦੀ—'ਹਾਂ ਜੀ, ਕੀ ਚਾਹੀਦਾ?'

ਬੇਬੇ ਕਈ ਵਾਰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕੀ ਮੰਗਣਾ ਸੀ। ਕਈ ਵਾਰ ਯਾਦ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਨੂੰਹ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫ਼ੋਨ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਕਾਹਲ ਵੇਖ ਕੇ ਆਖ ਦਿੰਦੀ— 'ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪੁੱਤ... ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰ।'

ਕਈ ਵਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਚਾਹੀਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਉਸ ਦਿਨ ਗਲੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕੁੜੀ ਦਾ ਹਾਸਾ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਧੀ ਯਾਦ ਆਈ ਸੀ। ਉਹ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਛੋਟੀ ਹੁੰਦੀ ਉਹ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੱਸਦੀ ਸੀ—ਸਾਹ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਹਾਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੁੱਕਦਾ। ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਲਈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੈਠਣਾ ਪੈਣਾ ਸੀ।

ਇੱਕ ਦੁਪਹਿਰ ਬਚਨ ਕੌਰ ਨੇ ਖਾਣੇ ਦਾ ਢੱਕਣ ਚੁੱਕਿਆ। ਦਾਲ ਦੀ ਕੌਲੀ ਪਈ ਸੀ, ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਰੇਸ਼ਮੋ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਰੋਟੀ ਲੈਣ ਮੁੜੀ ਸੀ। ਉੱਥੇ ਦਫ਼ਤਰੋਂ ਫ਼ੋਨ ਆ ਗਿਆ, ਫਿਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੱਜ ਗਈ ਤੇ ਰੋਟੀ ਉੱਥੇ ਹੀ ਪਈ ਰਹਿ ਗਈ। ਬਚਨ ਕੌਰ ਨੇ ਦੋ ਵਾਰ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ। ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਬੁਲਾਇਆ।

ਅੱਗੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ।

'ਛੱਡ, ਮੈਂ ਲੈ ਆਉਂਦਾ,' ਉਹ ਮੰਜੇ ਤੋਂ ਉੱਠਣ ਲੱਗਾ। ਗੋਡੇ ਨੇ ਸਾਥ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੁੜ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਬਚਨ ਕੌਰ ਨੇ ਸਿਰਹਾਣੇ ਹੇਠੋਂ ਬਿਸਕੁਟਾਂ ਦਾ ਪੈਕਟ ਕੱਢਿਆ। ਦੋ ਬਚੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਉਸ ਨੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫੜਾਇਆ, ਦੂਜਾ ਆਪ ਖਾਣ ਲੱਗ ਪਈ।

'ਚਾਹ ਨਾਲ ਖਾਣ ਲਈ ਰੱਖੇ ਸੀ,' ਬਾਪੂ ਬੋਲਿਆ।

'ਕੋਈ ਨਾ... ਚਾਹ ਇਕੱਲੀ ਵੀ ਪੀ ਲਵਾਂਗੇ।'

ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਬਿਸਕੁਟ ਚੱਬਦੇ ਰਹੇ।

ਕਦੇ ਇਸੇ ਘਰ ਵਿਚ ਖੇਤੋਂ ਮੁੜੇ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਵੀ ਬਿਨਾਂ ਗਿਣਿਆਂ ਪੱਕਦੀਆਂ ਸਨ।

ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤ੍ਰਬਕ ਕੇ ਉੱਠ ਬੈਠਦਾ।

'ਬਚਨੋ, ਬੋਰੀਆਂ ਅੰਦਰ ਕਰ ਲਈਆਂ? ਮੀਂਹ ਆਉਂਦਾ ਲੱਗਦਾ।'

'ਕਿਹੜੀਆਂ ਬੋਰੀਆਂ? ਸੌਂ ਜਾ... ਹੁਣ ਸਾਡਾ ਕਿਹੜਾ ਦਾਣਾ ਬਾਹਰ ਪਿਐ।'

ਉਹ ਕੁਝ ਚਿਰ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਤੱਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਫਿਰ ਖਿੜਕੀ, ਦਵਾਈਆਂ ਵਾਲੀ ਮੇਜ ਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਪਿੱਛੇ ਟੰਗੇ ਕੱਪੜੇ ਪਛਾਣ ਲੈਂਦਾ।

'ਹਾਂ... ਮੈਂ ਸਮਝਿਆ...'

ਗੱਲ ਅਧੂਰੀ ਛੱਡ ਕੇ ਲੇਟ ਜਾਂਦਾ।

ਬਚਨ ਕੌਰ ਵੀ ਕਦੇ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਬਾਂਹ ਅੱਗੇ ਕਰਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਨਿੱਕੇ ਜਗਜੀਵਨ ਨੂੰ ਮੰਜੇ ਤੋਂ ਡਿੱਗਣ ਤੋਂ ਬਚਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਖੂੰਜੇ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਪਏ ਸਨ। ਮਨ ਅਜੇ ਵੀ ਉਸ ਘਰ ਵਿਚ ਫਿਰਦੇ ਸਨ, ਜਿੱਥੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਸੀ।

ਉਸ ਐਤਵਾਰ ਏਕਮ ਨੂੰ ਸਕੂਲੋਂ ਕੰਮ ਮਿਲਿਆ—ਆਪਣੇ ਘਰ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਬਣਾਉਣਾ ਸੀ ਤੇ ਲਿਖਣਾ ਸੀ ਕਿ ਕੌਣ ਕਿੱਥੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਰੰਗਾਂ ਵਾਲੀ ਡੱਬੀ ਲੈ ਕੇ ਦਾਦੇ ਦੇ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਆ ਬੈਠਾ।

'ਬਾਪੂ ਜੀ, ਇਹ ਡਰਾਇੰਗ ਰੂਮ... ਇਹ ਮੰਮੀ-ਪਾਪਾ ਦਾ ਕਮਰਾ... ਇਹ ਮੇਰਾ...'

ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਖ਼ੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਵੇਖਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

'ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕਮਰਾ ਇੱਥੇ, ਪਿੱਛੇ।'

ਏਕਮ ਨੇ ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਡੱਬਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।

'ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ?'

'ਨਹੀਂ ਪੁੱਤ, ਪਹਿਲਾਂ ਅੱਗੇ।'

'ਫਿਰ ਪਿੱਛੇ ਕਿਉਂ ਆ ਗਏ?'

ਬਾਪੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਖੂੰਡੀ ਦੇ ਸਿਰੇ ਨਾਲ ਫ਼ਰਸ਼ 'ਤੇ ਪਿਆ ਕਾਗਜ਼ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਪਾਸੇ ਕੀਤਾ।

'ਅੱਗੇ ਨਵਾਂ ਸਾਮਾਨ ਆ ਗਿਆ ਸੀ।'

ਏਕਮ ਕੁਝ ਦੇਰ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ।

'ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਤਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਹੋ... ਇਸ ਕਰਕੇ?'

ਬਚਨ ਕੌਰ ਦੀ ਉਂਗਲ, ਜਿਹੜੀ ਪੋਤੇ ਦੇ ਵਾਲਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਹੀ ਰੁਕ ਗਈ।

'ਨਹੀਂ ਪੁੱਤ...' ਉਸ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਪਰ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਸੁੱਝੀ।

ਉਸ ਸ਼ਾਮ ਏਕਮ ਆਪਣਾ ਨਕਸ਼ਾ ਖਾਣੇ ਵਾਲੀ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਲੈ ਆਇਆ।

'ਪਾਪਾ, ਮੇਰੇ ਕਮਰੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਕਮਰਾ ਹੋਰ ਬਣਾ ਦੇਈਏ?'

'ਕਿਉਂ?'

'ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਤੇ ਮੰਮੀ ਬੁੱਢੇ ਹੋਵੋਗੇ, ਉੱਥੇ ਰਹਿ ਲਿਓ। ਪਿੱਛੇ ਵਾਲੇ ਵਿਚ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੀ। ਅੱਜ ਬੀਬੀ ਪਾਣੀ ਮੰਗ ਰਹੀ ਸੀ, ਮੈਂ ਕੋਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ।'

ਜਗਜੀਵਨ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਰੋਟੀ ਦੀ ਬੁਰਕੀ ਰੁਕ ਗਈ।

ਰੇਸ਼ਮੋ ਨੇ ਨਕਸ਼ੇ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ। ਬੱਚੇ ਨੇ ਖੂੰਜੇ ਵਾਲੇ ਛੋਟੇ ਡੱਬੇ ਵਿਚ ਦੋ ਮੰਜੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਰੰਗ ਭਰੇ ਸਨ।

ਉਹ ਡੱਬਾ ਅਜੇ ਚਿੱਟਾ ਸੀ।

'ਇਹਨੂੰ ਰੰਗ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ?' ਉਸ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

'ਰਹਿ ਗਿਆ... ਕੱਲ੍ਹ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ।'

ਜਗਜੀਵਨ ਕੁਝ ਚਿਰ ਉਸ ਬੇਰੰਗ ਖੂੰਜੇ ਵੱਲ ਵੇਖਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਰਾਤ ਉਹ ਬੇਬੇ-ਬਾਪੂ ਕੋਲ ਜਾ ਬੈਠਾ। ਬਚਨ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਚਾਦਰ ਦੀਆਂ ਸਿਲਵਟਾਂ ਹੱਥ ਨਾਲ ਸਿੱਧੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਪੁੱਤ ਲਈ ਬੈਠਣ ਦੀ ਥਾਂ ਹੋਰ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੋਵੇ।

'ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਕੰਮ ਠੀਕ ਐ ਪੁੱਤ?'

'ਹਾਂ ਬੀਬੀ।'

'ਤੇਰੀ ਖੰਘ ਹਟੀ?'

ਜਗਜੀਵਨ ਨੇ ਮਾਂ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ। ਤਿੰਨ ਰਾਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖੰਘ ਆਈ ਸੀ। ਪਿੱਛੇ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਤੱਕ ਉਹ ਖੰਘ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਸੀ। ਉੱਥੋਂ ਆਉਂਦੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾ ਲਿਆ।

'ਬਾਪੂ... ਤੁਸੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇੱਥੇ ਔਖੇ ਓ?'

ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬਚਨ ਕੌਰ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ, ਫਿਰ ਪੁੱਤ ਵੱਲ।

'ਪੁੱਤ, ਰੋਟੀ ਵਿਚ ਲੂਣ ਘੱਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੱਸ ਦੇਈਏ। ਹੁਣ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਆਖੀਏ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਵੀ ਬੈਠ ਜਾਇਆ ਕਰੋ?'

ਜਗਜੀਵਨ ਮੰਜੇ ਦੀ ਢਿੱਲੀ ਦੌਣ ਨੂੰ ਉਂਗਲ ਨਾਲ ਛੋਂਹਦਾ ਰਿਹਾ।

'ਤੁਹਾਡੇ ਮੰਜੇ ਅੱਗੇ ਕਰ ਦੇਣੇ ਆਂ,' ਉਸ ਨੇ ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਆਖਿਆ।

ਬਚਨ ਕੌਰ ਨੇ ਝੱਟ ਪੁੱਤ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ।

'ਅੱਗੇ ਬੂਹਾ ਦਿਸਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਕੋਈ ਆਉਂਦਾ-ਜਾਂਦਾ ਮੱਥੇ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ।'

'ਹਾਂ ਬੀਬੀ, ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਆਂ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਾਮਾਨ ਪਾਸੇ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ।'

ਉਸ ਰਾਤ ਬਚਨ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋਵੇਂ ਸੂਟ ਤਹਿ ਕਰਕੇ ਸਿਰਹਾਣੇ ਰੱਖ ਲਏ। ਦਵਾਈਆਂ ਵਾਲੇ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚੋਂ ਖਾਲੀ ਪੱਤੇ ਕੱਢ ਦਿੱਤੇ।

'ਇਹ ਕੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈ?' ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

'ਕੁਝ ਨਹੀਂ... ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲੱਭਣੀਆਂ ਨਾ ਪੈਣ।'

ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਜਗਜੀਵਨ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਨਿਕਲ ਆਇਆ। ਅਗਲੇ ਐਤਵਾਰ ਘਰ ਮਹਿਮਾਨ ਆ ਗਏ। ਫਿਰ ਰੇਸ਼ਮੋ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਬੈਠਕ ਵਾਲੀ ਅਲਮਾਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰ ਲੈਣ। ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਰੱਖਣਗੇ?

ਗੱਲ ਠੀਕ ਸੀ। ਥਾਂ ਬਣਾਉਣੀ ਪੈਣੀ ਸੀ।

ਬਚਨ ਕੌਰ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਐਤਵਾਰ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਕੱਪੜੇ ਬਦਲ ਲਏ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਐਤਵਾਰ ਦੁਪਹਿਰ ਤੱਕ ਉਡੀਕਦੀ ਰਹੀ। ਤੀਜੇ ਐਤਵਾਰ ਉਸ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਦਵਾਈਆਂ ਵਾਲਾ ਡੱਬਾ ਹੁਣ ਉਹ ਹਰ ਰਾਤ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਰੱਖਦੀ ਸੀ।

ਸਰਦੀ ਵਧਣ ਲੱਗ ਪਈ।

ਇੱਕ ਰਾਤ ਬਚਨ ਕੌਰ ਨੇ ਆਖਿਆ—'ਕਰਤਾਰ ਸਿਆਂ, ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਫੜੀਂ।'

ਉਸ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਮੰਜਿਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਬਾਂਹ ਵਧਾਈ।

'ਠੰਢ ਲੱਗਦੀ?'

'ਨਹੀਂ... ਬੱਸ ਫੜੀ ਰੱਖ।'

ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਬੋਲੀ—

'ਜਗਜੀਵਨ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀਂ।'

'ਕੀ ਹੋਇਆ?'

'ਕੁਝ ਨਹੀਂ... ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕਰਦਾ।'

ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਇੱਕ ਵਾਰ, ਫਿਰ ਦੂਜੀ ਵਾਰ।

ਅੱਗੋਂ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਆਇਆ।

ਉਹ ਖੂੰਡੀ ਟੇਕਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੱਕ ਗਿਆ। ਰੇਸ਼ਮੋ ਰਸੋਈ ਦਾ ਕੰਮ ਮੁਕਾ ਰਹੀ ਸੀ।

'ਪੁੱਤ, ਜਗਜੀਵਨ ਜਾਗਦਾ?'

'ਹੁਣੇ ਸੁੱਤੇ ਨੇ ਬਾਪੂ ਜੀ। ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਕੋਈ ਕੰਮ ਸੀ?'

'ਨਹੀਂ... ਬਚਨੋ ਯਾਦ ਕਰਦੀ ਸੀ।'

'ਸਵੇਰੇ ਬੈਠ ਜਾਣਗੇ ਕੋਲ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਚਾਹੀਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ।'

ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁੜ ਆਇਆ।

'ਸੁੱਤਾ ਪਿਐ,' ਉਸ ਨੇ ਬਚਨ ਕੌਰ ਦਾ ਹੱਥ ਮੁੜ ਫੜਦਿਆਂ ਆਖਿਆ।

'ਚੱਲ, ਸੌਣ ਦੇ... ਸਵੇਰੇ ਕੰਮ 'ਤੇ ਵੀ ਜਾਣਾ।'

ਇਹ ਉਸ ਰਾਤ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਖ਼ਰੀ ਗੱਲ ਸੀ।

ਸਵੇਰੇ ਜਦੋਂ ਰੇਸ਼ਮੋ ਚਾਹ ਲੈ ਕੇ ਆਈ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਚਨ ਕੌਰ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜੀ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਕੰਬ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਚਨ ਕੌਰ ਦਾ ਹੱਥ ਅਡੋਲ ਸੀ।

ਉਸ ਦਿਨ ਬੇਬੇ ਨੂੰ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਬੈਠਕ ਦਾ ਸੋਫ਼ਾ ਪਾਸੇ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੇਜ਼ ਵੀ ਹਟ ਗਿਆ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਅਲਮਾਰੀ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ। ਚਿੱਟੀ ਚਾਦਰ ਵਿਛਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਥਾਂ ਨਿਕਲ ਆਈ ਸੀ।

ਜਗਜੀਵਨ ਮਾਂ ਦੇ ਸਿਰਹਾਣੇ ਬੈਠਾ ਰੋਂਦਾ ਰਿਹਾ—'ਬੀਬੀ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਬੋਲ ਤਾਂ ਸਹੀ...'

ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਬਚਨ ਕੌਰ ਦਾ ਮੰਜਾ ਡਾਹੁਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇੱਥੋਂ ਬਾਹਰਲਾ ਬੂਹਾ ਸਾਫ਼ ਦਿਸਦਾ ਸੀ। ਬਚਨ ਕੌਰ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਸਨ।

*

ਬੇਬੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਿੱਛੇ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਦੋ ਮੰਜੇ ਰਹੇ, ਪਰ ਸਾਹ ਇੱਕ ਹੀ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪਹਿਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਰੋਟੀ ਦੇ ਦੋ ਹਿੱਸੇ ਕਰ ਲੈਂਦਾ। ਫਿਰ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਮੁੜ ਦੂਜੇ ਉੱਤੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦਾ।

ਇੱਕ ਵਾਰ ਰੇਸ਼ਮੋ ਨੇ ਬੇਬੇ ਦਾ ਮੰਜਾ ਚੁਕਵਾਉਣਾ ਚਾਹਿਆ।

'ਰਹਿਣ ਦੇ ਪੁੱਤ,' ਉਸ ਨੇ ਆਖਿਆ। 'ਮੇਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਰੱਖਣ ਦੇ ਕੰਮ ਆ ਜਾਂਦਾ।'

ਉਸ ਮੰਜੇ ਉੱਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਾ ਰੱਖੀ। ਜਗਜੀਵਨ ਨੇ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਬੈਠਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਵੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਬਾਂਹ ਫੜ ਕੇ ਲੈ ਆਇਆ। ਪਰ ਉੱਥੇ ਉਸ ਲਈ ਕੁਰਸੀ ਸੀ; ਮੰਜੇ ਲਈ ਥਾਂ ਬਣਾਉਣੀ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਸੀ।

ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬੈਠ ਕੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬੋਲਿਆ—

'ਲੱਕ ਥੱਕ ਗਿਆ ਪੁੱਤ, ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਪੈ ਜਾਵਾਂ।'

ਉਹ ਮੁੜ ਉਸੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਚੱਲਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਸਵੇਰੇ ਚਾਹ ਤੇ ਦਵਾਈ।

ਦੁਪਹਿਰੇ ਰੋਟੀ।

ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਫਿਰ ਰੋਟੀ ਤੇ ਦਵਾਈ।

ਹੁਣ ਆਵਾਜ਼ ਵੀ ਘੱਟ ਆਉਂਦੀ ਸੀ।

ਏਕਮ ਰੋਜ਼ ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਪੂ ਕੋਲ ਬੈਠਦਾ। ਕਦੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ, ਕਦੇ ਆਪਣੀ ਕਾਪੀ ਖੋਲ੍ਹ ਲੈਂਦਾ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਸ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ—'ਬਾਪੂ ਜੀ, ਬੀਬੀ ਦਾ ਮੰਜਾ ਖਾਲੀ ਵੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਡਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ?'

ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੰਜੇ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ।

'ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਆ ਬਹਿੰਦਾ ਏਂ, ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ।'

ਉਸ ਦਿਨ ਏਕਮ ਆਪਣਾ ਸਕੂਲ ਦਾ ਕੰਮ ਉੱਥੇ ਹੀ ਬੈਠ ਕੇ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ।

ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਉਸ ਦੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਵੀ ਸੋਫ਼ਾ ਪਾਸੇ ਹੋਇਆ। ਮੇਜ਼ ਹਟਿਆ। ਲੋਕ ਆਏ। ਘਰ ਭਰ ਗਿਆ। ਬਾਹਰ ਤੁਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਏਕਮ ਬਾਪੂ ਦੇ ਮੰਜੇ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਪਾਵਾ ਘੁੱਟ ਕੇ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

'ਆ ਜਾ ਪੁੱਤ,' ਕਿਸੇ ਨੇ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਉਸ ਦਾ ਹੱਥ ਖੋਲ੍ਹਿਆ।

ਉਹ ਨਾਲ ਤੁਰ ਪਿਆ।

ਖੂੰਜੇ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਤੱਕ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਬਾਪੂ ਕੁਝ ਚਿਰ ਉਸ ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਰੁਕਿਆ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਭੋਗ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਜਗਜੀਵਨ ਬੇਬੇ-ਬਾਪੂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਲੈ ਆਇਆ। ਦੋਵਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਜੋੜ ਕੇ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਫਰੇਮ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ।

'ਇੱਥੇ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਆਂ,' ਉਸ ਨੇ ਬੈਠਕ ਦੀ ਸਾਹਮਣੀ ਕੰਧ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। 'ਆਉਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।'

ਰੇਸ਼ਮੋ ਕੱਪੜਾ ਲਿਆ ਕੇ ਫਰੇਮ ਪੂੰਝਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਏਕਮ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਆਪਣੀ ਪੁਰਾਣੀ ਡਰਾਇੰਗ ਕਾਪੀ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਘਰ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਵਾਲਾ ਸਫ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਖੂੰਜੇ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬਣਾਏ ਦੋਵੇਂ ਮੰਜੇ ਰਬੜ ਨਾਲ ਮਿਟਾ ਦਿੱਤੇ।

'ਇਹ ਕਿਉਂ ਮਿਟਾ ਦਿੱਤੇ?' ਜਗਜੀਵਨ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

'ਹੁਣ ਉੱਥੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ।'

ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਪੈਨਸਿਲ ਚੁੱਕੀ।

'ਪਾਪਾ, ਹੁਣ ਬੀਬੀ-ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬਣਾ ਦਿਆਂ?'

ਜਗਜੀਵਨ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹਥੌੜਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਪੁੱਤ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ, ਪਰ ਬੋਲਿਆ ਨਹੀਂ।

ਏਕਮ ਨੇ ਫਰੇਮ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ— 'ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਇੱਥੇ ਹੀ ਤਾਂ ਰੱਖਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ।'

ਜਗਜੀਵਨ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ ਪਿੱਛੇ ਵਾਲਾ ਕਮਰਾ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੰਧਾਂ ਉੱਤੇ ਮੰਜਿਆਂ ਦੀ ਰਗੜ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਅਜੇ ਵੀ ਸਨ। ਏਕਮ ਨੇ ਰਬੜ ਦੇ ਭੋਰੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਝਾੜ ਦਿੱਤੇ।

ਨਕਸ਼ੇ ਵਿਚੋਂ ਮੰਜੇ ਮਿਟ ਗਏ ਸਨ। ਕਾਗਜ਼ ਉੱਤੇ ਪੈਨਸਿਲ ਦੇ ਦਬਾਅ ਨਾਲ ਬਣੇ ਦੋ ਖਾਂਚੇ ਅਜੇ ਵੀ ਬਾਕੀ ਸਨ।

ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਨ ਕੇਰਾ

ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਦਿਵਸ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਸੇਧ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੁਲ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀ ਹੈ। ਭਗਤਾਂ, ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਾਪੀਆਂ, ਦੋਖੀਆਂ, ਅਗਿਆਨੀਆਂ, ਪਾਖੰਡੀਆਂ, ਠੱਗਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਰਨ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਪ ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਸੰਸਾਰਕ ਬਿਖਾਂ ਤੋਂ ਉਬਾਰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਅਕੱਥ ਹੈ। ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਇਆ ਉਸ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਭੁੱਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪ ਮਿਹਰ ਕਰ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਸਤਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸਾਏ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਿੱਖ ਹੈ। ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹਨ 'ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਸਿਖ ਹਮਾਰੀ'। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੱਠੋ ਪਹਿਰ ਦੇ ਸੰਗੀ-ਸਹਾਈ ਹਨ। ਆਪ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜੀਵਨ ਯਾਤਰਾ ਵਿਚ ਉਸ

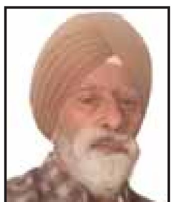

ਡਾ. ਸਤਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ
akaalpurkh.7@gmail.com

ਦੇ ਨਾਲ ਕਦਮ ਮਿਲਾ ਕੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰੇ ਉਹ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਖੜੋਤੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੱਤਾ ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਡੋਲ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੱਤਾ ਸਦਾ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਮਾਨ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਚੰਦਨ ਦੇ ਬਿਰਖ ਦੀ ਤਰਹ ਹਨ। ਚੰਦਨ ਬਿਰਖ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਉਗਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਸੁਗੰਧ ਨਾਲ ਆਸ-ਪਾਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਨਸਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਰਬ-ਵਿਆਪੀ ਸੱਤਾ ਪੂਰੀ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਤਾਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਭੇਦਭਾਵ ਨਹੀਂ।

ਸੰਸਾਰਕ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਰਬ 'ਤੇ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖ ਹਰ ਦਿਨ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਜਨ ਨੂੰ ਅੱਠੋ ਪਹਿਰ ਯਾਦ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਪਲ-ਪਲ ਉਸ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੀਵਨ ਦੀ ਹਰ ਸਥਿਤੀ, ਹਰ ਸੁਖ-ਦੁਖ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਆਪਣੀ ਮਿਹਰ ਦੀ ਬਾਰਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਰਾਤ ਗੁਜ਼ਾਰ ਕੇ ਜਦੋਂ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਉੱਠਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਉਸ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਲਾਰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚੁ ਨਾਉ ਵਡਿਆਈ ਵੀਚਾਰੁ'। ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜਾਗਣਾ ਤਾਂ ਹੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਭਗਤੀ ਵਿਚ, ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਕਰਦਿਆਂ, ਸਹਿਜ, ਸੰਤੋਖ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਪਰਿਪੱਕ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲਾਏ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਂਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਜੋ ਰਾਤ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਪਹਿਰ 'ਚ ਉੱਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਤੇ ਦਿਨ ਦੇ ਅੱਠੋ ਪਹਿਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਹੈ। ਆਪ ਨੇ ਵਚਨ ਕੀਤੇ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਭਗਤੀ ਦੀ ਭੁੱਖ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਏ। ਮਨ ਅੰਦਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਲਈ ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਵਨਾ ਸਦਾ ਵਿਹਵਲ ਕਰਦੀ ਰਹੇ ਤਾਂ ਹੀ ਵਿਕਾਰਾਂ, ਪਾਪਾਂ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਬਿਖ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵਚਨ ਕੀਤੇ ਕਿ ਮਨ ਅੰਦਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਭਗਤੀ ਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਤਾਂ ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਆਤਮਿਕ ਮੌਤ ਹੈ।

ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਨਾ ਸਭ ਤੋਂ ਔਖਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹਦਿਆਂ ਹੀ ਕਈ ਸੰਸਾਰਿਕ ਰਸ, ਰੰਗ ਉਸ ਨੂੰ ਭਰਮਾਉਣ, ਲੁਭਾਉਣ, ਭਟਕਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ੋਰ ਮਚਾਉਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਇੱਥੇ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ-ਨਾਜ਼ਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਧਨ, ਦੌਲਤ, ਜਾਇਦਾਦ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵਚਨ ਕੀਤੇ ਕਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਹਿਲ ਮੋਤੀਆਂ ਨਾਲ ਉਸਾਰੇ ਗਏ ਹੋਣ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੀਮਤੀ ਰਤਨ ਜੜੇ ਹੋਣ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮਹਿਲ ਨੂੰ ਚੰਦਨ ਨਾਲ ਲਿੰਪਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਫਰਸ਼ ਹੀਰੇ, ਲਾਲ ਰਤਨ ਨਾਲ ਜੜੇ ਹੋਣ। ਉਸ ਦੇ ਮਹਿਲ ਅੰਦਰ ਪਲੰਘ ਵੀ ਹੀਰਿਆਂ ਜੜੇ ਹੋਣ। ਉਸ ਦਾ ਤਨ ਆਪਾਰ ਰੂਪ-ਰੰਗ ਦਾ ਮੁਜੱਸਮਾ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦੇ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ੋਭਾ ਵਿਚ ਰਮ ਕੇ ਕਿਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਨਾ ਵਿਸਰ ਜਾਏ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਾਧਕ, ਜਤੀ, ਤਪੀ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਨੇ ਕਈ ਰਿੱਧੀਆਂ, ਸਿੱਧੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹੋਣ ਤੇ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਅਲੋਪ ਜਾਂ ਪਰਗਟ ਹੋਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਹਾਸਿਲ ਕਰ ਲਵੇ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਦੇਣਾ ਉਸ ਦੇ ਵੀ ਹਿਤ 'ਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅੱਗੇ ਵਚਨ ਕੀਤੇ ਕਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਰਾਜ ਪਾਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵੇ ਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਬਣ ਜਾਏ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਕਦੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਹੋਂਦ, ਉਸ ਦੀ ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਭੁੱਲਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਤਰਹ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਧਨ ਸ਼ਕਤੀ, ਧਰਮ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹੋ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਅੰਦਰ ਹੰਕਾਰ ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਹੀ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ, ਈਰਖਾ, ਨਿੰਦਿਆ, ਫਰੇਬ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਵਧੇਰਾ ਸਮਾਂ ਧਨ ਸ਼ਕਤੀ, ਧਰਮ ਸ਼ਕਤੀ, ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਹੀ ਬਤੀਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਉਸ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਮੂਲ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਹਰ ਯੁਗ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਹੀ ਖੁਆਰ ਹੁੰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਵੀ ਜੇ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਤੀਜੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਦੇ ਆਸਾਰ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਹੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਖੁਆਰੀ, ਬਦਹਾਲੀ ਤੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਜੋ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ

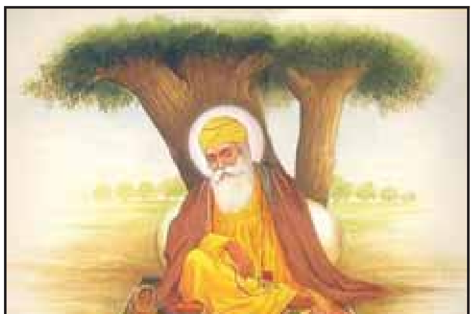

ਛਕ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸਭ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਮਿਥਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਵੇਖ-ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਭ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਲੇਖ ਹੈ। ਇੱਥੋ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ ਜਿੰਨੇ ਸਵਾਸ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਹੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹੋ ਸਚ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਜੋ ਕੁਝ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸਭ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਮਨਸ਼ਾ ਬਿਨਾ ਕੁੱਝ ਵੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫਿਰ ਗੁਮਾਨ, ਹੰਕਾਰ ਕਿਸ ਗੱਲ ਦਾ, ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ, ਸੰਘਰਸ਼ ਕਿਸ ਗੱਲ ਦਾ। ਕਲਿਯੁਗ ਅੰਦਰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਕਰਮ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਘਾਰ ਵੱਲ ਲਿਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਦਿਨ ਭਰ ਲੋਭ, ਕੁਚੱਜ, ਠੱਗੀ, ਪਰ ਨਿੰਦਾ, ਈਰਖਾ ਜਾਂ ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਿਕ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵਚਨ ਕੀਤੇ ਲੋਭ ਕਿਸੇ ਕੁੱਤੇ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ। ਕੂੜ-ਕਰਮ, ਕੁਚੱਜ ਸਭ ਤੋਂ ਨਿਖਿੱਧ ਕਰਮ ਹੈ। ਠੱਗੀ, ਭੇਖ, ਆਡੰਬਰ, ਪਖੰਡ ਕਿਸੇ ਸੜ ਗਏ ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਖਾਣ ਜਿਹਾ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਅਭੱਖ ਖਾਣ ਜਿਹੀ ਤੇ ਕ੍ਰੋਧ, ਈਰਖਾ ਆਦਿਕ ਵਿਕਾਰ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਅੰਦਰ ਮੁਰਦਾ ਸਾੜਨ ਲਈ ਬਾਲੀ ਗਈ ਅੱਗ ਜਿਹੇ ਹਨ। ਲੋਭੀ, ਕੂੜ ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਨਿੰਦਕ, ਪਾਖੰਡੀ, ਵਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਚਨ ਹਰ ਪਲ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕੂੜ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਵੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਹੀ ਵਰਤਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਸਚ ਨੂੰ ਪਛਾਨਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੂੜ ਦੇ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਵਿਚ ਮੁਰਦਾ ਜਲਾਉਣ ਲਈ ਬਾਲੀ ਗਈ ਅਗਨੀ ਜਿਹੀ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਦਿਨ ਰਾਤ ਬਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਹੀ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਤੇ ਸਤ ਦੇ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚੱਲਣਾ ਵਡਿਆਈਆਂ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਨਾਉ ਨੀਰੁ ਚੰਗਿਆਈਆ ਸਤੁ ਪਰਮਲੁ ਤਨਿ ਵਾਸੁ !!
ਤਾ ਮੁਖੁ ਹੋਵੈ ਉਜਲਾ ਲਖ ਦਾਤੀ ਇਕ ਦਾਤਿ !!
(ਪੰਨਾ ੧੯)

ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਸਤ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਵਡਿਆਈ ਦੇ ਜਲ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਤੇ ਤਨ-ਮਨ ਸੁਗੰਧਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕੋਈ ਪੂੰਜੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਫਲ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਫਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਕਠਿਨ ਹੈ। ਪਰ ਇੱਕ ਨਾਮ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਸ 'ਚ ਕਰ ਕੇ ਉਭਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਜੋ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪ ਰਹੇ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਲੁੱਟੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿਅਰਥ ਗੁਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਨਾਮ ਜਪਣ ਨੂੰ ਕੋਈ ਭੌਤਿਕ ਕਿਰਿਆ ਨਾ ਬਣਾ ਲਵੇ ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੁਚੇਤ ਕਰਦੇ ਚੱਲਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਰਜਣਾ ਹੈ 'ਗੁਰਮਤਿ ਚਾਲ ਨਿਹਚਲ ਨਹੀ ਡੋਲੈ'। ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਤਾਂ ਹੀ ਸਫਲ ਹੈ ਜੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਪਰਮਾਤਮਾ 'ਤੇ ਪੱਕਾ ਭਰੋਸਾ ਹੋਵੇ। ਕੋਈ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸੰਕਟ ਆਵੇ, ਵਿਘਨ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ, ਪਰਮਾਤਮਾ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਡੋਲ ਰਹੇ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਦੂਜੀ ਹਿਦਾਇਤ ਹੈ ਕਿ 'ਪੀਵੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤਤੁ ਵਿਰੋਲੈ'। ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਪਰਮਾਤਮਾ, ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਚ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਤੇ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਚ ਜੀਵਨ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਮਨੁੱਖ ਤਾਂ ਇਕ ਰਾਤ ਦਾ ਮਹਿਮਾਨ ਬਣ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰ ਜਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਉਹ ਨਿਰਲੇਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਨੁੱਖ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ ਲਈ ਉਨੇ ਹੀ ਸਬੰਧ ਬਣਾਏ ਜਿੰਨੇ ਇਕ ਮਹਿਮਾਨ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਤੇ ਮਨ ਦੇ ਸੰਜਮ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਰਸ ਭੋਗਦਿਆਂ ਯਾਦ ਰੱਖੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਜਿਹਵਾ ਦੇ ਸੁਆਦਾਂ, ਤਨ ਦੇ ਸਾਜ ਸ਼ਿੰਗਾਰ, ਸੈਰ ਸਪਾਟੀਆਂ, ਤੇ ਭੋਗ ਵਿਲਾਸ ਵਿਚ ਹੀ ਨਾ ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਏ ਜੋ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਦੁਖਦਾਈ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਮਾਜ ਤੇ ਨਿਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਚੱਲਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ 'ਤੇ ਅੰਕੁਸ਼ ਦੀ ਤਰਹ ਹਨ। ਕੀ ਪਤਾ ਕਦੋਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਂਗੂੰ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੁੰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਸਾਡੇ ਮਨ ਤੱਕ ਜਾ ਪੁੱਜੇ ਤੇ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਜਨ ਜਨ ਦੇ ਤਾਰਣਹਾਰ ਹਨ।

ਮਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਲਿਪਟੇ ਅੱਠ ਦਿਨ

ਯਾਦਾਂ ਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਪੰਨੇ

ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੈਂ ਸੱਤਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਕਵਿਤਾ 'ਮਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ' ਪੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਅਕਸਰ ਮੇਰਾ ਗਲਾ ਭਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰਫ਼ਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਮੇਰੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਉਹ ਸਫ਼ਾ ਉੱਘੜ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਮਾਸੂਮ ਦੀ ਕੁਰਲਾਹਟ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਾਂ ਦੀ ਬੇਮਿਸਾਲ ਤਪੱਸਿਆ ਉੱਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਗੱਲ ਸਾਲ 2010 ਦੇ ਜਨਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਪੋਹ-ਮਾਘ ਦੀ ਉਸ ਕਾਂਬੇ ਵਾਲੀ ਠੰਢ ਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਘਰ ਖ਼ੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਰੌਣਕ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਨੌਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨਵਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲੋਹੜੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਬਰੇਟਾ ਵਿਖੇ ਬੀ.ਐੱਡ. ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਇਮਤਿਹਾਨ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉੱਥੇ ਹੀ ਡੇਰੇ ਲਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਲੋਹੜੀ ਵਾਲੀ ਸ਼ਾਮ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਰਾਤ ਦੀ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਪਿੰਡ ਪੁੱਜਿਆ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਭਲਕੇ ਸਵਖ਼ਤੇ ਹੀ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਗਿਆ।

ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੁਨੀਰ (ਮਾਨਸਾ)
ਫੋਨ: +91-98769-68193

ਨਵਜੀਤ ਨੂੰ ਇੱਕ-ਦੋ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹਲਕਾ ਜਿਹਾ ਤਾਪ ਸੀ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਇਲਮ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹਾ ਬੁਖ਼ਾਰ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਕਠਿਨ ਅਗਨ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਬਣਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲੋਹੜੀ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਮਾਘੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਬੱਚੇ ਦਾ ਪਿੰਡਾ ਭੱਠੀ ਵਾਂਗ ਤਪਣ ਲੱਗਾ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਦਾਦੀ ਜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਨਸਾ ਦੇ ਇੱਕ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲੋਂ ਦਵਾਈ ਦਿਵਾ ਲਿਆਏ, ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਸੁਧਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਹੋਰ ਨਾਜ਼ੁਕ ਹੋ ਗਏ। ਤੇਜ਼ ਤਾਪ ਦੇ ਨਾਲ ਉਲਟੀਆਂ ਅਤੇ ਦਸਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਨੌਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਫੁੱਲਾਂ ਵਰਗਾ ਮਾਸੂਮ ਬੱਚਾ ਪਲਾਂ-ਛਿਣਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਢਾਲ ਹੋ ਕੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ

ਉਸ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਘਰ ਹੀ ਸਨ। ਬੱਚੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਗੜਦੀ ਦੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਪਲ ਗਵਾਏ ਨਵਜੀਤ ਨੂੰ ਮਾਨਸਾ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲੇ ਹਸਪਤਾਲ ਲੈ ਗਏ। ਜਾਂਚ ਉਪਰੰਤ ਜਦੋਂ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੁਖ਼ਾਰ ਬੱਚੇ ਦੇ ਦਿਮਾਗ਼ ਨੂੰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਾਹ ਸੂਤੇ ਗਏ। ਉਸ ਨੂੰ ਫ਼ੌਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਇਲਾਜ ਲਈ ਗਲੂਕੋਜ਼ ਦੀ ਬੋਤਲ ਲਾਉਣ ਦਾ ਅਮਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਨਵਜੀਤ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਚਿੰਬੜਿਆ ਰੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਟਾਫ਼ ਵੱਲੋਂ ਕਦੇ ਉਸ ਦੀ ਨੰਨ੍ਹੀ ਬਾਂਹ ਅਤੇ ਕਦੇ ਹੱਥ ਦੀਆਂ ਪਤਲੀਆਂ ਨਾੜਾਂ ਟੋਲਣ ਲਈ ਸੂਈਆਂ ਚੋਭੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ, ਪਰ ਨਾੜ ਨਾ ਲੱਭਦੀ। ਉਹ ਮਾਸੂਮ ਜਿੰਦ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸੂਈਆਂ ਨਾਲ ਵਿੰਨ੍ਹੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੇ ਜਿਗਰ ਦੇ ਟੋਟੇ ਨੂੰ ਇੰਝ ਹਾਲੋ-ਬੇਹਾਲ ਹੁੰਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਇੱਕ ਮਾਂ ਦੇ ਕਲੇਜੇ 'ਤੇ ਕੀ ਬੀਤਦੀ ਹੈ- ਇਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਰੱਬ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹ ਮਾਂ। ਆਖ਼ਰ ਮਾਂ ਅਤੇ ਦਾਦੀ ਦੀ ਬਿਹਬਲਤਾ ਦੇਖ ਕੇ ਸਟਾਫ਼ ਨੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਕੁੱਛੜੋਂ ਖੋਹ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਮਰੇ ਅੰਦਰ ਲੈ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਦਾਇਤ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ 'ਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਅੰਦਰ ਨਾ ਆਵੇ। ਕਮਰੇ ਦੇ ਬੰਦ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅੱਗੇ ਖਲੋਤੀ ਮਾਂ ਲਈ ਉਹ ਪਲ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਦੁਖਦਾਈ ਪਲ ਸਨ।

ਕਾਫ਼ੀ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਖ਼ਰਕਾਰ ਨਵਜੀਤ ਦੇ ਪੈਰ ਦੀ ਨਾੜ ਵਿਚ ਸੂਈ ਲੱਗ ਸਕੀ ਅਤੇ ਗਲੂਕੋਜ਼ ਚੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਪਰ ਹੁਣ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ। ਨਵਜੀਤ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਲੱਤਾਂ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਸੂਈ ਨਿਕਲ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਸਟਾਫ਼ ਨੇ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਇਸਦੀ ਲੱਤ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਰੱਖਣਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸੂਈ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇਗੀ।'

ਬੱਸ, ਇਹ ਉਹ ਪਲ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮਮਤਾ ਇੱਕ ਅਡੋਲ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਬਣ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਈ। ਇੱਕ ਘੰਟਾ ਨਹੀਂ, ਇੱਕ ਦਿਨ ਨਹੀਂ... ਉਹ ਪੂਰੇ ਅੱਠ ਦਿਨ ਅਤੇ ਅੱਠ ਰਾਤਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਪੈਰ ਨੂੰ ਇੰਝ ਕੋਮਲ ਪਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਫੜ ਕੇ ਬੈਠੀ ਰਹੀ, ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦੀ ਮੁੱਠੀ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਾਹ ਕੈਦ ਹੋਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਠਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀ ਸੁੱਧ ਰਹੀ, ਨਾ ਸੌਣ ਦੀ ਤੇ ਨਾ ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ ਦੀ ਫ਼ਿਕਰ। ਜੇਕਰ ਥਕਾਵਟ ਕਾਰਨ ਕਦੇ ਅੱਖ ਲੱਗਣ ਲੱਗਦੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਤ੍ਰਭਕ ਕੇ ਜਾਗ ਪੈਂਦੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਕੜ ਢਿੱਲੀ ਨਾ ਪੈ ਜਾਵੇ।

ਮੇਰੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ। ਸਿਰਫ਼ ਚੱਕਰ ਹੀ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਵੀ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਥਿਰ ਬੁੱਤ ਵਾਂਗ ਉਸੇ ਮੁਦਰਾ ਵਿੱਚ ਬੈਠੀ ਪਾਇਆ, ਇੱਕ ਹੱਥ ਪੁੱਤ ਦੀ ਲੱਤ 'ਤੇ, ਨਜ਼ਰ ਉਸ ਦੇ ਮਾਸੂਮ ਮੁੱਖੜੇ 'ਤੇ ਅਤੇ ਸੁੱਕੇ ਹੋਏ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕੋ ਅਰਦਾਸ- 'ਹੇ ਮੇਰੇ ਸੱਚੇ

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੇ ਲਾਲ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਠੀਕ ਕਰ ਦੇਵੋ। ਚਾਹੇ ਇਸ ਦਾ ਦੁੱਖ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦੇਵੋ।'

ਅੱਠ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਇਲਾਜ, ਉਸ ਮਾਂ ਦੀ ਤਪੱਸਿਆ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਸਦਕਾ ਨਵਜੀਤ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲੋਂ ਛੁੱਟੀ ਮਿਲ ਗਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਗਲੇ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੱਕ ਵੀ ਨਵਜੀਤ ਹਰ ਸਰਦੀ ਵਿਚ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਈ ਵਾਰ ਹਾਲਤ ਇੰਨੀ ਵਿਗੜ ਜਾਂਦੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਵਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ। ਹਰ ਵਾਰ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਉਸੇ ਸਿਦਕ ਨਾਲ, ਭੁੱਖ-ਪਿਆਸ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਥਕਾਵਟ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ, ਉਸ ਦੇ ਸਿਰਹਾਣੇ ਡਟੀ ਰਹੀ।

ਅੱਜ ਨਵਜੀਤ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਪੈਰ ਧਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਅੱਲ੍ਹੜ ਉਮਰ ਦੇ ਰੋਹ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਨਿੱਕੀ ਗੱਲੋਂ ਕੋਈ ਤਲਖ਼ ਬੋਲ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਮੂਹਰੇ ਉਸ ਦੀ ਨਿਢਾਲ ਮਾਂ ਦਾ ਉਹੀ ਚਿਹਰਾ ਘੁੰਮ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਬੈੱਡ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਸੂਈਆਂ ਨਾਲ ਵਿੰਨ੍ਹੇ ਨੌਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਲਾਲ ਦੇ ਪੈਰ ਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਘੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਮੈਂ ਬੜੇ ਠਰੰਮੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, 'ਪੁੱਤਰ! ਜਿਸ ਮਾਂ ਅੱਗੇ ਅੱਜ ਤੂੰ ਉੱਚਾ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਏਂ ਨਾ, ਉਸ ਨੇ ਤੇਰੇ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਸਾਹ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਦੀ ਨੀਂਦ, ਭੁੱਖ ਅਤੇ ਚੈਨ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਹੋ ਸਕਦੈ ਕਦੇ ਹੋਵੇ ਵੀ ਨਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰੇ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਕਦੇ ਮਾਂ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ।' ਮੇਰੇ ਇੰਨਾ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਪਛਤਾਵੇ ਵਿਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਮੂਕ ਜੱਫੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਲਫ਼ਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਪਰ ਉਹ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ੀ ਜਿਵੇਂ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, 'ਮਾਂ, ਤੇਰੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਹੋਂਦ ਹੈ।'

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਿੱਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਸਮਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕਿਤਾਬ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰੇ ਹੋਏ ਗਲੇ ਨਾਲ ਸਿਰਫ਼ ਇੰਨਾ ਹੀ ਆਖ ਪਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਬੱਚਿ"! ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਨੇ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਾਲਣ ਲਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੀ ਅਣਗਿਣਤ ਕਾਲੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਜਾਗ ਕੇ ਕੱਟੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਅਣਗਿਣਤ ਦੁਖੜੇ ਝੱਲੇ ਹੋਣਗੇ। ਮਾਂ ਦੇ ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਦਾ ਮੁੱਲ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਕਿਸੇ ਦੌਲਤ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਤਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਬੱਸ ਐਨਾ ਕਰਨਾ ਕਦੇ ਉਸ ਮਾਂ ਦੇ ਨਰਮ ਦਿਲ ਨੂੰ ਠੇਸ ਨਾ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ- ਇਹੀ ਉਸ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਅਦਾਇਗੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਇੱਕ ਡੂੰਘਾ ਸੰਨਾਟਾ ਛਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ੀ ਵਿਚ ਕਈ ਬੱਚੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਤਲਾਸ਼ ਰਹੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋਣ 'ਮਾਂ, ਤੇਰੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਹੋਂਦ ਹੈ।'

ਇਹੁ ਜਨਮੁ ਤੁਮਹਾਰੇ ਲੇਖੇ!

ਕਿਸ਼ਤ - 29

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਕਣਦਾਰ ਤੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਇਕ ਨਿੱਗਰ ਨਾਵਲ 'ਇਹੁ ਜਨਮੁ ਤੁਮਹਾਰੇ ਲੇਖੇ' ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪਿੰਡ ਪਿਥੋ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਬਹੁਤੀ ਹਯਾਤੀ ਮੁਲਕ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਲੰਘਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਿਸਾਲੀ ਲਿਖਾਰੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਜਗਤ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਰੰਗ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਪਲੇਠੇ ਨਾਵਲ 'ਇਹੁ ਜਨਮੁ ਤੁਮਹਾਰੇ ਲੇਖੇ' ਨਾਲ ਇਕੋ ਡਗੇ 'ਤੇ ਪਿੰਡ ਲੁੱਟਣ ਵਰਗਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਵਲ (ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ) ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਿਤਕ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਵਾਹਵਾ ਹਲਚਲ ਮਚਾਈ ਸੀ। ਨਾਵਲ ਦੀ 29ਵੀਂ ਕਿਸ਼ਤ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

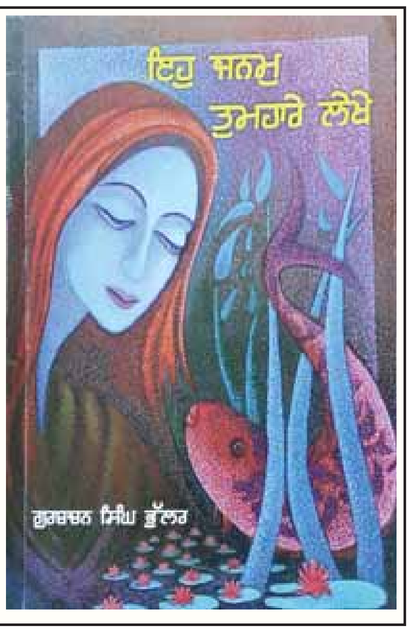

ਜਾਂਦਿਆਂ-ਜਾਂਦਿਆਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਤਨੇਜਾ ਨੇ ਇਕ ਅਹਿਸਾਨ ਹੋਰ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਸਮਝਿਆ, "ਹਿੰਦੀ ਜਾਂ ਉਰਦੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜ਼ਬਾਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇ, ਉਹ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਣਾ। ਵੈਸੇ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕ ਇਉਂ ਵਰਤਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਪਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸਾਹਿਤਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਕਦੀ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਖੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਮਰਾਠੀ-ਗੁਜਰਾਤੀ ਜਾਂ ਤਾਮਿਲ-ਤੇਲਗੂ ਵਿਚ ਛਾਪ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚਾਰ ਪੈਸੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਹਿੰਦੀ ਜਾਂ ਉਰਦੂ ਦਾ ਕੀ ਵਿਗੜਦਾ ਹੈ! ਬੱਸ ਇਕ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਨਿਭਾਉਣੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਉਰਦੂ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਪੁਸਤਕ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਹੋਵੇਗੀ।"

"ਤਨੇਜਾ ਜੀ, ਮੈਂ ਭਲਾ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗੇ ਆਪਣੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਹਿੰਦੀ ਜਾਂ ਉਰਦੂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਕਿਉਂ ਬਣਾਵਾਂਗੀ?" ਜਗਦੀਪ ਉਸ ਨੂੰ ਬੂਹੇ ਤੱਕ ਛੱਡਣ ਲਈ ਤੁਰ ਪਈ।

ਅੱਗੇ-ਅੱਗੇ ਜਾਂਦਾ ਉਹ ਰੁਕ ਗਿਆ, "ਇਕ ਗੱਲ ਮੈਂ ਹੋਰ ਕਹਿਣੀ ਸੀ..."

ਜਗਦੀਪ ਹੱਸੀ, "ਫੇਰ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਇਸ ਗ਼ਰੀਬਖ਼ਾਨੇ

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ
ਫੋਨ:+91 8076363058
bhullargs@gmail.com

ਵਿਚ, ਨਾਚੀਜ਼ ਜੀ? ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅੱਜ ਹੀ ਮੁਕਾਉਣ ਲੱਗੇ ਹੋ!"

ਉਹ ਕੱਚਾ ਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ, "ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਜਗਦੀਪ ਜੀ, ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੇ ਲੂਣ-ਤੇਲ ਵੇਚਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ! ਉਹੋ ਖਲਜਗਨ ਹੈ ਜੀ। ਜਿਹੀ ਸੇਰ ਖੰਡ-ਗੁੜ ਵਿਚੋਂ ਧੇਲੀ-ਪੌਲ਼ੀ ਬਚਾ ਲਈ, ਜਿਹੀ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚੋਂ ਧੇਲੀ-ਪੌਲ਼ੀ ਬਣਾ ਲਈ! ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਮੱਤ ਮਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਚੇਤੇ ਆਵੇ, ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਕਰ ਲੈਣੀ ਠੀਕ। ਫੇਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹ ਭਟਕ ਕੇ ਕਿਥੇ ਦੀ ਕਿਥੇ ਚਲੀ ਜਾਵੇ।" ਵਾਪਸ ਸੋਫ਼ੇ ਉੱਤੇ ਬੈਠਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਬੈਗ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਤੇ ਦੋ ਫਾਰਮ ਕੱਢੇ, "ਜਗਦੀਪ ਜੀ, ਐਹਨਾਂ ਦੋਵਾਂ ਫ਼ਾਰਮਾਂ ਉੱਤੇ ਆਪਾਂ ਸਹੀ ਪਾ ਲਈਏ। ਇਕ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਰਹੇਗਾ, ਇਕ ਮੇਰੇ ਕੋਲ।"

ਜਗਦੀਪ ਨੇ ਇਕ ਫਾਰਮ ਚੁੱਕਿਆ, "ਇਹ ਕੀ ਹੈ ਤਨੇਜਾ ਜੀ?"

"ਕੋਈ ਖਾਸ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਫ਼ਾਰਮ ਹੈ। ਉਹੋ ਗੱਲਾਂ ਨੇ ਜੋ ਹੁਣੇ ਆਪਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਗੱਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡਾ ਜਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੇਰਾ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ। ਫ਼ਾਈਲ ਦਾ ਪੇਟ ਭਰ ਲੈਣਾ ਹੀ ਠੀਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਣ ਦਾ ਡਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਕੁਛ ਹਫ਼ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡਾ ਅਕਾਊਂਟੈਂਟ ਸਿਹਤ ਕਾਰਨ ਕੰਮ ਛੱਡ ਗਿਆ। ਬਜ਼ੁਰਗ ਸੀ, ਮੁਨੀਮ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਅਕਾਊਂਟੈਂਟ। ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦਾ ਹੋਣ ਸਦਕਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਹੋਈ ਜ਼ਬਾਨ ਦੀ ਕਦਰ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਜੋ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਨਵੇਂ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦਾ ਹੈ, ਚੁਸਤ-ਚਤੁਰ। ਟਰੇਂਡ ਅਕਾਊਂਟੈਂਟ ਹੈ, ਅਕਾਊਂਟੈਂਸੀ ਦਾ ਕੋਰਸ ਕੀਤੇ ਵਾਲਾ। ਘੰਟਾ-ਘੰਟਾ ਕਰ ਕੇ ਦਿਨ ਵਿਚ ਕਈ ਫਰਮਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਫ਼ਾਈਲ ਵਿਚ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਰਾਇਲਟੀ ਦਾ ਚੈੱਕ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।"

ਜਗਦੀਪ ਨੇ ਗਹੁ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਸਭ ਉਹੋ ਗੱਲਾਂ ਸਨ ਜੋ ਉਹਨੇ ਹੁਣੇ ਜ਼ਬਾਨੀ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਤਨੇਜਾ ਬੋਲਿਆ, "ਉਹੋ ਗੱਲਾਂ ਨੇ ਜੀ ਸਭ। ਅਕਾਊਂਟੈਂਟ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਠੀਕ ਹੈ ਜੀ, ਲਿਖਤ ਨਾਲ ਕੋਈ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਣ ਦਾ ਡਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ।"

ਜਗਦੀਪ ਨੂੰ ਹਰਵਿੰਦਰ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਾਂ ਆਪ ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਲੱਗੀ। ਉਸ ਨੇ ਤਨੇਜਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਵਧਾਇਆ ਹੋਇਆ ਪੈੱਨ ਫੜਿਆ ਤੇ ਦਸਖ਼ਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਤਨੇਜਾ ਖ਼ੁਸ਼ ਸੀ, ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਜਗਦੀਪ ਦੀਆਂ ਸਭ ਪੁਸਤਕਾਂ ਉਹ ਛਾਪਿਆ ਕਰੇਗਾ। ਜਗਦੀਪ ਖ਼ੁਸ਼ ਸੀ, ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਗਲਪ ਪੁਸਤਕਾਂ ਚੰਗੀ ਰਾਇਲਟੀ ਨਾਲ ਛਪਣ ਦਾ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋ ਗਿਆ।

ਹਰਵਿੰਦਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, "ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ, ਦੀਦੀ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਹੋਣੀ ਹੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਨਾਲੇ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਛ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਜਬ ਨੇ। ਦੀਦੀ, ਲੇਖਕ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਠੱਗ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਮੰਨਣਾ ਪਊ, ਤਨੇਜਾ ਹੈ ਰੀਜ਼ਨੇਬਲ ਬੰਦਾ!"

ਫੋਨ ਦੀ ਘੰਟੀ ਬੱਜੀ। ਜਗਦੀਪ ਅਜੇ ਵੀ ਫੋਨ ਤੋਂ ਕੁਛ-ਕੁਛ ਝਿਜਕਦੀ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਕੋਈ ਕੀ ਕਹੇ! ਲੇਖਕਾਂ ਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੋਰ ਗੱਲ ਸੀ। ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ ਚੁਭਵੀਂ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕਿਸ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ! ਚੋਂਗਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਉਹ ਚੁੱਪ ਕਰ ਰਹਿੰਦੀ, ਦੂਜੇ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਸੁਣੀ ਜਾ ਸਕੇ ਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਵੀ ਪਛਾਣੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਜੀ ਸਨ, "ਜਗਦੀਪ ਜੀ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਭ ਤੁਹਾਡੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਸੁੱਖ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਹੋ ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਸਾਹਿਤ ਹੈ। ਜੇ ਠੀਕ ਸਮਝੋਂ, 'ਹਿਤੈਸ਼ੀ' ਦਾ ਮੈਟਰ ਭੇਜਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵਾਂ?"

"ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸੋਚਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਉ। ਦੋ ਕੁ ਦਿਨ ਤੱਕ ਦਸਦੀ ਹਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ।" ਫ਼ੋਨ ਰੱਖ ਕੇ ਉਹ ਸੋਚਣ ਲੱਗੀ, ਕੰਮ ਬਹੁਤਾ ਹੈ ਤੇ ਪੈਸੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਚੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਚਲਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਰਸਾਲੇ ਹੋਰ ਦੇ ਵੀ ਕੀ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂ ਨਾ ਉਹ ਸਮਾਂ, ਉਹ ਮਿਹਨਤ, ਉਹ ਜਤਨ ਸਭ ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾਏ ਜਾਣ! ਕੁਛ ਨਵਾਂ ਲਿਖਣਾ, ਲਿਖੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਵਾਉਣਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਏ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਵਾਉਣਾ, ਇਹ ਚੌਵੀ ਘੰਟੇ ਧਿਆਨ ਲੋੜਦੇ ਕੰਮ ਹਨ। ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਪਾਠਕ ਵਰਗ ਵੱਡਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਖ਼ਤ ਤੇ ਫੋਨ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਲੋਂ ਕੁਛ ਵੱਧ ਹੀ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਕ ਹਿੰਦੀ ਸਦਕਾ ਹੀ ਉਹ ਵੱਧ ਪਾਠਕਾਂ ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਸਕੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਹਿੰਦੀ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਦੀ ਹਰਮਨਪਿਆਰਤਾ ਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੱਦ-ਬੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ!

ਅਚਾਨਕ ਫੁਰਨਾ ਫੁਰਿਆ, ਕਿਉਂ ਨਾ ਆਪ ਰਸਾਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ! ਆਪਣੇ ਸੱਜਰੇ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਪਾਠਕਾਂ ਤੱਕ ਪੁਜਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਉਹ ਇਕ-ਮਾਤਰ ਵਸੀਲਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਘੱਟ ਹੀ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇ। ਇਉਂ ਮੈਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਪਾਠਕ ਰਸਾਲੇ ਨਾਲ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜੁੜ ਸਕਣਗੇ। ਉਹ ਮੇਰੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਵੀ ਖ਼ਰੀਦਾਰ ਬਣਨਗੇ। ਰਸਾਲਾ ਆਪਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਛਾਪਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਛਪੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਵਧੀਆ ਪਰਚਾਰ ਵੀ ਹੋ ਸਕੇਗਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਤ ਸੰਬੰਧੀ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਰ ਸਭ ਕੁਛ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ। ਹੌਲ਼ੀ ਹੌਲ਼ੀ ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ, ਮੇਰੇ ਮੱਤ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ, ਮੇਰਾ ਪੱਖ ਪੂਰਨ ਵਾਲੇ ਲੇਖਕਾਂ ਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਸਮੂਹ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ!

ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਦਫ਼ਤਰੋਂ ਮੁੜਦਾ ਹਰਵਿੰਦਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਸਹਿਮਤ ਹੀ ਨਾ ਹੋਇਆ ਸਗੋਂ ਬਾਗੋਬਾਗ ਹੋ ਗਿਆ, "ਦੀਦੀ, ਤੁਸੀਂ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ, ਇਹ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੀ ਆਈ ਸੀ। ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨੋਂ ਇਸ ਲਈ ਝਿਜਕ ਗਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਗੱਲ ਮਖੌਲ ਵਿਚ ਪਾ ਲੈਣੀ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਝਿੜਕ ਕੇ ਕਹਿਣਾ ਸੀ, ਕਵਿਤਾ ਕਰਨੀ ਬੰਦ ਕਰ!"

"ਵਿੰਦੀ, ਚੱਲ ਪਏਗਾ ਆਪਣਾ ਰਸਾਲਾ? ਖਰੀਦਣਗੇ ਲੋਕ? ਕਿਤੇ ਮਾਰ ਹੀ ਨਾ ਖਾ ਜਾਈਏ?" ਜਗਦੀਪ ਨੇ ਦੁਬਿਧਾ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ।

"ਦੀਦੀ, ਨਾ ਚੱਲਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਪਾਠਕ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਲੇਖਕ ਵੀ ਭੱਜ ਕੇ ਖਰੀਦਣਗੇ। ਦੀਦੀ, ਤੁਹਾਡਾ ਨਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਬਰਾਂਡ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਉਡੀਕਦੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹਨ, ਰਸਾਲੇ ਦਾ ਸਮੇਂ-ਸਿਰ ਨਿੱਕਲਣਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਪਿਆਸ ਲਾਈ ਰੱਖੇਗਾ। ਇਕ ਅੰਕ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਹ ਦੂਜਾ ਉਡੀਕਣ ਲੱਗ ਜਾਇਆ ਕਰਨਗੇ।"

"ਵਿੰਦੀ, ਤੂੰ ਏਨਾ ਆਸ਼ਾਵਾਦੀ ਏਂ, ਤੇਰੀ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਤਾਂ ਲਗਦੀ ਹੈ ਪਰ ਮੰਨਣ ਲੱਗਿਆਂ ਡਰਦੀ ਵੀ ਹਾਂ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਤੇਰੀ ਗੱਲ ਵਿਚ ਆਸ਼ਾਵਾਦ ਕਿੰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੱਚ ਕਿੰਨਾ।"

"ਨਹੀਂ ਦੀਦੀ, ਇਹ ਆਸ਼ਾਵਾਦ ਨਹੀਂ, ਨਿਰੋਲ ਸੱਚ ਹੈ। ਬੱਸ ਸਾਨੂੰ ਕੁਛ ਵੱਖਰਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।"

"ਵੱਖਰਾ ਕੀ? ਹੋਰ ਰਸਾਲਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਅਲੋਕਾਰ ਗੱਲ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਕਾਗ਼ਜ਼ ਉੱਤੇ ਲਿਖਤਾਂ ਹੀ ਛਾਪਣੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ।"

"ਨਹੀਂ ਦੀਦੀ, ਗੱਲ ਸਿਰਫ਼ ਏਨੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।... ਸਾਡੇ ਦਫ਼ਤਰ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਹਿੰਦੀ, ਉਰਦੂ ਵਗ਼ੈਰਾ ਦੇ ਅਨੇਕ ਰਸਾਲੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੋਈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹੋ ਵਖਰੱਤ ਉਸ ਦੀ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅਪਣਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕੁਛ ਅਲੋਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।"

"ਮੈਨੂੰ ਰਸਾਲਿਆਂ ਦੇ ਇਸ ਪੱਖ ਦਾ ਕੋਈ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ। ਤੇਰੇ ਖ਼ਿਆਲ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਵੱਖਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?"

"ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਰਸਾਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਕੇ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਤਾਂ ਹਨ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕੁਛ ਦਿਨ ਦਿਉ। ਮੈਂ ਇਸ ਕੰਮ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲਵਾਂ। ਸਭ ਪਹਿਲੂਆਂ ਬਾਰੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰ ਲਵਾਂ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਲਈ ਫ਼ਾਇਦੇਮੰਦ ਰਹੇਗੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹਰ ਗੱਲ ਬਾਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚੰਗਾ।"

"ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਤੂੰ ਵਿੰਦੀ", ਜਗਦੀਪ ਸਹਿਮਤ ਹੋਈ, "ਦਿਨ ਕੀ, ਆਪਾਂ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਹਫ਼ਤੇ ਲਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।"

ਉਹ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਮਗਰੋਂ ਆਇਆ ਤਾਂ ਕਈ ਸੁਝਾਵਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸੀ, "ਦੀਦੀ, ਸਿਆਣੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੀ ਰਾਇ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਰਸਾਲੇ ਦੀ ਮੁੱਖ ਟੇਕ ਉਸ ਵਿਚ ਛਪੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਪਰ ਲਿਖਤਾਂ ਤੱਕ ਤਾਂ ਕੋਈ ਤਦ ਹੀ ਪੁੱਜੇਗਾ ਜੇ ਉਹ ਰਸਾਲਾ ਖਰੀਦ ਕੇ ਖੋਲ੍ਹੇ-ਪੜ੍ਹੇਗਾ। ਇਸ ਖ਼ਾਤਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਪਾਠਕ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਖਿੱਚੇ। ਸਟਾਲ ਉੱਤੇ ਪਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਭ ਵਿਚੋਂ ਨਿਆਰਾ ਹੋਵੇ।..."

"ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਸਮਝਦੀ ਹਾਂ", ਜਗਦੀਪ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਕੱਟੀ, "ਪਰ ਉਹ ਨਿਆਰਾਪਨ ਹੋਵੇ ਕੀ?"

"ਇਕ ਤਾਂ ਸਾਈਜ਼ ਸਭ ਪੰਜਾਬੀ ਰਸਾਲਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਛੋਟਾ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਘੱਟ ਚੌੜਾ, ਵੱਧ ਲੰਮਾ ਵਧੀਆ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ, ਕਾਗ਼ਜ਼ ਵੀ ਵੱਖਰੀ ਭਾਂਤ ਦਾ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕੋਈ ਪੰਜਾਬੀ ਰਸਾਲਾ ਨਾ ਵਰਤਦਾ ਹੋਵੇ। ਮਤਲਬ ਉਹ ਆਮ ਛਾਪੇ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਰੰਗ ਵਾਲੀਆਂ ਸੈਂਕੜੇ ਆਮ ਪੱਗਾਂ ਵਿਚ ਚੀਰਾ ਝੱਟ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਚਾਵੜੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਕਾਗ਼ਜ਼ਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦੋ-ਚਾਰ ਵੱਡੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਘੁੰਮ ਕੇ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ।..."

"ਇਕ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਰਸਾਲਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਮੁਫ਼ਤ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਸਗੋਂ ਇਹ ਪਰਚਾਰ ਕਰੀਏ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਵੀ ਛਪ ਕੇ ਆਇਆ ਰਸਾਲਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦਾ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਵੱਖਰਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਲਾਈ ਗਈ ਬੁਘਣੀ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਛਪਿਆ ਮੁੱਲ ਪਾਉਂਦੀ ਹਾਂ, ਤਦ ਹੀ ਰਸਾਲਾ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਹਾਂ। ਇਉਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਰਸਾਲੇ ਦਾ ਵਕਾਰ ਵੀ ਵਧੇਗਾ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਰੁਮਾਂਸ ਤੇ ਰਹੱਸ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗਾ।"

"ਇਸ ਰੁਮਾਂਚਿਕਤਾ ਵਿਚ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਜੋੜੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਨੇ, ਦੀਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਰਚਨਾ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਛਪਣ ਲਈ ਨਾ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇ, ਯਾਨੀ ਸਾਨੂੰ ਭੇਜੀ ਰਚਨਾ ਬੱਸ ਸਾਡੀ ਹੀ ਹੋਵੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਅਖ਼ਬਾਰ-ਰਸਾਲੇ ਅਜੇ ਵੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਛਾਪੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਛਾਪੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਉਂ ਸਾਡੇ ਰਸਾਲੇ ਦੇ ਖਾਸ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਸਾਲ ਮਗਰੋਂ ਚੋਣਵੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਛਪਿਆ ਕਰੇਗੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਚੰਗੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਭੇਜਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਬਣੇਗੀ।"

"ਵਿੰਦੀ, ਜਦੋਂ ਰਸਾਲੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦੀ ਹਾਂ, ਡਰ ਵੀ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਖੇਡ ਨਹੀਂ, ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਖਿਲਾਰੇ ਵਾਲਾ ਜਿਸਦੇ ਸਾਹਿਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੀ ਕਈ ਪੱਖ ਨੇ ਜੋ ਝੰਜਟ ਬਣ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਦੀਦੀ ਨੂੰ ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹਫ਼ਤੇ, ਦਸੀਂ ਦਿਨੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਨ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦਫ਼ਤਰੋਂ ਸਿੱਧਾ ਐਧਰ ਆਉਣਾ ਪਵੇਗਾ ਤੇ ਸਮਾਂ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ।"

"ਦੀਦੀ, ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਭੱਜਿਆ ਹਾਂ?"

"ਨਹੀਂ, ਵਿੰਦੀ। ਇਸ ਦਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ!... ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਬਹੁਤਾ ਡਰ ਮੈਨੂੰ ਰਚਨਾਵਾਂ ਭੇਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਚਿੱਠੀ-ਪੱਤਰ ਤੋਂ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਕਲਰਕ ਬਣ ਕੇ ਹੀ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਈਏ, ਆਪਣਾ ਲਿਖਣ-ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੀ ਨਾ ਬਚੇ!"

"ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਆਮ ਪੰਜਾਬੀ ਰਸਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਹਟ ਕੇ ਰੀਤ ਚਲਾਵਾਂਗੇ। ਅਸੀਂ ਰਸਾਲੇ ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਖਾਂਗੇ, ਛਪਣਜੋਗ ਰਚਨਾ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜੋ ਰਚਨਾਵਾਂ ਛਪਣਜੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਉਹ ਅਸੀਂ ਟਿਕਟ ਲੱਗਿਆ ਲਫ਼ਾਫ਼ਾ ਆਏ ਤੋਂ ਵੀ ਮੋੜਾਂਗੇ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਛਪਵਾਉਣ ਲਈ ਕਾਪੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖੋ।"

"ਐਹ ਗੱਲ ਵਧੀਆ ਹੈ, ਵਿੰਦੀ, ਬੱਸ ਹੁਣ ਤੂੰ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਰਸਾਲੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇ।... ਪਰ ਰਸਾਲਾ ਨਿੱਕਲਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਦੇਵਾਂਗੇ?"

"ਇਕ ਤਾਂ ਕੌਫ਼ੀ ਹਾਊਸ ਹੈ, ਲੇਖਕਾਂ-ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸੱਥ। ਉਥੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹੀ ਹਾਂ। ਸੱਥ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗੱਲ ਇਕਦਮ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਫ਼ੈਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੋਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਿੱਲੀ ਆਏ ਲੇਖਕ ਵੀ ਉਥੇ ਜ਼ਰੂਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਖ਼ਬਰ ਛਪਵਾਵਾਂਗੇ। ਰੀਵਿਊ ਕਰਵਾਵਾਂਗੇ। ਰਸਾਲਾ ਨਿੱਕਲੇ ਸਹੀ, ਗੱਲ ਤਾਂ ਮੂੰਹੋਂ-ਮੂੰਹ ਬਥੇਰੀ ਫੈਲ ਜਾਵੇਗੀ। ਜਗਦੀਪ ਦਾ ਰਸਾਲਾ ਹੈ, ਦੀਦੀ, ਕੋਈ ਮਖੌਲ ਨਹੀਂ! ਤਹਿਲਕਾ ਮੱਚ ਜਾਵੇਗਾ, ਤੁਸੀਂ ਚਿੰਤਾ ਹੀ ਨਾ ਕਰੋ!"

"ਹਾਂ, ਤੇਰਾ ਸੋਚਣਾ ਲਗਦਾ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ।... ਪਰ ਅਸੀਂ ਬੁਰਜ ਉਸਾਰਨ ਦੀਆਂ ਸਲਾਹਾਂ ਤਾਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਨੀਂਹ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਮੇਰਾ ਭਾਵ ਹੈ, ਰਸਾਲੇ ਦਾ ਨਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇ?"

"ਇਸ ਵਿਚ ਕਾਹਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਨਾਂ ਬਹੁਤ ਸੋਚ ਕੇ ਰੱਖਾਂਗੇ, ਦੀਦੀ, ਕੋਈ ਅਲੋਕਾਰ ਜਿਹਾ, ਕੋਈ ਸਾਹਿਤਕ ਜਿਹਾ, ਕੋਈ ਕਲਾਤਮਕ ਜਿਹਾ! ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਤਾਂ ਇਧਰ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਸੋਚਦੇ ਰਿਹਾ ਕਰੋ, ਹੋਰ-ਹੋਰ ਨਾਂ, ਹੋਰ-ਹੋਰ ਪਹਿਲੂ।"

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਹਰਵਿੰਦਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ, "ਦੀਦੀ, ਮੈਂ ਰਾਤ ਬੜਾ ਚਿਰਾਕਾ ਸੁੱਤਾ। ਨੀਂਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਰਸਾਲੇ ਬਾਰੇ ਹੀ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ। ਨਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਮਸਲਾ ਹੀ ਨਾ ਰਿਹਾ, ਮੇਰੇ ਖ਼ਿਆਲ ਤਾਂ ਹੋਰ ਹੀ ਪਾਸੇ ਉਲਝ ਗਏ ਜੋ ਸਾਡੇ ਯਾਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ।"

"ਤੇਰੇ ਖ਼ਿਆਲ ਕਿਧਰੇ ਨਾ ਕਿਧਰੇ ਉਲਝਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਵਿੰਦੀ। ਹੁਣ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇਰੇ ਖ਼ਿਆਲ?"

"ਦੀਦੀ, ਅਸੀਂ ਰਸਾਲੇ ਦੀ ਰੂਪਕਾਰੀ ਦਾ, ਮਤਲਬ ਕਲਾਕਾਰੀ ਸਜਾਵਟ ਦਾ ਤਾਂ ਸੋਚਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ! ਹਿੰਦੀ-ਉਰਦੂ ਰਸਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਇਹ ਰੀਤ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਚਲਾਈ। ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੇ ਰਸਾਲੇ ਦੀ ਹੀ ਰੂਪਕਾਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਅਜੀਬ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਇਹ? ਨਾਲੇ ਦੀਦੀ, ਸਾਰੇ ਰਸਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਮਿਆਰ ਤੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਸਾਡੀ ਸ਼ਰੀਕੇਬਾਜ਼ੀ 'ਹਿਤੈਸ਼ੀ' ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਲੇਖਕ 'ਹਿਤੈਸ਼ੀ' ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਬਿਹਤਰੀਨ ਰਚਨਾਵਾਂ ਉਸੇ ਵਿਚ ਛਪਣ ਲਈ ਭੇਜਦੇ ਨੇ। ਉਹਨਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਹੀ ਸਾਡੇ ਵੀ ਲੇਖਕ-ਪਾਠਕ ਬਣਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਾਂ ਦੱਸੇਗਾ, ਕਿੰਨੇ ਲੇਖਕ ਦੋਵਾਂ ਰਸਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਨੇ ਤੇ ਕਿੰਨੇ 'ਹਿਤੈਸ਼ੀ' ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇਧਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਰੂਪਕਾਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਸੰਭਵ ਹੀ ਨਹੀਂ।"

"ਰੂਪਕਾਰੀ ਯਾਦ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਵਿੰਦੀ, ਵਾਰ-ਵਾਰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ", ਜਗਦੀਪ ਨੇ ਹੌਕਾ ਲਿਆ, "ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਮੈਂ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ!" ਉਹ ਰੋਣਹਾਕੀ ਹੋ ਗਈ, "ਉਸ ਨੇ ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੋੜਿਆ। ਇਕ ਵਾਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੋੜ ਚੁੱਕੇ ਬੰਦੇ ਉੱਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।"

"ਛੋਟਾ ਮੂੰਹ, ਵੱਡੀ ਗੱਲ, ਦੀਦੀ, ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਕਈ ਵਾਰ ਤੁਸੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਐਹ ਮੇਰੇ ਤੱਪੜ ਉੱਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ, ਐਹਨੇ ਮੇਰੀ ਸਿਆਹੀ ਵਿਚੋਂ ਡੋਬਾ ਲੈ ਲਿਆ, ਐਹਨੇ ਮੇਰੀ ਕਾਪੀ ਉੱਤੇ ਲਕੀਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ..."

"ਇਹ ਏਨੀ ਛੋਟੀ ਜਾਂ ਨਿਗੁਣੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਵਿੰਦੀ!"

"ਤੁਸੀਂ ਸੋਚਿਆ ਵੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਰਸਾਲੇ ਦੀ ਉਸ ਵਰਗੀ ਰੂਪਕਾਰੀ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਣੀ।"

ਜਗਦੀਪ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਵਿਚ ਤਨਜ਼ ਭਰੀ, "ਕਿਉਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਹੋਰ ਸਭ ਆਰਟਿਸਟ ਮਰ ਗਏ ਨੇ?"

"ਸਾਡੇ ਲਈ ਮਰੇ ਹੀ ਹੋਏ ਨੇ, ਦੀਦੀ। ਜਿਹੜੇ ਚੰਗੇ ਨੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਰਸਾਲੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਬਜਟ ਇਕੱਲੀ ਰੂਪਕਾਰੀ ਲਈ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਰੱਜਣਾ ਨਹੀਂ। ਬਾਕੀ ਰਹੇ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਦੁਕਾਨਾਂ ਖੋਲ੍ਹੀਂ ਬੈਠੇ ਆਰਟਿਸਟ ਕਹਾਉਂਦੇ ਲੋਕ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹਾਲ 'ਚਿਰਾਗ਼' ਵਾਲੇ ਅਨਵਰ ਮੀਆਂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਹਾਂ।..."

###

ਫ਼ਿਲਮ ਲੋਕ

ਅਮਿਤਾਭ ਬੱਚਨ ਅਜੇ ਵੀ ਹੈ 'ਐਂਗਰੀ ਯੰਗ ਮੈਨ'

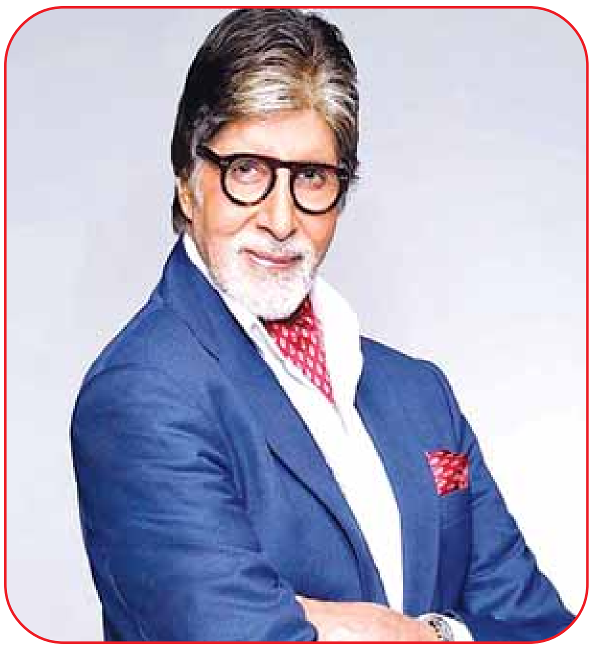

ਅਮਿਤਾਭ ਬੱਚਨ ਦਾ ਤਾਜ਼ਾ 'ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ' ਐਪੀਸੋਡ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਰਗਾ ਹੈ: ਥੋੜ੍ਹੀ ਅਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਭਰੇ ਸ਼ਬਦ, ਮੀਡੀਆ 'ਚ ਤੂਫਾਨ ਉੱਠਣ 'ਤੇ 83 ਸਾਲਾ ਸਟਾਰ ਦਾ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਸਮਝਾਉਣਾ ਕਿ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਤੋਂ ਉਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੌਣ ਤੋਂ ਸੀ। ਉਹ ਸ਼ਰਾਰਤ ਭਰੇ ਅੰਦਾਜ਼ 'ਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰਾਤ ਲਈ

ਟੀ.ਐਨ.ਅਸ਼ੋਕ

ਸੰਨਿਆਸ ਲੈਣ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕੰਮ ਤੋਂ ਸੰਨਿਆਸ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਿਹਾ। ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਦੇ ਸਿਖ਼ਰ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਬੱਚਨ ਦੀ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਟਿੱਪਣੀ ਵੀ ਖ਼ਬਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਦਾ ਕਰੀਅਰ ਲੰਬਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਈ ਅਦਾਕਾਰ ਸਟਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਕੁਝ ਅਦਾਕਾਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਮਿਤਾਭ ਬੱਚਨ ਤੀਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ

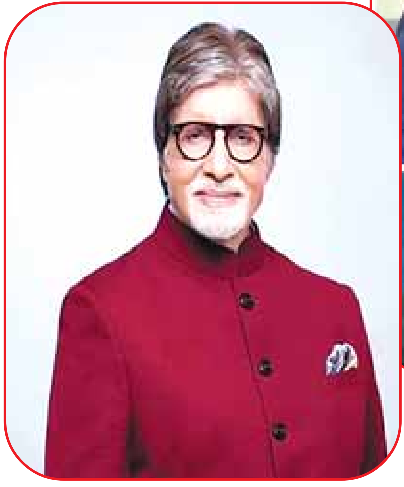

ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ ਰਾਜੇਸ਼ ਖੰਨਾ ਜਿਹੇ ਨਾਇਕਾਂ ਦੀ ਰੋਮਾਂਟਿਕ, ਨੱਚਣ-ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੀ ਇਮੇਜ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ, ਗੁਸੈਲ ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੋਹਬਦਾਰ ਕ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਵਿਚ ਬਦਲ ਕੇ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਵਿਚ ਇਕ ਅਸਾਧਾਰਨ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਅਦਾਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨੌਵੇਂ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪਛਾਣ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼, ਚਿਹਰਾ ਤੇ ਨਾਂਅ ਸਿਨੇਮਾ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਅਚਾਨਕ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੇ ਐਲਾਨ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਹਸਤੀ ਤੇ ਹੈਸੀਅਤ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਅਮਿਤਾਭ ਦਾ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਜੀਵਨ ਇੰਨਾ ਸਰਗਰਮ ਹੈ ਕਿ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਇਕ ਸੰਖੇਪ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਫਿਲਮਾਂ- ਸੈਕਸ਼ਨ 84 ਤੇ ਕਲਕੀ 2898 ਏਡੀ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ 'ਤੇ 'ਕੌਨ ਬਨੇਗਾ ਕਰੋੜਪਤੀ' ਵਰਗੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਪ੍ਰਸੰਸਕ 'ਜਲਸਾ' ਦੇ ਬਾਹਰ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸਟਾਰ ਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਉਸ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

500 ਰੁਪਏ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਰਾਇਲਟੀ ਬਣਨ ਤੱਕ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਬੜੀ ਦਿਲਚਸਪ ਹੈ। ਸੁਪਰਸਟਾਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਮਿਤਾਭ ਬੱਚਨ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲੱਭਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਬੀ ਸੀ, ਜੋ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਲਕੱਤਾ ਵਿਚ 'ਬਰਡ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ' 'ਚ ਇਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ 500 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਤਨਖਾਹ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਅਦ 'ਚ ਉਸ ਨੇ 'ਬਲੈਕਰ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ' 'ਚ ਵੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ।

ਉਸ ਦੇ ਸ਼ੌਕੀਆ ਥੀਏਟਰ ਕਰਨ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਸੁਪਰਸਟਾਰ ਨੂੰ ਅਦਾਕਾਰੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚਰਚਿਤ ਤੇ ਜਾਣੀਆਂ-ਪਛਾਣੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

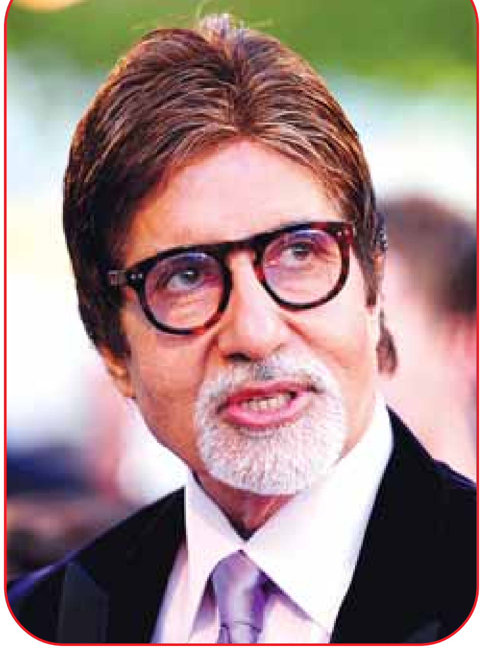

ਹਾਲਾਂਕਿ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਡੀਓ 'ਚ ਪ੍ਰਸਾਰਕ ਬਣਨ ਦੀ ਉਸ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ ਸੀ। ਅਮਿਤਾਭ ਨੇ 1969 ਵਿਚ 'ਸਾਤ' ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ' ਫਿਲਮ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦਾ ਸਫਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ ਅਦਾਕਾਰ ਤੋਂ ਸਟਾਰ 1973 ਵਿਚ ਆਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਹਿਰਾ ਦੀ ਫ਼ਿਲਮ 'ਜ਼ੰਜੀਰ' ਨਾਲ ਬਣਿਆ। ਜ਼ੰਜੀਰ 'ਚ ਉਸ ਦੀ 'ਐਂਗਰੀ ਯੰਗ ਮੈਨ' ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੇ ਹਿੰਦੀ ਸਿਨੇਮਾ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸੁਪਰਸਟਾਰ ਰਾਜੇਸ਼ ਖੰਨਾ ਦੇ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਹੀਰੋ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਅਮਿਤਾਭ ਦਾ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਵਿਜੇ ਖੰਨਾ ਵਜੋਂ ਗੁੱਸੇ ਵਾਲਾ, ਇਕੱਲਾ ਤੇ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਿਰਦਾਰ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰਾ ਸੀ, ਜੋ ਸਿਸਟਮ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਉੱਚੀ ਕੱਦ ਕਾਠੀ ਤੇ ਸੰਜਮੀ ਹਮਲਾਵਰਤਾ ਨੇ ਹੀਰੋ ਲਈ ਇਕ ਨਵੀਂ ਸਿਨੇਮੈਟਿਕ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ' ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ। 1970 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦਾ ਭਾਰਤ ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਸ਼ਾਂਤੀ,ਆਰਥਿਕ ਨਿਰਾਸ਼ਾ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਤੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬੱਚਨ ਦਾ ਵਿਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਰਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਰੀਆ ਬਣ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਉਸ ਦੀ ਦੀਵਾਰ, ਸ਼ੋਲੇ, ਤ੍ਰਿਸ਼ੂਲ, ਡੌਨ, ਮੁਕੱਦਰ ਕਾ ਸਿਕੰਦਰ, ਅਮਰ ਅਕਬਰ ਐਂਥਨੀ, ਕਾਲਾ ਪੱਥਰ, ਨਮਕ ਹਲਾਲ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਜਿਹੀਆਂ ਸੁਪਰ ਹਿੱਟ ਫਿਲਮਾਂ ਬਾਅਦ ਬੱਚਨ 'ਬਿਗ ਬੀ' ਬਣ ਗਏ। 1982 ਵਿਚ 'ਕੁਲੀ' ਦੀ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਜਾਨਲੇਵਾ ਹਾਦਸਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਨੇੜੇ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਮਿਤਾਭ 1980 ਦੇ ਦਹਾਕੇ 'ਚ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਤੋਂ ਚੋਣ ਜਿੱਤਣ ਬਾਅਦ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਵੀ ਗਏ, ਪਰ ਜਲਦੀ ਸਿਨੇਮਾ ਵੱਲ ਮੁੜ ਆਏ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਪਾਰਕ ਉੱਦਮ ਏ.ਬੀ.ਸੀ.ਐਲ. ਗੰਭੀਰ ਵਿੱਤੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ 'ਚ ਘਿਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਡੇ ਪਰਦੇ ਦੀ ਬਜਾਏ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਦਾ ਰੁਖ਼ ਕੀਤਾ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਾਲ 2000 ਵਿਚ 'ਕੌਨ ਬਨੇਗਾ 'ਕਰੋੜਪਤੀ' ਦੇ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਬਣੇ ਤਾਂ ਫਿਲਮੀ ਸਿਤਾਰੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਮਾਧਿਅਮ ਮੰਨਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਬੱਚਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਟਾਰਡਮ ਦੇ ਬਲਬੂਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਅਧਿਆਇ ਸਿਰਜ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦਾ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਪੂਰਨ ਅੰਦਾਜ਼, ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀਆਂ ਨਾਲ ਨਿੱਘੀ ਗੱਲਬਾਤ, ਹਾਸਾ-ਮਜ਼ਾਕ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਪਕੜ ਵਾਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਆਮ ਭਾਰਤੀ ਘਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਨਵਾਂ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਜੋ ਸੁਪਰਸਟਾਰ ਕਦੇ ਵੱਡੀਆਂ ਸਿਨੇਮਾ ਸਕਰੀਨਾਂ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਸ਼ਾਮ ਸਮੇਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਲਿਵਿੰਗ ਰੂਮਾਂ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਇਦ. ਬੱਚਨ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉਸ ਦੀ ਵਧਦੀ ਉਮਰ ਹੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਬਲੈਕ, ਪਾ, ਪੀਕੂ, ਪਿੰਕ, 102 ਨਾਟ ਆਊਟ ਤੇ ਗੁਲਾਬੋ ਸੀਤਾਬੋ 'ਚ ਆਪਣੇ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਨਾਲ ਅਮਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਫਲਤਾਪੂਰਬਕ 60, 70 ਤੇ 80 ਸਾਲ ਵਾਲੀਆਂ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਨਿਭਾਅ ਰਿਹਾ ਹੈ।

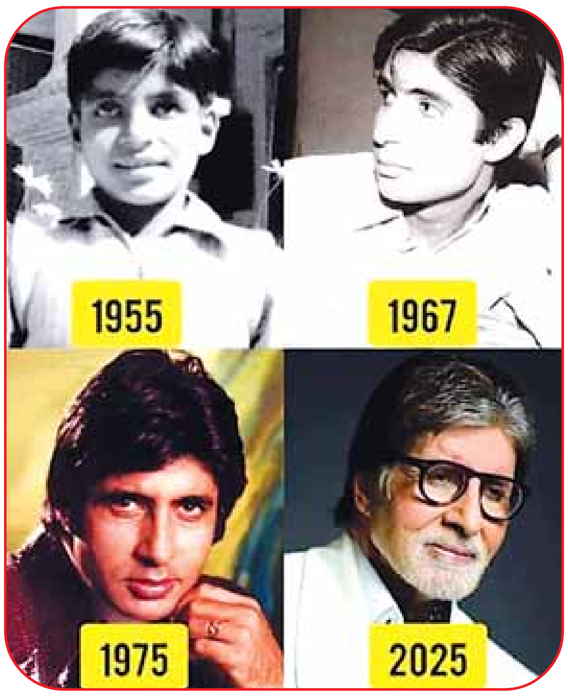

ਉਸ ਨੇ ਸਰਬੋਤਮ ਅਦਾਕਾਰੀ ਲਈ 4 ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਫਿਲਮ ਪੁਰਸਕਾਰ ਜਿੱਤਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪਦਮ ਸ੍ਰੀ, ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਣ ਤੇ ਪਦਮ ਵਿਭੂਸ਼ਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ 2018 'ਚ 'ਦਾਦਾ ਸਾਹਿਬ ਫਾਲਕੇ' ਪੁਰਸਕਾਰ ਲਈ ਚੁਣਿਆ, ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਸਿਨੇਮਾ 'ਚ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇਣ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਨਮਾਨ ਹੈ। ਪਰ ਇਕੱਲੇ ਪੁਰਸਕਾਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਘੁੰਮੋ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਅਜੇ ਵੀ ਬਿਲਬੋਰਡ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਦੇਵੇਗਾ। ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚਾਲੂ ਕਰੋ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੀਮਾ, ਖਪਤਕਾਰ ਉਤਪਾਦ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਬ੍ਰਾਂਡ ਨੂੰ ਵੇਚਦੀ ਸੁਣਾਈ ਦੇਵੇਗੀ। ਕੋਈ ਸਟ੍ਰੀਮਿੰਗ ਸੇਵਾ ਖੋਲ੍ਹੋ ਤਾਂ ਉਹ ਇਕ ਅਭਿਨੇਤਾ, ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਜਾਂ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਵਜੋਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਫਿਲਮੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ਇਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਬ੍ਰਾਂਡ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਛਾਣੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਚਿਹਰਿਆਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

ਉਹ ਕਈ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੀ ਸਮੂਹਿਕ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਜੋ ਲੋਕ 1970 ਦੇ ਦਹਾਕੇ 'ਚ 'ਜ਼ੰਜੀਰ' ਤੇ 'ਦੀਵਾਰ' ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਡੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੇ.ਬੀ.ਸੀ. ਰਾਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੋਤੇ-ਪੋਤੀਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਟ੍ਰੀਮਿੰਗ ਪਲੇਟਫਾਰਮਾਂ 'ਤੇ ਨਵੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਖੋਜ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਭਾਰਤੀ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਵਾਂਗ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਕਮਾਇਆ ਹੈ। ਭਾਰੀ ਬਾਰਿਸ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪ੍ਰਸੰਸਕ ਅਜੇ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਬੰਗਲੇ ਦੇ ਗੇਟ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਲਈ ਅਮਿਤਾਭ' ਬੱਚਨ ਨੂੰ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਫਿਲਮੀ ਚਹੇਤਿਆਂ ਦਾ ਐਂਗਰੀ ਯੰਗਮੈਨ ਹੁਣ ਭਾਰਤੀ ਸਿਨੇਮਾ ਦਾ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇਤਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

Radio Chann Pardesi
RADIO CHANN PARDESI
PRESENTS
Celebrating 14 YEARS
CHANNI BARNALA
HARINDER HARVI
HARMANPREET KAUR
RAV INDER
BALBIR SUFI
ਰੇਡੀਓ ਚੰਨ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ੀ
14th
CHAN PARDESI
NIGHT 2026
TIMING 6:00PM
EVENT PARTNER
KUMAR WEDDING PHOTOGRAPHY
Sai Dj - Kumar
MUSIC BY
BITTU DEVGAN
FRIDAY, 16th OCT 2026
MAHARAJA PALACE
431 S Shortridge Rd, Indianapolis, IN 46219
DARSHAN BASRAON 815-557-4991 / SARWAN TIWANA 219-670-4579